

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

kalaallit nunaannut iluaqutissaaqqullugu

Udvalget for samfundsgavnlig udnyttelse af naturressourcer i Grønland

Publication date:
2014

Document Version
Early version, also known as pre-print

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Udvalget for samfundsgavnlig udnyttelse af naturressourcer i Grønland (2014). *kalaallit nunaannut iluaqutissaaqqullugu*. Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet). http://news.ku.dk/greenland-natural-resources/rapportandbackgroundpapers/kalaallit_nunaannut_iluaqutissaaqqullugu.pdf

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

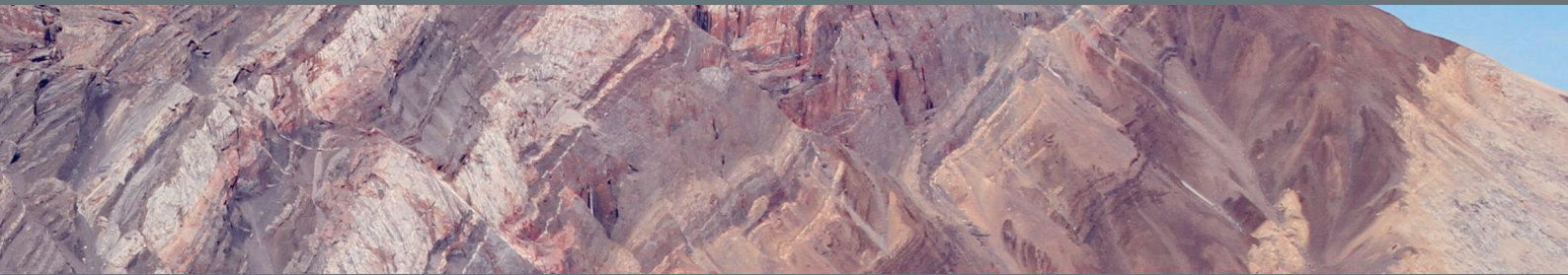
- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

KALAALLIT NUNAANNUT ILUAQUTISSAAQQULLUGU

Kalaallit Nunaanni pinngortitap pisuussutaasa uumaatsut iluaqutaasinnaangorlugit
atorluarneqarnissaannik siunertaqarluni ataatsimiititaliaq

IMARISAA

AALLAQQAASIUT	4
NALUNAARUSIAP SULIARINEQARNERA	6
AALLAQQAASIUT	7
KALAALLIT NUNAANNI AATSITASSAT INUIAQATIGIINNUT ILUAQUTAASUMIK ATORNEQARNERAT ...	9
Kalaallit Nunaata siunissaa periutsini assigiinngitsuni	19
Periuseq 1: Allannngortoqanngitsoq	19
Periuseq 2: Kalaallit Nunaat aatsitassarsiornermik tunisassiorfiusoq	20
Periuseq 3: Aatsitassat nalingat annertusarlugu aatsitassarsiornermi aningaasaateqarfimmik pilersitsineq	24
Periuseq 4: Arlalinnik iliuuseqarluni pilersaarusiorneq	25
Periuseq 5: Namminersulivinneq – Kalaallit Nunaanni isummat akunnattoorutaasut	28
Aaliangernissaq pisariaqarpoq	28
Naalagaaffeqatigiinnerup iluani inuussutissarsiornikkut periarfissat	29
Kalaallit Nunaata pisuussutit pillugit ajornartorsiutit pinngitsoorsinnavai	30
EQQUMAFFIGINIAGASSAT	32
Pisuussutit uumaatsut annertunerpaamik iluaqutigiarnissaat	32
Eqqumaffissat tamanut pingaaruteqartut	40
ILANNGUSSAT	42
1. Sulinermi pappiliani tunulequtaasuni maluginiagassat pingaaruteqartut	42
a. Kalaallit Nunaanni nunap sananeqataasigut periarfissat	42
b. Aningaasaqarneq, akileraarutitigut isertitat aningaasalersuinerlu	43
c. Nunanut allanut isumannaallisaaanermullu tunngatillugu politikki	44
d. Avatangiisinut sunniutit	44
e. Oqaluttuarisaaneq	47
f. Inuiaqatigiinnut sunniutissat	48
g. Inatsisitigut pissutsit	50
h. Nalilinnik pilersitsineq sunniutaalu	51
i. Nunanit tamalaanit misilittakkat	52
j. Asia	54
2. Ruujorinik tunisassiassat ingerlaffissaannik (pipelinenik) pilersitsiniarluni suliniutit annersaat, taakkualu inuiaqatigiinni ...	
anigaasaqarnermut sunniutaat	56
3. Kalaallit Nunaat kisitsisinngorlugu	58
4. Ataatsimiititaliaq pillugu	58
a. Ataatsimiititaliap sulinera	58
b. Dissens	59
c. Sulinerup ilusilernera	59
d. Ilaasortat	60

AALLAQQAASIUT

***“Igalaat qiverlugit ammariarlugit aliortukkat
nipangiussinermik tusatsiakkanilu
tunngaveqanngitsunik sivisuallaamik
inuussuteqarsimasut silaannarimmik
tappissusermillu taarserniartigit.”***

Oqaatsit taakku kaammattuutigineqarput professor Minik Rosingimit, taamanilu Naalakkersuisut Siulittaasuannit Kuupik Kleistimit, marluullutik isumaliutersuummik saqqummersitsigamik ukioq ataatsip matuma siornatigut. Taamaaliornikkut anguniarneqarsimavoq naalagaaffeqatigiinnerup kalaallinut danskinullu pitsaaqutai ajoqqutaalu pillugit oqallinnermi ilaatigut sakkortusarsinnaasumut paasissutissanik amerlanerusunik takkuttoqarnissaa.

Aamma kaamaattutigisimavaat ilisimatusarfiit (universitetit) suliassaq tamanna tigussagaat. Tamanna paasinarluarpoq. Tassami ilisimasat tunngavigalugit oqallinneq pitsaannerusarpoq, oqaluttuarsiat eqqoriaanerillu tunngavigalugit oqallinnermit. Uanilu ilisimatusarfiit/universitetit immikkut inissisimapput, tassami immikkut ilisimasaqarput politikikkullu arlaannaanulluunniit attuumassuteqartuunatik. Taakkumi ilisimasani misissuinerillu ingerlatitseqqissinnaapput, taakkulu tunngavigalugit inuiaqatigiit unammilligassaannut aaqqiissuteqarsinnaallutik. Tamannalu tunngavigalugu aaliangersimavugut piffisanngorsimasoq ilisimatusarfik København Universitetilu suleqatigiisillugit ataatsimiititaliamik pilersitsivigissallugit.

Ataatsimiititaliamullu suliaqarsutugineqarpoq pingaarnertut suliarissallugu Kalaallit Nunaanni aatsitassat pillugit suliaqarnissaq, tassami 2012-mi 2012-imi Folketingimi Inatsisartunilu aatsitassat oqallisaaqimmata. Nalunaarusiami sammineqarnavianngilaq Kalaallit Nunaata namminiilivissinnaanera taamattaarlu Naalagaaffeqatigiinnerup siunissaa. Kisiannili uani unammilligassat Namminersornermi Inatsisi Naalagaaffeqatigiinnerullu iluani sinaakkutassat tunngavigalugit.

Inatsisip Naalagaaffeqatigiinnerullu iluani sinaakkutaasut tunngavigineqarput.

Aatsitassanit iluanaaruteqarluarnissaq naatsorsuutigineqaqaaq, tamannalu tunngavigalugu oqallittoqartarsimavoq Kalaallit Nunaata namminiilivissinnaanera pillugu, aammali oqallinnerup ilaagaa aatsitassat sillimaniarnermut politikkimut attuumassuteqarnersut, tamannalu tunngavigalugu Danmarki ingerlatsineri annertunerusumik peqataasariaqarnersoq. Uagut upperilluinnarparput pitsaanerpaassasoq ilisimatusarfiit taakku iluanni ataatsimiititaliamik pilersitsigaanni, ilisimatusartunillu aatsitassanik Kalaallit Nunaannullu immikkut ilisimasalinnik inuttaliinikkut anguneqassasoq aatsitassarsiorneq pillugu tamakkiisumik takutitsiniarneq naalagaaffeqatigiinnermullu sunniutissai, taamatuttaarlu pisuussutit pinngortitamiittut Kalaallit Nunaannit qanoq pitsaanerpaamik atorluarneqarsinnaanerat. Minik Rosing Kuupik Kleistilu isumaliutersuutiminni ima allapput: “Ilisimasavut saqqummersinniarlugit

suleqatigiilluta iluuseqartariaqarpugut. Taamaaliorutta kulturikkut inuttullu nukivut pitsaanerusumik atorluarneqarsinnaaniassammata Kalaallit Nunaanni innuttaasuinut iluaqutaalluarnepaallutik, aammalu Kalaallit Nunaanni pisuussutit siamasinnerusumik atorluarneqarniassammata, suliffissanik pilersitsinikkut Kalaallit Nunaatalu ineriartorneranut. Anguniarneqarpoq inuussutissarsiornikkut tunngavissat siamasinnerusut piujuaannartitsisinnaanerillu pilersissallugit Kalaallit Nunaanni Danmarkimilu, pisuussutit uumassusillit kisiisi isumalluutigiunnaarlugit, aammalu Kalaallit Nunaanni pinngortitap illersorneqarnissaa anguniarlugu.”

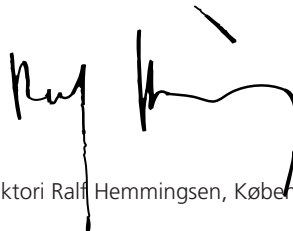
Ataatsimiititaliap ukiup ataatsip missaani ajornartorsiut siamasissoq taanna sammisimalerpaa. Ataatsimiititaliap ilaasortasa aatsitassarsiornermik ingerlatsisut naapittarsimavaat, ataatsimiititaliarlu paasissutissanik assigiinngitsorpassuarnik katersuisimavoq soorlu inatsiseqarnerup tungaatigut, nunat tamalaat misilittagaannik, innuttaasut ilaatinneqartarnerat, geologii (nunat sannaat), aningaasaqarneq, biologii, Asia pillugu ilisimatusaataasarsimasut, politikikkut ilisimatusarneq (statskundskab) oqattuarisaanerlu.

Angusallu tassaapput aatsitassarsiornermi Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiittut unammilligassat periarfissallu kaajallallugit misissorneqarneri. Neriutigaarput Kalaallit Nunaanni pisuussutit inuiaqatigiinnut iluaqutaasinnaanerat pillugu nalunaarusiaq Kalaallit Nunaanni Danmarkimilu aaliangiisussat

iluautigiumaaraat. Minnerunngitsumik Kalaallit Nunaata naalagaaffeqatigiinnerullu siunissaanik oqallinnerup pingaaruteqaqisup tunngavissaqarnerusumik oqalliffiulernissaa neriutigaarput.

Rektori Tine Pars, Ilisimatusarfik

Rektori Ralf Hemmingsen, Københavns Universitet

NALUNAARUSIAP SULIARINEQARNERA

Nalunaarusiaq Kalaallit Nunaanut iluaqutissat suliarineqarpoq pinngortitami pisuussutit atorineqarnissaat pillugit sammisat attuumassutillit ilisimaneqareersut ilisimatusarfigineqareersullu tunngavigalugit – nunap sananeqaataaniit (geologiimiit) oqaluttuarisaaneq aqqutigalugu inatsisilerinermut. Taama suliaqarnermi anguniagaasimanngilaq nutaamik ilisimatusarnissaq, kisiannili misissuinikkut ilisimalersimasat pigineqalereersimasut katersussallugit, taamaasiornikkullu aatsitassarsiornierup iluani unammilligassat taakkunanngalu aaqqiissutaasinnaasut tamarmiusumik saqqummiunnissaat.

Taama nalunaarusiamik suliaqarneq ingerlanneqarsimavoq Kalaallit Nunaanni pinngortitami pisuussutit inuiaqatigiinnut iluaqutaasumik atorineqarnissaat pillugu ataatsimiititaliami. Ataatsimiititaliaq 13-inik immikkut ilisimasalinnik ilaasortaqaarpoq immikkut ilisimasaqarfinneersunik, ataatsimiisitaliarlu 2013-ip upernaavani pilersinneqarsimalluni Københavnimi Universiteti ilisimatusarfiullu suleqatigiinneratigut¹. Ataatsimiititaliami ilaasortat tamarnik immikkut tunuliaquttatut pappilissamik suliaqarnikuusimapput, tassalu taakkuupput uuma nalunaarusiap tunuliaqutai². Pisariaqaraangat suliaasimasamik allanik ilanngussisoqartarsimavoq. Nalunaarusiaq marlunnik pingaarnernik immikkoortortaqaarpoq: “Kalaallit Nunaanni aatsitassat piiarneqarneri inuiaqatigiinnut iluaqutissanngorlugit”, tassaallunilu pappiaqqani tunuliaqutaasuni ilisimalersimasat eqikkarnerat, aammalu “pissutsit eqqumaffigisassat”, tassaallutik ataatsimiititaliap suliaqarnermini pissutsit immikkut taakkartorneqartut nassaarisimasai, immikkut eqqummaariffigineqartariaqartut, soorlu aamma ataatsimiisitaliap suliaqarnerata kinguneranik isummat saqqummersimasut tunngavigalugit.

1. Ilisimatusarfik.

2. Takuuk ilanngussaq 1 a –j tunuliaquttatut pappiliisat pingaarnersiornilugit naalisaffigineqarneri, aammalu ilanngussaq

3 a –c ataatsimiisitaliap qanoq sulisimaneranut paasisutissat annertunerusut paasiumallugit.

Kalaallit Nunaanni aatsitassat piiarneqarneri inuiaqatigiinnut iluaqutissanngorlugit

Immikkoortortami uani ataatsimiititaliap Kalaallit Nunaanni siunissami aatsitassarsiorniermi ingerlatsisoqalissappat inerniliineri tamarmiusut allaaserineqarsimapput, suliat sumut killinneri, suut periarfissaanersut, aporfissat aammalu pissutsit assigiinngitsut takkussinnaasut pillugit:

- Ullumikkut Kalaallit Nunaat ilisimasarput, oqaluttuarisaanikkullu tunuliaqutit
- Kalaallit Nunaata ineriartornissaanik eqqoriaaneq, tamatumami kingunerisimavaa nunami aatsitassat piiarneqarnissaanik piviusunngortitserusulersimaneq
- Nunap sananeqaataa (geologi) tunngavigalugu periarfissat, ullumikkullu Kalaallit Nunaanni aatsitassanik piiarneerup sumiinnera
- Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornikkut periarfissat aporfissallu allaaserineqarnerat
- Aatsitassanik piiarneessap kinguneranik nunat allat pillugit aammalu sillimaniarnikkut politikkikkut kingunerisinnaasat pillugit inerniliinerit
- Kalaallit Nunaata siunissami ineriartornissaa pilugu periutsit assigiinngitsut tallimat periarfissaasinnaasut
- Naalagaaffeqatigiinnerup iluani periutsini assigiinngitsuni inuussutissarsiornikkut periarfissat assigiinngitsut allaaserineqarneri

Pissutsit eqqumaffigisassat

Pissutsit eqqumaffigisassat pillugit immikkoortortaq ataatsimut katiterinnermi arlalinnik immikkut eqqumaffigisassanik ersersitsivoq. Taakku eqqummaariffigissallugit immikkoortortat qitiusumik inissisimasut politikkikkut pinngitsoorani aaliangiiffigineqartariaqarput, politikkikkut innersuussummik tunisiffiunatik. Aaqqiissutissanik siunnersuuteqarsinnaaffitsigut siunnersuutinik saqqummiussarsimavugut.

AALLAQQAASIUT

Ukiuni kingullerni Danmarkimi Kalaallit Nunaannilu nutaarsiasaqartitsivitsigut oqallinnerit misigilersitsisinnaapput Kalaallit Nunaanni aatsitassanik ujarlerneq sukkasoorujussuarmik annertuumillu ineriartortoq. Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorfiusinnaasunik uuliasiorfiusinnaasunillu nassaarnerit nutaajusut, aammalu aatsitassamik piiiaanissaq inuussutissarsiutitut pingaarnertut ilaalersinnaasoq, taamaasillunilu kalaallit namminiilivissinnaanerannut aqputissiuussisinnaasoq. Kalaallit Nunaanni pinngortitami pisuussutit qanoq atorneqassanersut aatsaat taama aviisini allaaserineqartigilerput, radiokkut oqallisigineqartigilerput, aammalu nittartakkatigut sammineqartigilerput.

Kisianni Kalaallit Nunaanni aatsitassanik piaaneq 1840-ikkunnili ingerlanneqartarsimavoq, aammalu Kalaallit Nunaata imartaani uuliamik ujaasilluni qillerisarkerit siulliit 1970-ikkunnili ingerlanneqarsimapput. Aatsitassat aqputigalugit kalaallit (annertunerusumik) namminersulernissaannut aatsitassat aqputigalugit isummersortarneq Sorsunnersuup Aappaata nalaanili ingerlanneqartarsimavoq. 1960-ikkunni oqallisigineqartarsimapput aatsitassasiornermut inatsisissaq aammalu aatsitassasiornermik ingerlatsisussat akileraarusersuiffiginnginneqarnissaat – aammalu ingerlatsiviit (selskabet) politikikkut aalajaatsumik tutsuiginartumillu ingerlatsinermik pisariaqartitsinerat. 1970-ikkunni ikummatissamik aatsitassarsiorsinnaaneq annertuumik qitiutillugu sammineqarpoq, soorlu 1975-mi Danmarkimi aviisit ilaanni, Politikkenimi, atuarneqarsinnaasoq:

“Aamma uuliasiornissap aatsitassarsiornissallu ataatsimiinnermi aallartittumi oqallisigineqarnissaanni isummat assigiinngitsorujussuussapput, sakkortuumillu oqallisigineqassallutik. Kuannersuarni uranimik piiasinnaaneq, Nuup Kangerluani savimminissamik piiasinnaaneq, Kalaallit Nunaanta kitaata imartaani uuliasiorniarluni qillerinerit uuliasiornissarlu oqallisigineqassapput”.

Taama allaqqanera ullumikkut 2014-imi soorlu tiguinnagaassagaluartoq. Kisiannili pissutsit 1975-miilli allanngorsimaqaat. Kalaallit Nunaanni siullermik namminersornerullutik ingerlalersimariarlutik kingusinnerusukkut namminersornermik ingerlatsilersimapput – aatsitassanillu ingerlatsinermik akisussaaffik Danmarkimiit Kalaallit Nunaannut nuunneqarsimavoq. Tamannalu ullumikkut oqallinnerup aallarteqqinneranut pisooqataasinnaavoq. Taama aatsitassarsiorneq Kalaallit Nunaanni iluatsittumik piiaafigineqalissappat, inuiaqatigiit allanngortissinnavai. Taamaattoqassappat kikkut iluanaartuussappat? Kikkut ajorsartuussappat? Aammalu qanoq isiornikkut aatsitassat amerlanerpaanut iluaqutaasussanngorlugit atorneqarsinnaappat?

Oqallinneq piviusunik amerlanernik tunngaveqarluni

Naak aatsitassat annertuumik sivisuumillu oqallisigineqareeraluartut, suli paatsuungasoqarsinnaasarpoq, taamaattumillu pisariaqarpoq oqallinnerup pitsanngorsarneqarnissaa. Nalunaarusiaq una paasissutissat tamakkiisumik isigalugit saqqummiiffiuvoq, aammalu eqqoriaavoq qanoq iliuuseqarnikkut aatsitassat/pinngortitami pisuussutit amerlanerpaanut iluaqutaasinnaanerannut Kalaallit Nunaanni aammalu kalaallinut, taamatuttaarlunaaalagaaffeqartiinnerup iluani tamanut. Tamatuma saniatigut ataatsimiititaliap neriuutigaa, nalunaarusiaq tunngavigalugu oqallinneq pisariaqarlunnartoq aallartissasoq, Kalaallit Nunaanni innuttaasut inuiaqatigiit ukiuni

Assilisag: Minik Rosing

tulliuttuni qulikkaani qanoq ineriartortinnissaat
kissaatigaat sinaakktissat makku tunngavigalugit,
Kalaallit Nunaanni pinngortitami pisuussutit,
innuttaasut eqimattakkaarlugit inissisimanagerat,
nunarsuarmi inissisimaneq. Naak inuiaqatigiit
aatsitassat tunngavigalugit pissarsiassaata aammalu
avatangiisinut inuiaqatigiinnullu aatsitassarsiornermi
uuliasiornermillu sunniutissat annertuumik
oqallisaalluarsimagaluartut, sulii pisariaqarluinnartoq
sulilu inissaqartinneqarsimanngitsoq
oqallisigineqartariaqarpoq, tassalu aqqut suna atorlugu
Kalaallit Nunaata siunissaa ingerlanneqassava.

Anguniagaavooq nalunaarusiaq aqqutigalugu oqallinneq
siammasinnerusoq ingerlanneqarsinnaalissasoq.
Qujaffigerusuppagut misissuiffigineqarsimasunik

sulianillu nalilersuisimasut, aammalu
aatsitassarsiornermik suliallit nalunaarusiornerminni
naapissimasagut, taakkuuppummi ataatsimiititaliap
suliaqarnerani aqqutissiuisimasut. Ataatsimiititaliap
nalunaarusiap imarisaa tamakkiisoq akisussaaffigaa³.

Ataatsimiititaliaq sinnerlugu

Minik Rosing

Minik Rosing

3. Gudmundur Alfredsson isumaqataanginnerminut
nalunaaqquisimavoq. Tamanna ilanngussaq 4b-mi
takuneqarsinnaavoq.

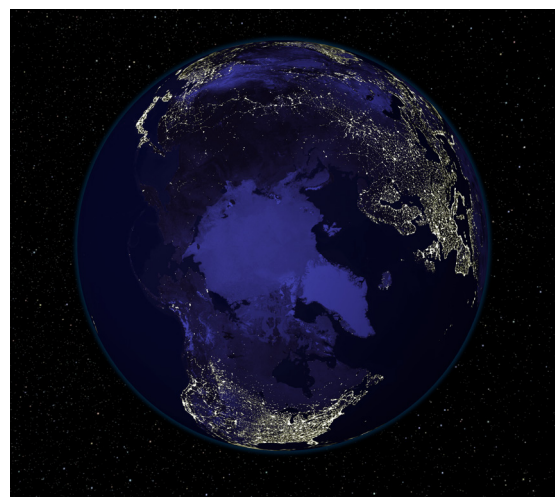
KALAALLIT NUNAANNI AATSITASSAT INUIAQATIGIINNUT ILUAQUTAASUMIK ATORNEQARNERAT

Nalunaarusiami "Kalaallit Nunaannut iluaqutaasumik" anguniarsimavarput Kalaallit Nunaanni aatsitassanik piiiaaniarnermi ajornartorsiutaasinnaasut arlallit misissussallugit nassuujassallugillu. Taama ingerlatsinitsinnut ilisimatusarsimanerit aallaavigisimavagut, soorlu tamanna tunuliaqutatut pappilissani allaaserineqarsimasoq. Suliaqarnermi aallaaviupput Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornissami sinaakkutissatut atugassarititaasut, Namminersornermut inatsimmi allaqqasut malillugit. Aatsitassat eqqartorneqartut tassaapput saffiugassat, uulia aammalu gassi.

Namminersulernermut aqqu tip oqaluttuassartaa

Kalaallit Nunaat nunat avannarliit allat assigalugit inuiaqatigiittut inatsisit tunngavigalugit ingerlasuupput. Nunat avannarliit akornganni aaliangersaasoqarnikuuvoq qanoq pisuussutit agguarneqassanersut kikkullu akisussaasuussanersut, taakkulu aaliangersakkat isumaqatigiiffiupput ersarissuullutillu. Ilulissani isumaqatigiissut⁴ malillugu nunani avannarlerniittut tamarmiullutik isumaqatigiinnikuupput pinngitsooratik aaqqiagiinngissutit nunat tamalaat inatsisaat malillugit aaqqiinniartassallugit.

Kalaallit nunaat Naalagaaffeqatigiinnut ukununga ilaavoq: Danmark, Savalimmiut, Kalaallit Nunaallu. Kalaallit Nunaat Danmarkimut ukiuni 300-ni kulturikkut, politikikkut aningaasaqarnikkullu attumassuteqarsimavoq. Taama atassuteqatigiinneq

Assilisag: NASA

Kalaallit Nunaat Danmarkimit nunasiaatit allat ilageriarlugit aammalu nunatat najugarineqanngitsut ilaat naalagaaffinnut pisortatigoortumik attuumassuteqartinneqanngikkallarmatali pisimavoq. Haagimi nunat tamalaat eqqartuussivianni 1933-mi aaliangiisoqarpoq, Danmark Kalaallit Nunaata nunataanut tamarmiusumut kisimi oqartussaasunngorlugu. Taama eqqartuussiviup aaliangiisimanerata kinguneraa ullumikkut Kalaallit Nunaat nunatut isigineqarnera. 1953-imi inatsisip tunngaviusup allanngortinneqarnerani Kalaallit Nunaat nunasiaatit inissisimajunnaarpoq. Tassanngaaniillu Kalaallit Nunaat qallunaat naalagaaffiata ilaaniittut inissisimalerluni. Amt-itut (Nunap immikkoortuani nammineq allaffissornikkut ingerlatsiviusoq, innuttaasunut nunap immikkoortuani sullissinermik

4. Nunanut allanut ministereqarfik: <http://um.dk/da/politik-og-diplomati/international-politik/globalt/norden-og-arktis/arktis/ilullisat-erklæringen/>. Oktober 2013-imi aaneqartoq.

ingerlatsivik), taamaasiornikkut Kalaallit Nunaanni pisorta qarfinnik nutaanik sanaartortoqanngilaq. FN-imi ataatsimeersuarnermi allannguut tamanna tusaatissatut tiguneqarpoq. Suli assortorneqarsinnaavoq Kalaallit Nunaanni Danmarkisulli assigiisumik ingerlatsiviulnerna, aamma ullumanna tikillugu suli oqaluuserineqartarpoq, qanoq kalaallit taama aaliangertoqarnermut peqataatigisimanersut. Kalaallinit pingaartillugu anguniagaasimasoq, tassalu politikkikkut Danmarkimit avissaaminissaq anguneqaqqaarpoq Namminersornerulluni 1979-imi ingerlatsilernermi, tamannalu annertusarneqarluni 2009-mi Namminersorlutik Oqartussaqaalernermi. Ullumikkut Kalaallit Nunaanni politikkikkut ingerlaarneq tassavoq Namminersorluni Oqartussaaneq inatsimmi anguniakkat piviusunngortikkiartuaarnerat.

Namminersornermi inatsisip 2009-meersup kinguneraa Kalaallit Nunaata pinngortitami pisuussutit, Kalaallit Nunaata imartaani aningaasarsiorfiusinnaasut nammineq ingerlassinnaanngormagit, tassunga ilaallutik nunap iluani/ pinngortitami aatsitassat. Aamma inuiaqatigiit kalaallit inuiattut namminneq nunaqartutut nunat tamalaat akornanni inatsisit malillugit akuerisaapput, inuiattullu pinngortitap pisuussutaannut piginnittussaataitallutik, FN-ip ataatsimeersuarnerani 1803-mi peqqussusiat malillugu⁵. Kalaallit Nunaat nammineq aaliangiisinnaassuseqarpoq, soorlu naalagaaffeqatigiinnermit anerusulluni aaliangiisinnaassuseqarluni, tamannali pisinnaalissaaq inuiaqatigiit kalaallit taama kissaateqarpata, aammalu inuiaqatigiinnik taasititsisoqarneratigut amerlanerussuteqartut taama piumasaqarpata, Inatsisartunillu tamanna uppersarneqarpat. Taama pisinnaatitaaneq namminersornermi inatsimmi aaliangersarneqarsimavortaaq.

Aatsitassat allangornissamut periarfissiipput – allanngortoqarani ingerlatsiviusanngilaq

Kalaallit Nunaanni pinngortitaq kusanaannanngilaq. Aamma innuttaasut ilarpasuinit inuussutissarsiorfigineqarpoq. Immami, pisuussutillu uummassusillit atorlugit inuuneq, kalaallit kinaassusaannut qitiulluinnarpoq.

Inuiaqatigiilli kalaallit sukkasoorujussuarmik allanngoriartorfiupput. Qanorluunniit aatsitassarsiortoqalissagaluarpata aatsitassarsiortoqalissanngikkaluarpalluunniit, ukiuni tulluittuni qulikkaani annertuumik allanngoriartortoqassaaq. Allannguutit ilagisussaavaat

nunap iluani ineriartornerit, soorlu politikkikkut kulturikkullu ingerlaarfiit aqqusiussimasaat, inuit nunanut allanut nuuttarnerat aammalu utoqqaat amerliartornerat. Pisussat allat, tassalu issittoq – taamaattumillu Kalaallit Nunaat – nunarsuarmi annertuumik isiginiarneqalernikuummat, aammalu silap pissusaata allanngoriartornerani pinngortitami pissutsit allanik periarfissaqartitsilermata.

Aatsitassarsiorluni suliniutit periarfissaqarluartut ingerlatissagaanni oqumaaqqatigiisareqqissaarnissaq pisariaqarpoq. Kalaallit Nunaanni ukiuni 100-ni kingullerni aatsitassarsiornermik misilittagaqartoqarsimavoq. Aatsitassalli Kalaallit Nunaata aningaasaqarneranut pingaarutilittut ilaatinneqalissappata, aatsitassarsionnissat annertussusissaat aatsitassarsionnertit takusimasatsinnit annertunerujussuussapput. Inuiaqatigiit aatsitassarsiornermik ingerlatsilissappata, allanngorneq annertoorujussuussaaq, assersuunneqarsinnaassallunilu 1900-kut qiteqqunnerani pinartuunermiit aalisartuunermut nuunnerup annertoqataa.

Aatsitassarsioniarluni suliniutit tamarmik pitsaasunik ajortunillu Kalaallit Nunaanni pinngortitamut inuiaqatigiinnullu sunniuteqassapput. Qanorluunniit suliniutit ingerlanneqaraluarpata, inuiaqatigiinnullu isaatit qanorluunniit annertutigaluarpata, aatsitassarsiornerup annertusineqarnerata kingunerisussaavaa allanngornerit annertuut.

Taamaattumik ataatsimiisitaliap sulinerata inerniliinerani pingaarnersatut taaneqarsinnaasoq tassaaassaaq aatsitassat allanguinissamut periarfissiisussaammata. Inuiaqatigiit ullumikkut inissisimanerat attatiinnarniarnagu. Ataatsimiisitalialli inerniliinerata pingaartut aapparaa, ineriartorneq sukkavallaamik ingerlanneqannginnissaa kissaatigineqartoq. Aatsitassarsiornerit annertuut arllallit sukkasuumik aallartisarneqassappata, tamanna Kalaallit Nunaata aningaasaqarneranut iluaqutaavallaarnavianngilaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu.

Taamaattumik pingaaruteqarluanniarpog Kalaallit Nunaata piaartumik tunngaviusumillu aaliangiiffigissagaa, allanngornissaq qanoq annertutigisoq qanorlu sukkatigisoq piumaneqarnerisoq, tamatumalu kingorna aaliangiiffigalugu, inuiaqatigiit qanoq ineriartortinneqassanersut, aatsitassanik piiannerup kingunerisaanik periarfissat eqqarsaatigissagaanni.

5. FN's audiovisual library of international law: http://legal.un.org/avl/ha/ga_1803/ga_1803.html. November 2013-mi aaneqarpoq.

Siunissami aningaasaqarnikkut appariarnissaq

Ullumikkut Kalaallit Nunaanni pisortat aningaasaqarnerat oqimaqatigiissumik ingerlanneqarpoq. Kisianni ukiuni tulluittuni qulikkaani aningaasaqarnikkut amigartoornerup alliaartornissaa ilimagineqarpoq, inuiaqatigiinni utoqqaat suli amerliartormata, inuusuttullu ikiliartorlutik, tamatumalu saniatigut isumaginninnermut aningaasartuutit alliaartorlutik, eqqoriaaneq iluseq 1-mi takuneqarsinnaavoq.

Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnermut siunnersortit eqqoriaappat aalisarneq annertunerusumik isaatsilerfiunavianngitsoq, ullumikkullu Kalaallit Nunaata avammut tunisaasa⁶ 90 %-ii aalisarnermit pisuupput⁷.

Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnikkut politikikkut anguniagassat pingaarnerpaat marluusut tassaapput:

- 1) Namminersorluni ingerlatsinermi ukiuni tulluittuni qulikkaani aningaasaqarnikkut oqumaqatigiimmik ingerlanissaq
- 2) Nammineq aningaasaqarnikkut ingerlalersinnaaneq, Danmarkimit imaluunniit nunanit allanit aningaasaliissuteqarfigineqanngikkaluarni.

Piviusoq: Pisariaqarluinnarpoq pisortat aningaasaqarnerat annertuumik pitsanngoriartissallugu

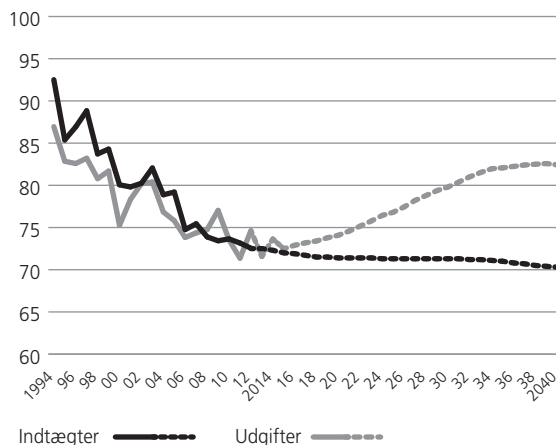
Pisortat aningaasaqarniarnerat nammaqatigiissappat, pisariaqarpoq pisortat aningaasartuutissanik missingersuinerat pitsanngorsarneqarnissaat, ukiuni tulluittuni 25-ni ukiumut 800 mio. kr.-inik, imaluunniit Kalaallit Nunaata nioqqutissanik sullissinernillu perlersuinerata tamarmiusup nalingata 6 %-ii. Taama pitsanngorsaanikkut aatsaat anguneqassaaq ullumikkut sullissinerup assinga.

Kalaallit Nunaanni aatsitassat soorlu savimminissat, uulia gassilu piiarneqarnissaannut kissaateqarnermut tunngaviupput Kalaallit Nunaanniit aningaasanik isaatsinerit annertuserusulersikkusunneqarmat,

6. Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnemut siunnersortit: Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnerat 2013, septembari 2013 [http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Finans/DK/Oekonomisk%20raad/100913Oekonomisk_Raads_Rapport_2013_DK%20\(1\).pdf](http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Finans/DK/Oekonomisk%20raad/100913Oekonomisk_Raads_Rapport_2013_DK%20(1).pdf)

7. <http://www.ga.gl/LinkClick.aspx?fileticket=HG%2F%2BijJ2KKo%3D&tabid=36&language=ga-GA>

Pct. af BNP

Iluseq 1: Kalaallit Nunaata aningaasaqarnerata 2040 tungaanut ineriartornissaaq eqqoriaaneq. Paasisutissanik aallerfiit: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik aammalu Kalaallit Nunaata aningaasaqarnera pillgu siunnersuisoqatigiit.

taamaasillunilu atugarissaarneq qulakkeerniarneqarluni aammalu aningaasaqarnikkut nammineq nammassinnaaneq anguniarneqarmat.

Piviusoq: 5 mia. kr.-nik annertunerusumik isaatsilerneq aningaasaqarnermut nammineq nammassinnaasumik pilersitsissaaq.

Naalagaaffeqatigiinnermit Kalaallit Nunaat anerusulluni aaliangissappat, namminerlu nammassinnaasumik aningaasaqartoqassappat pisariaqarpoq 2040 tungaanut ukiumut 800 mio. kr.-it aningaasartuutitut annertunermik atugassat, saniatigut 3.600 mio. kr. ukiumut Danmarkimit aningaasaliissutaasartut matussusernissaannut, 800 mio. kr. akisussaaffiit nutaat tigoornissaannut, 190 mio. kr. EU-mit pisartakkat taarsernissaannut aammalu 456 mio. kr. missaat suliassanut nutaanut atugassat nassaarissallugit.

Nuna piviusorsioriumik periarfissalik

Ataatsimiitaliap sulineratigut paasisimavarput Kalaallit Nunaanni nunap iluani/ pinngortitami annertuumik piviusorsioriumillu periarfissaqartoq. Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorfiit annertuut ilisimaneqartut amerlapput, aammalu periarfissaqarpoq aatsitassarsiorfissanik angissuunik suli ilisimaneqanngitsunik nassartoqarsinnaanerani. Aatsitassarsiorfigineqarsinnaasut, takutissiaq 2-mi

allaaserineqartut sulii piiiaffigineqalinngillat, imaluunniit uninngatikallarneqarput. Kalaallit Nunaanni aatsitassanik misissuineq aningaasanik inuiaqatigiinnut isaatitsissutaasimavoq sulilu isaatitsissutigineqarluni.

Kisianni aamma paasisimavarput aatsitassarsiorfiusinnaasuni piiagassat annertussusaat pitsaassusaallu kisitsisinngorlugit pigigaluaanniluunniit aningaasarsiorfigissallugit qanoq periarfissaqartiginerat inississallugu ajornakusoortoq, sulilu Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinnut siunissami qanoq isaatitsissutaatiginnaanerit eqqoriaqqissaassallugu ajornakusoornerusoq. Patsisaasut ilagaat aatsitassanut nunat tamalaat akornanni akigitat nalorninartortaqaqimmata, aammalu nunarsuatsinni aatsitassat sorliit pisariaqartinneqarnerat nikerartuarmat,

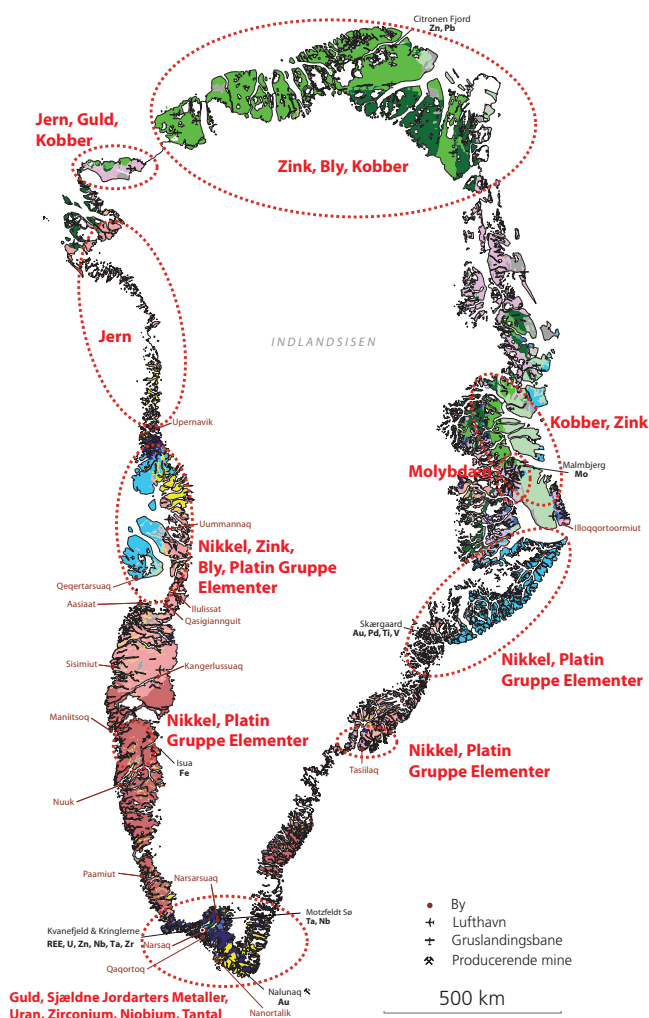
tamatumalu saniatigut nalorninartorpassuit aatsitassarsiorfiarluni piviusunngortitsiniarnermi aammalu aatsitassanik angallassiniarnermi sulii ilisimaneqanngimmata.

Aatsitassanik piiasoqalissappat, ajunngitsumillu ingerlatsisoqarluni, taava Kalaallit Nunaata aningaasaqarneranut ukiut 5-10 ingerlanerani annertuumik aningaasarsiornikkut isaatitsisoqalersinnaavoq.

Nalilerneqarpoq, Kalaallit Nunaanni uuliamik / gassimik piiaanissamut periarfissat Danmarkip Nordsømiit tunisassiarisartagaatut annertutigisinnaasoq, kisiannili Alaskamiit, Ruslandimiit Norgemiillu piartakkaniit piianissamut periarfissat annikinneralaarsuusut.

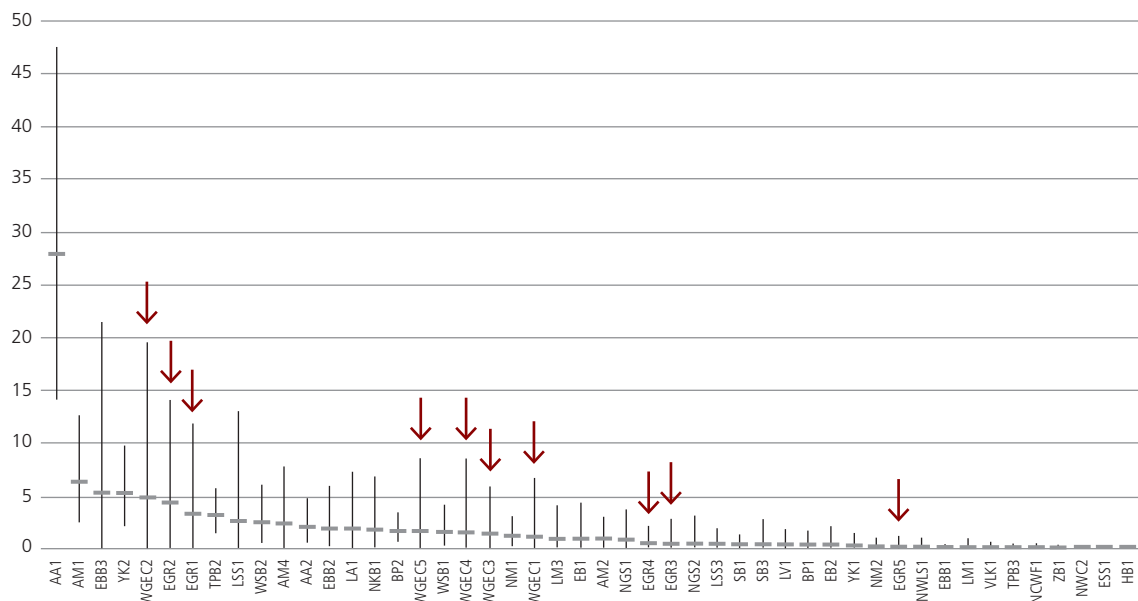
Kalaallit Nunaat: peqassutsit annerpaat sivisuumilu piaaffiisnaasut

- *Ilmaussaq intrusionen i Sydgrønland* - rig på Tantal-Niobium-Zirconium-Uran-Thorium-Sjældne jordarters metaller. Indeholder følgende forekomster:
 - Kvanefjeld (Kuannersuit) - Forekomst rig på Sjældne jordarters metaller-Uran-Zink-Fluor. Undersøges af det australske selskab, Greenland Minerals and Energy. Status: Lønsomhedsstudie.
 - Kringlerne (Killavaat Alannguat) - Forekomst rig på Sjældne jordarters metaller-Tantal-Niobium-Zirconium. Undersøges af det australske selskab, TANBREEZ. Status: Ansøgning om udnyttelsestilladelse.
- *Motzfeldt Sø i Sydgrønland* - Forekomst rig på Niobium-Tantal.
 - Undersøges af det australske selskab, Ram Resources. Status: Efterforskning inklusiv borer.
- *Citronen Fjord i Nordgrønland* - Forekomst rig på Zink-Bly.
 - Undersøges af det australske selskab, Ironbark. Status: Lønsomhedsstudie.
- *Skærgaard i Østgrønland* - Forekomst rig på Platingruppe elementer-Guld.
 - Undersøges af det australske selskab, Platina Resources Ltd. Status: Præ-lønsomhedsstudie.
- *Malmberg i Østgrønland* - Forekomst rig på Molybdæn.
 - Undersøges af det polske selskab, KGHM. Status: Udnyttelsestilladelse.
- *Isua i Sydvestgrønland* - Forekomst rig på Jern.
 - Undersøges af det engelske selskab, London Mining. Status: Udnyttelsestilladelse.

Takutitassiaq 2: Nunap assingani takutinneqarput Kalaallit Nunaanni aatsitassanik annertuumik nassaarfigineqarnikuusut. Takuneqarsinnaavoq, Malmbergimi (Tunup avannaani) atuisinnaanermut akuersissuteqartoqartoq. London Mining Isuani atuisinnaanermut akuersissummik peqarpoq. Kuannersuarni Killavaanilu akuersissutinik tunisisoqarsinnaassanganineqarpoq, soorlu aamma suliffeqarfik Ironbark Citronen Fjordimi (Tunup avannarpasinnerpaaffiani) akuersissummik qinnuteqarnissaa ilimagineqartoq. Paasisutissanik aallerfik GEUS.

Olie – milliarder tønder

Takutitassiaq 3: Paasisutissanik aallertik Gautier et al. 2009. Issittumi uuliaqarfiit nassaarineqarsimasut qanorlu annertutigisinnaanerannik eqqoriaanerit. Titarnerit qummut ingerlaartut takutippaat qanoq peqartigineranut ilimanassusseq, tassanilu takuneqarsinnaapput ilimanassutsit 5%-imiit 95 %-imut nikerartut. Sanimut titarnerit sammisut takutippaat agguaqatigiisillugu piffikkaarlugit qanoq uuliaqartiginerannik eqqoriaanerit. Tikkuutit aappaluttut takutippaat Kalaallit Nunaata kitaani kangianilu peqarfiusorisat. WG = Kalaallit Nunaata kita, EG Kalaallit Nunaata kanga. Annertunerusumik paasisutissanik takunnittoqarsinnaavoq pappilissani tunuliaqutaasuni, Kalaallit Nunaanni pinngortitami pisuussutit, nunap sannaa tunngavigalugu. Uuliasiornermit aningaasarsiornerunissaq aatsitassarsiornermiit ilimanareraaq, kisianni piffissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu isaatitsissutaasinnaanera nalorninassuseqarpoq.

Aporfissat annertunersaraat, sulí Kalaallit Nunaata imartaani uulimik gasimillu tunisassiornerisamat teknologi sulí pigineqannginnera, aammalu ilimagineqanngilaq ukiuni tulluittuni amerlasuuni gassimik tunisassiornerissaq Kalaallit Nunaannut akilersinnaassasoq. Uuliamik tunisassiorneq avammullu tunioraanissaq aallartinneqarsinnaassaaq ukiut 20-50 qaangiuppata.

Takutitassiaq 3-mi takuneqarsinnaavoq nunani issittuni uuliamik nassaarfiusinnaasut nalilernerqarnerat. Tassini takuneqarsinnaavoq nalornineq annertooujussusoq. Annertuumik periarfissaqartoqarpoq. Kisiannili illuatungaani periarfissaqarneratulli annertutigisumik uuliaqanngissinnaaneranut ilimanassuseq aamma taama angitigisoq.

Aatsitassarsiornerisamat tunngavissaq pitsaasoq
Kalaallit Nunaanni ukiuni kingullerni qulikkaani arlalinni Namminersorlutik Oqartussat aatsitassarsiorneq pillugu allaffissornikkut ingerlatsinissamik porsaasimavoq, aammalu ingerlatsinissat inatsisitigut malitassaannik aaliangersaasoqarsimalluni misissueqqissaarnissaq pillugu aammalu aatsitassanik piianissaq pillugu, taakkulu sanilliunneqarlutik inuiaqatigiinnut, avatangiisinut aammalu sulisoqarnermut sunniutissanut.

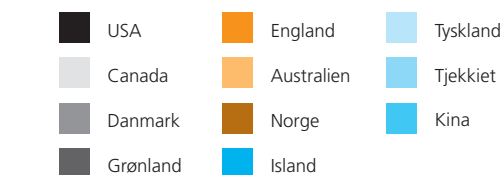
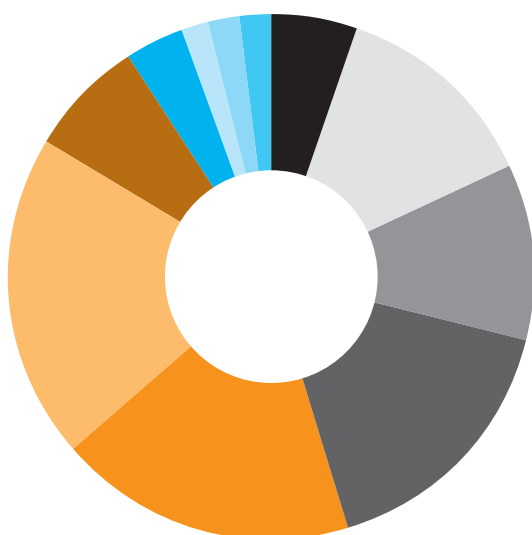
Soorlu Kalaallit Nunaanni Aatsitassanut Ikummatissanut Pisortaqarfik Danmarkimi Kalaallit Nunaannilu Nationale Geologiske Undersøgelser (GEUS) suleqatigalugu annertuumik suliaqarsimasooq misissueqqissaarnermik aatsitassarsiornermillu ingerlatsiviit Kalaallit Nunaannut soqutigilernissaat pillugu.

Kalaallit Nunaanni suliffeqarfiit aatsitassanik ujaasilluni misissueqqissaartut amerlanerpaat nunani ukunaniit pisuupput, Australia, Canada aammalu Europa, taakkulu misissuinerneq amerlaqatigiikkannernuninut ingerlatsippot (takutitassiaq 4). Nutaarsiaaqqartitsivitsigut Kinamiunik amerlasoorpassuarnik takkuttoqarnissaa oqallisaagaluqisoq, 2013 tikillugu asiameerit suliffeqarfiit pisut misissueqqissaarnissamat akuersissummik tunisiffigineqarnikuunngillat, maannakkullu Kinameerit suliffeqarfik ataasiinnaq aatsitassarsiornerisamat misissueqqissaarluni.

Nalinginnaavoq suliffeqarfiit minnerumaat misissueqqissaarnerit siullit ingerlattaraat. Nassaartoqaraangallu suliniut inerisarneqartarpoq, aatsitassanillu piianissaq suliffeqarfiut nammineq ingerlassinnaasarpaa imaluunniit suliffeqarfissuarnut suliniut tunineqartarluni.

Misissueqqissaarniarlutik ingerlatsisut nuna allasimaffiat nalunnginneqaraluatoq, aningaasaliisut suminnagaaneernerat takuneqarsinnaaneq ajorpoq.

Suliffeqarfik aatsitassanik piasinnaanermut akuersisummik pigaangami amerlanertigut aningaasarpassuarnik pisariaqartitsilersarpoq aatsitassarsiorniarluni ingerlatsinissaminut piareersarnissaminut. Aningaasaliineq nunat tamalaat akornanni aningaasaliisartunit pisarpoq, ingerlatsivinnit namminersortunit, ingerlatsivinnit pisortanit pigineqartunit naalagaaffinniilluunniit. Taamaattumik suliffeqarfiit nunanit allaneersut pisortanit pigineqartut Kalaallit Nunaanni aatsitassanik piamermit piginnittutut pingaarnertut inissisimalersinnaapput. Taamaattumik maanna oqartoqarsinnaanngilaq, Kalaallit Nunaanni aatsitassanik piamermit aningaasaliisut nunamit sorlerminngaaneersut.

Takutitassiaq 4: Kalaallit Nunaanni 2013-imi misissueqqissaarnissamut akuersisutit piginnittut agguataarsimanerat. Paasisutissanik aallerfik: Aatsitassanut Pisortaqaarfik⁸.

8. Aatsitassanut Pisortaqaarfik, september 2013. http://www.bmp.gl/images/stories/minerals/adress_list/List_of_Licensees_and_Partners_as_of_September_1__2013.pdf

–Kalaallit Nunaanni suliffeqarfiit aatsitassanik ujaasilluni misissueqqissaartut amerlanerpaat nunani ukunaniit pisuupput, Australia, Canada aammalu Europa, taakkulu misissuinerit amerlaqatigiikkannernit ingerlatsipput (takutitassiaq 4). Nutaarsiaaqaartitsivitsigut Kinamiunik amerlasoorpassuarnik takkuttoqarnissaa oqallisaagaluatoq, 2013 tikillugu asiameerit suliffeqarfiit pisut misissueqqissaarnissamut akuersisummik tunisiffineqarnikuunngillat, maannakkullu Kinamiit suliffeqarfik ataasiinnaq aatsitassarsiornissamut misissueqqissaarluni.

Nalinginnaavoq suliffeqarfiit minnerumaat misissueqqissaarnerit siulliit ingerlattaraat. Nassaartoqaraangallu suliniut inerisarneqartarpoq, aatsitassanillu piamissaq suliffeqarfiit nammineq ingerlassinnaasarpaa imaluunniit suliffeqarfissuarnut suliniut tunineqartarluni. Misissueqqissaarniarlutik ingerlatsisut nuna allasimaffiat nalunnginneqaraluatoq, aningaasaliisut suminnagaaneernerat takuneqarsinnaaneq ajorpoq. Suliffeqarfik aatsitassanik piasinnaanermut akuersisummik pigaangami amerlanertigut aningaasarpassuarnik pisariaqartitsilersarpoq aatsitassarsiorniarluni ingerlatsinissaminut piareersarnissaminut. Aningaasaliineq nunat tamalaat akornanni aningaasaliisartunit pisarpoq, ingerlatsivinnit namminersortunit, ingerlatsivinnit pisortanit pigineqartunit naalagaaffinniilluunniit. Taamaattumik suliffeqarfiit nunanit allaneersut pisortanit pigineqartut Kalaallit Nunaanni aatsitassanik piamermit piginnittutut pingaarnertut inissisimalersinnaapput. Taamaattumik maanna oqartoqarsinnaanngilaq, Kalaallit Nunaanni aatsitassanik piamermit aningaasaliisut nunamit sorlerminngaaneersut.

Periarfissat annertupput, kisianni unammilligassat arlaqarput

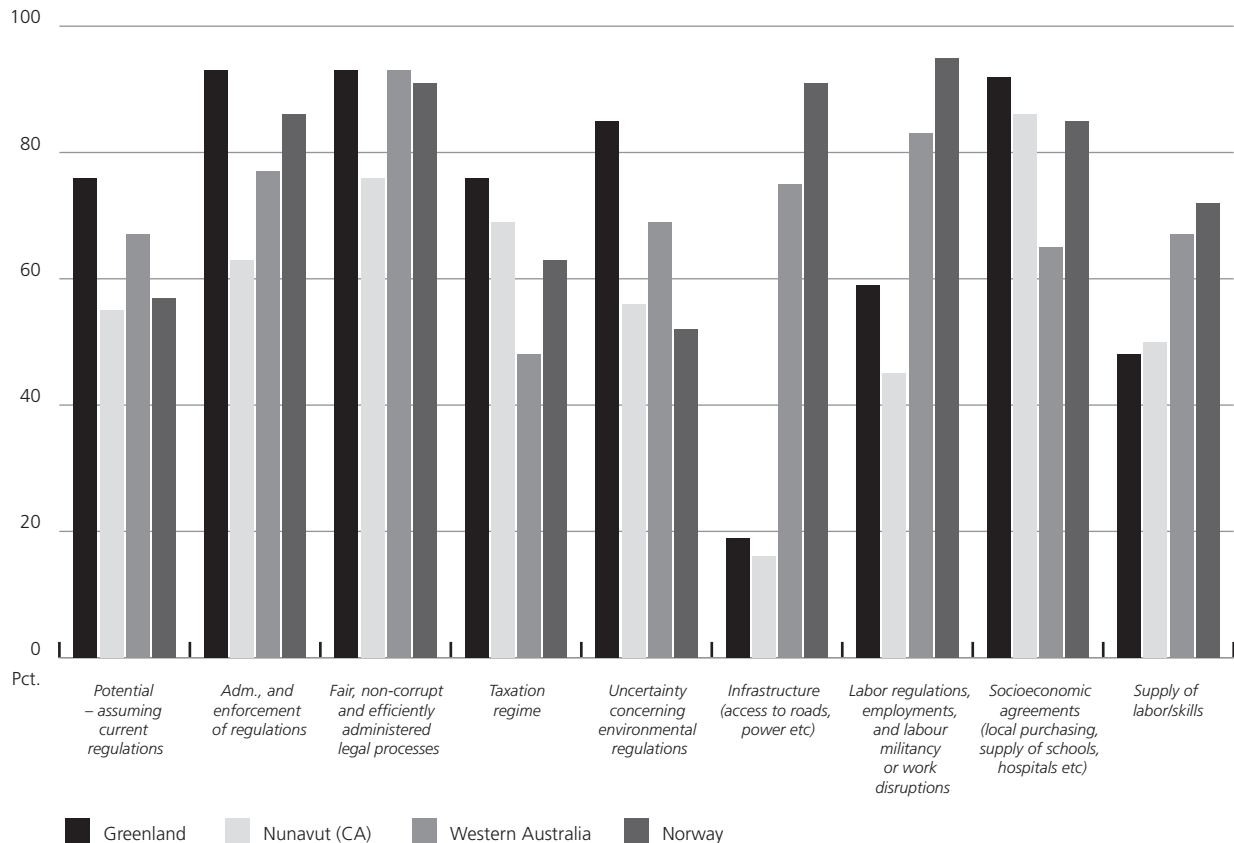
Nunat tamalaat akornanni aatsitassarsiornermik ingerlatsisut akornanni Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornissaq, uuliasiornissaq / gassimillu piamissaq periarfissaqarluartutut isigaat, kisianni aamma oqaatigaat piviusunngortitsiniarnermi unammilligassat annertuut aqqusaarneqaaqartariaqartut.

Nunat tamalaat akornanni aatsitassarsiortut aperineqarneranni akissutaannilu takuneqarsinnaavoq, Kalaallit Nunaat aatsitassarsiortigissallugu pilerinarnerpaat 15-it akornanniittoq. Kalaallit Nunaata angissusaa, Kalaallit Nunaata sannaa, nunap sannaa pillugu paasisutissat annertuut pigineqarneri pilerinarsaataapput, illuata tungaanili nunami issittumiinneq, attaveqaatit annikinneri, Kalaallit Nunaannilu sulisorisinnaasat killeqarnerat pilerinassutsimut annikillisaataapput.

Pilerinarneranut naligititaq, ukiuni kingullerni qulini nunarsuarmi aatsitassat akiisa annertuumik qaffakkiartorsimanerat pissutigalugit Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorneq nunarsuarmioqataasuniit soqutiginarsiartorsimavoq, tamannalu misissueqqissaarnissamut akuersissutit

2003-miit 2013-mut sisamariaatinngorsimanerannik kinguneqarluni. Silap allanngoriartornera, teknologiip pitsanngoriartornera aatsitassarsiornermullu politikki soqutigininnerup allisimaneranut annertunerusumik malunnaataasimangillat.

Fraser Institute's Survey of Mining Companies 2012/13. Aatsitassarsiornermik suliallit 742 apeqqutitut akisimanerat "encourages investment" (aningaasaleerusulersitsippit) imaluunniit "not a deterrent to investment" (aningaasaliiffigerusunnganngilaq). Kalaallit Nunaat tamani qaffasinnernut ilaavoq, taamaallaat attaveqaatini aammalu sulisorisinnaasat amerlassusaanni qaffasinnerniingillat

Takutitassiaq 5: Fraser Institute-p nunani assigiinngitsuni aatsitassarsiornermikkut periarfissanik misissuineranik imaqaarniliaq. Naliliinerit Nunavumi (Canada), Autraliami, Norgemilu piukkunnartunit Kalaallit Nunaanni piukkunnartunit saniliussinerit, nalilersuutit assigiinngitsut 9-t atorlugit. Nalilersuutini tamangajanni Kalaallit Nunaat qullernut ilaajuarpoq, kisiannili attaveqaatitigut, sulissusanillu pilersuisinnaanikkut Kalaallit Nunaat kinguaqqavoq. Paasisutissanik aallerfik: Fraser Institute 2012/2013. Takutitassiaq nammineq sanaajuvuq.

Kalaallit Nunaanni naalakkersuisut pitsaasumik ingerlatsinerat iluaqutissartanut aamma ilaavoq. Aalajaatsumik siumullu isigiuminartumik misissueqqissaarnermi aatsitassarsiornermilu sinaakkuteqarneq suliffeqarfinniit pingaartutut isigineqartarpoq. Sivisujaamik aalajaatsumik ingerlatsisoqareersoq ukiuni kingullerni politikikkut sakkortuumik aatsitassarsiornermi sinaakkutissat oqallisigineqarsimapput. Fraser tulliani 2014-ip upernaavani misissueqqittussaavoq, taamaattumillu

taama sinaakkutissat oqallisaasimanerat qanoq sunniuteqassanersoq nalunarpaq.

Maluginiarneqarsimavoq sinaakkutissat pillugit oqariatuutit ilai kinguaattoorsimammata, tamannalu kinguneqarsimavoq. Assersuutigineqarsinnaavoq 2012-imi nalunaaruteqartoqarsimammat, avannarpasissutsip 81° avannaani immikkut inuusutissarsiornikkut inissiisoqassasoq. Atugassaritissat nutaat december 2013-imi sulil nalunaarutigineqarsimangillat,

tamatumalu kingunerisimavaa suliffeqarfiup Boliden
Kalaallit Nunaata kangiata avannaani suliniutertik
2014 aasaanerani ingerlanneqartussaagaluaq 2 mio.
dollarinik nalilik unitsikkallarsimammassuk. Aamma
Kalaallit Nunaata kangiata avannaani uuliamik
misissueqqissaarnissamut akuersissutinik pisinnaanissaq
pillugu isumaqatiginninniarnert naggaserneqarnissaat
arlaleriaq kinguartinneqartarsimapput.

Aatsitassanut Ikummatissanullu Aqutsisoqarfik

Kalallit Nunaanni aatsitassarsiornermik pisortani suliaqartut 1. januar 2013 ukuupput: Aatsitassanik Aqutsisoqarfik aammalu Avatangiisinut Aqutsisoqarfik. Aatsitassanik Pisortaqarfiup geologii pillugu ilisimasallit GEUS-imiittut (De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland) atorsinnaasarpai, ilisimatusarnissamillu suliaqqissaarnissamut. Avatangiisinut Aqutsisoqarfiup DCI/ National Center for Miljø og Energi (Nuna tamakkerlugu Avatangiisit Nukissiuutillu pillugit Allattoqarfik), aammalu Kalaallit Nunaanni Pinngortitalerivik suleqatigai. Taakku suleqatiginerisigut Aatsitassanik Pisortaqarfiup avatangiisit pillugit naliliinnginnermi aaliangiinnginnermilu arlaanaannulluunniit attuumassuteqanngitsunit ilisimatusarsimasunit tunngavilersuutissanik qulakkeerinnissinnaavoq⁹. Aatsitassanik Aqutsisoqarfiup aatsitassat pillugit suliat allaffissornermut tunngasut tamaasa tigummisari, qulakkiissallugulu Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorfiusinnaasut nunani tamalaani aatsitassarsiornermik ingerlatsisunut nittarsaanneqarnissaa. Aqutsisoqarfik immikkoortortanut sisamanut aggorneqarsimavoq ataatsimillu allattoqarfeqarluni, 27-nillu sulisoqarluni:

Akuersissutit: Suliassat uuliamik aatsitassanillu misissueqqissaarnissamut piiasinnaanermullu akuersissutinik suliaqarnermik allaffissornermik ingerlanneqarnera suliniutit alloriarfiini tamani, aammalu aatsitassarsiorfiusinnaasut avammut nittarsaanneqarnerani ikiuunneq, misissueqqissaarnissat inuttassarsiorneqarnissaannik piareersaaneq, aatsitassarsiorfiat anginngitsut misissueqqissaarnerannik taakkulu allaffissornermik ingerlanneqarnerannik ingerlatsineq.

Sulisut: Suliamik ingerlatsisut arfineq sisamat

Engineering and Inspection: SIA aammalu IBA aqqissuunneqarneri suliaralugit, aammalu uuliamik aatsitassanillu ingerlatsisut aningaasatigut ingerlanneqarnerat malinnaavigalugu, tassunga ilaallutik royalty-mik, pitsaassutisimik akinillu nakkutilliineq.

Sulisut: Inuit sisamat

Analysis and Control Functions: Sillimaniarnikkut, sulineri atugassarititat, sulisussat amerlassusissaanik ingerlatseriaasissanillu akuersissuteqartarneq pillugit suliaqarneq. Sillimaniarnermut ataatsimiisitaliamut allattoqarfiuneq.

Sulisut: Inuit pingasut

Geology: Nunap sanna pillugu suliniutit piareersarneqarnerat akuersissutinillu taakkununga tunisarnert suliaralugit, sajuallatsitsilluni misissuinerit inernerinik paasiniaaneq/ nalilersuineq. Aatsitassarsiorfiusinnaasut avammut nittarsaanneqarneranni suleqataaneq, misissueqqissaarlutik ingerlatsisut malinnaavigalugit.

Sulisut: Inuit arfinillit.

Paaissutissanik aallerfik: Aatsitassaqarnermut Aqutsisoqarfiup nittartaga¹⁰.

9. Avatangiisinut Aqutsisoqarfiup allaaserineqarnera uani takuneqarsinnaavoq(december 2013-imi aasaq): <http://naalakkersuisut.gl/kl-GL/Naalakkersuisut/sumaqatigiissutit/Natur-og-Miljoe/Miljoestyrelsen-for-Raastofomraadet>

10. Aatsitassanut Aqutsisut nalunaarusiap suliarineqarnerata naammassinerata kingornatigut atertik The Mineral Licence and Safety Authority, MLSA-imut allannortinnikuvaat. Tamatumalu kingunerisaanik sulisoqarnikkut taamatullu aqqissugaanikkut allannortitsisimasoqarsinnaavoq. 2013-ip naanissaata tungaanut nalunaarusiami eqqumaffigisariaqqatut ilaatitai assigisaallu Aatsitassanut Aqutsisut aqqissugaaneraniit aallaaveqarput.

Fraser Institutep aatsitassarsiorlartutik misissueqqissaartut isumaannik misissuineranni paasineqarsimavoq Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorneq pillugu angusassat pitsaanersaannik angusisoqarsimasoq "Allaffissornikkut aammalu inatsisunik malitsisinarluni misissuisarnermi" aammalu "naapertuilluarnermik, peqquserlunngitsumik pitsaasumillu allaffissornermi". Illuatungaani ataatsimiititaliap suliffeqarfinnit misissueqqissaarnermik ingerlatsisunit pakitsisimaarneq takusinnaasimavaat sivisuallaamik suliat ingerlanneqartarnerat pillugu aammalu aatsitassarsiornermik aqutsisoqarfiup suliffeqarfiullu akornanni attaveqatigiinneq pillugu. Taama naamagittaallortut amerlassusaat uppersaataasqaanngilaq, kisianni amerlanerit taakkartarsimavaat. Takuneqarsinnaavoq aatsitassarsiornerup iluani allaffissornikkut akisussaaffiit suliasallu Aatsitassanut Pisortaqaqfimmil inuit ikittuinnaat akornanniittut.

Transparency Greenlandimiit NGO-nillu allanit (soqutigisaqatigiit naalakkersuinermit attuumassuteqanngitsuniit) isornartorsutiginneqartarsimavoq innuttaasut naammaginangitsumik ilaatinneqarnerat. Isornartorsutiginneqarsimavaattaaq tusarniaanerit suliniutinut ataasiakkaanut attuumassutillit suliniutit akuersissummik tuniniarneqarnerani aatsaat pisarnera, aammalu tamanna sioqqullugu paasissutissanik pissarsiniartarnerup ajornakusoortarnera, tamanna naammagisimaarneqanngilaq. Ataatsimiititaliap sulinermini takusinnaasimavaat, aatsitassat avatangiisillu pillugit inatsisit suliarineqareersimasut. Maannakkut inatsisit pillugit nunat inatsisaat assigiinngitsut imminnut assersuuttarlugit sulit misissuiffigineqanngillat.

Takusinnaavarpulli ersarissumik avatangiisit aatsitassallu pillugit inatsisit allaffissornikkut ingerlanneqarnerat avisaartinneqarsimanngitsooq. Tamannali peqqutaataasinnaavoq aqutsisoqarfiup ersarissumik avisaartitseqqannginneranik isiginnittarneq. Aammattaaq inatsisitigut kikkut akisussaasuunersut ersareqqissaarneq ajorpoq, tassami nalunarsinnaasarpog Danmark Kalaallit Nunaalluunniit akisussaasuunersut, soorlu takuneqarsinnaasoq avatangiisit pillugit kikkut akisussaasuunersut ersareqqissaamik takuneqarsinnaanngimmat.

Aatsitassanik piiannermit atatillugu sillimaniarnermi politikki aammalu nunanut allanut politikki

Aatsitassat pilugit ingerlatsineq ersarissumik takuneqarsinnaavoq Namminersorlutik Oqartussani inissisimasooq, kisiannili aatsitassanik piianiarnermi pissutsit ilaat nunanut allanut politikkimut imaluunniit sillimaniarnermut politikkimut aporfeqartitsisinnaapput naalagaaffeqatigiinnerup iluani, imaluunniit naalagaaffeqatigiinnermi ilaasortanut allanut, nunanut allanulluunniit. Ersareqqissaartumik inissiisoqarsinnaanngilaq aatsitassarsiornermi suut Kalaallit Nunaanni kisimik aaliangiiffigineqarsinnaanersut, imaluunniit pissutsit suut allanut ima sunniuteqartigissasut, peqataasussat allat aatsitassanik piiannissamut aammalu avammut annissuanissamut piumasaqaatissat aaliangiiffiginiarneranni allaat peqataatissallugit.

Uran pillugu oqallinneq

Uranimik piianiarneq uranimillu avammut tunisassiorlartut qulequttatut immikkut isiginiarneqarsimavoq Danmarkimi, Kalaallit Nunaanni aammalu nunat tamalaat akornani sillimaniarnermut nunanullu allanut politikki pissutigalugu. Tassunga peqqutaavoq uranimik piianiarnermi qanoq Kalaallit Nunaat kisimiilluni aaliangiisinaanera isumaqatigiissutigineqanngimmat.

Apeqqutit annersaasut ilagaat naalagaaffeqatigiinnerup iluani kikkut aaliangiisinaanataappat, Kalaallit Nunaanniit kissaatigineqalissappat nunanut allanut uranimik tunisassiorlartut qulequttatut. Naalagaaffik, tassunga ilaalluni Kalaallit Nunaat, pituttorsimavoq nunat tamalaat akornanni siaruarterninnginnissamik isumaqatigiissummumut (Non Proliferation Treaty – NPT¹¹), taanna aqunneqarpoq nunat tamaalaat akornanni atomimik nukliit pillugit ingerlatsivimmi (Den Internationale Atomenergi Organisation (IAEA)). IAEA-mi aqutsisoqarnerata kinguneraa uranimik avammut tunisinnissamik isumaqatigiissuteqarnermi, naalagaaffiit akornanni, nunat marluk akornanni atomimik (nukleare) atuineq pillugu, inatsisitigut akisussaaffeqarnermik isumaqatigiissuteqartoqassaaq. Tamannalu apeqquummik saqqummersitsivoq Kalallit Nunaata nunanut allanut politikkimut qanoq pisinnaatitaaffeqarneranik.

Namminersorneq pillugu inatsimmi § 12, imm. 1 naapertorlugu Naalakkersuisut naalagaaffik sinnerlugu inuiaannut tamanut tunngasut pillugit

11. <http://www.un.org/disarmament/WMD/Nuclear/NPT.shtml>

isumaqatigiissuteqarsinnaavoq, isumaqatigiissut Kalaallit Nunaanuinaq tunngassuteqarpat, aammalu Kalaallit Nunaata suliaasaqarfik tigusareersimappagu. Aatsitassat pillugit suliaasaqarfik Kalaallit Nunaannit tiguneqareerpoq. Namminersorneq pillugu inatsimmi § 12, imm. 4-mi tassunga sanilliussilluni § 13-imut, takuneqarsinnaavoq isumaqatigiissutit, illersornissamik sillimaniarnermillu attuumassuteqartut danskit naalakkersuinit isumaqatiginninniutigineqartassasut isumaqatigiissutigineqarlutillu (Naalakkersuisulli ilaatinneqassapput).

Uranimik avammut tunisassiorneq sillimaniarnermut politikkimut attuumassuteqartutut isigineqarpat, taava tamanna Naalagaaffiup suliaasaraa, iluata tungaanili urani aatsitassat allat assigalugit piiarneqassappat, aatsitassat pillugit inatsi malillugu, taava akisussaaffik Kalaallit Nunaanniissaaq. Ullumikkut Kalaallit Nunaata Danmarkillu akornanni isumaqatigiinngittoqarpoq, tamanna qanoq nalilerneqarnissaanik. Ajornartorsiut tamanna qaangerniarlugu aaliangertoqarsimavoq isumaqatigiinneq tunngavigalugu aaqqineqassasoq.

Uranimik piianissamut periarfissat

Uranimik piiasinnaaneq akkerliissutigineqartoq pillugu oqallinneq ingerlanneqarnerani, pingaaruteqarpoq eqqarsaatigissallugu ilumut Kalaallit Nunaanni uranimik piiasinnaanermik periarfissaqartoqarnersoq (akilersinnaanersoq).

Kalaallit Nunaanni suliniut uranimik piianissamut siuarsimanerpaq, Kuannersuit, piiaffigineqalissappat, taava Kuannersuarniit uran tunisassiarineqartup nunarsuarmi uranimik ukiumut tunisassiarieqartartup 2 %-ia ataatsissavaa. Taamaattumik oqallinnermi oqaatigineqarsimasoq eqqunngilaq, Kalaallit Nunaat nunarsuarmi uranimik tunisassiorlut akornanni pingaaruteqarnerpaanut ilaalernissaa, siunissaq qaninnerusoq eqqarsaatigalugu.

Aamma maluginiarneqartariaqarpoq, urani aatsitassallu qaqutigootut – qaqutigoortuunerneqarnerat eqqarsaatigigaanni – tassaangimmata aatsitassat takussaarpianngitsut. Sumiiffinni assigiinngitsuni takussaalluarput, taamaattumik eqqumaffigineqartariaqarpoq, Kalaallit Nunaanni aatsitassat taakku tunngavigalugit immikkut isumaqatiginninniutissaqinngimmata nunanut soorlu Kinamut USA-mulluunniit, taakkumi namminneq nunataminni aatsitassat pigaat atorfissaqartitatillu tamaasa pissarsiarisinnaallugit. Piiasoqalissappalli nunani allani aatsitassarsiorlut unammillerneqassapput. Minnerunngitsumik ersarissarneqartariaqarpoq, uranimik piianeq, aatsitassanik allanik piianeq

assigalugu, assigiinngitsutigut avatangiisinut sunniuteqartussaammat. Imaanngilaq radioaktivusumik uran qinngorneqartarmat, kisiannili aatsitassarsiorluni piianerit allat amerlasoorpassuit assigalugit sunniuteqartitsisussaammat.

Sillimaniarneq uranimuinnaanngilaq

Nunat tamalaat akornanni oqallisaasut ilagaat Canadap eqqaani Canadallu imartaa aqutugalugu uuliamik angallassinnaaneq imaluunniit sikujuitsumi angallatit sikusiutit atorlugit aatsitassarsiorliartut atorussaannik pajuttorniarlugit aammalu savimminissat Kalaallit Nunaata avannaaneersut avammut tunisassiarineqassappata nunarsuatsinni avatangiisinut sunniuteqartitsisinnaanerit.

Aamma oqaatigisariaqarpoq Kinap Kalaallit Nunaanni aatsitassanik soqutiginninnera misissussagaanni sillimaniarnermut politikkimik tungaveqarnersoq oqallisaasimammat. Ataatsimiititaliap sulinermini Kinap taama soqutigisaqarneranik takusaqarsimanngilaq, kisiannili aningaasarsiorlissamik taamaallaat tunngaveqarluni (aammalu ilisimatusarnermik). Suna tamaat isigissagaanni ataatsimiititaliap paasissutissanik katersinermini takusinnaasimavaa Kalaallit Nunaanni aatsitassat namminneq immikkut isumaqatiginninniutissaanngitsut, geopolitikki isigissagaanni.

Assilisaq: Minik Rosing

KALAALLIT NUNAATA SIUNISSAA PERIUTSINI ASSIGIINNGITSUNI

Kalaallit Nunaanni tunngaviusussanik aaliangiisoqartariaqarpoq. Aaliangiinerit taakku Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiit ukiorpassuarni tulluittuni qanoq ineriartortinneqarnissaannut tikkuussissapput, qanorlu inuiaqatigiit isikkoqarnissaannut, qanorlu naalagaaffeqatigiinnerup iluani qanoq ataqatigiittoqarnissaannut tikkuussisussaallutik. Aaliangiisoqartariaqarpoq, Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiit siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu imminnut nappassinnaassappata.

Aaliangigassat taakku tunngaviusussaangaarmata, politikkikkut aaliangiinissatut taasariaqarput aningaasarsiorsinnaaneq, kulturi atuuttoq, eqqarsartaaseq il. il. attorneqartussaammata, taakkunungalu isummersortarneq assigiinngissinnaasarmat, qanoq aaliangernissaq nalunarsinnaasartoq. Kisianni arlaanaalluunniit kisimi "eqqortuusooq" taaneqarsinnaanngilaq. Kalaallit Nunaata aqqutit toqqarsinnaasai amerlaqaat, taamaattumik nalunarpaq aqqut sorleq atorlugu ingerlaniartoqarnersoq. Kisianni maanna Kalaallit Nunaata aqqut atugaa sumut ingerlassanersoq eqqoriarluarsinnaavarput, aammalu tikkuussisinnaavugut aqqut qanoq allannortilaarneratigut inuiaqatigiinnut iluaqutissartanitsissallugu ineriartortinneqarsinnaanersoq.

Uagut suliassatta pingaarnersaraat qinigassat assigiinngitsut taakkulu kingunissaat allaaserissallugit, taamaattumik periutsit assigiinngitsut tallimat allaaserissallugit toqqarsimavarput. Periutsini tallimaasuni tamani aalisarnikkut annertuumik ingerlatsineq aallutiinnarneqassasoq naatsorsuutigisimavarput, aalisarnermiillu aningaasanik inuiaqatigiinnut ullumikkut pissarsiaasartunit minnerunngitsumik pissarsisoqartassasoq naatsorsuutigalutigu.

Ilutsini siullerni sisamani namminersorneq pillugu inatsimmi Danmarkimiit tapiissutit annertussusissaat pillugu aaliangersakkat attatiinnarneqassasut tunngaviusimapput. Ilimagineqarpoq Periutsit taakku atuutsinneqarnerani Danmarkimiit politikkikkut tamanna peqataaffigineqarusussasoq. Soorunami taamaattoqassappat Danmark Kalaallit Nunaallu isumaqatigiillutik imminnullu ataqeqatigiillutik ingerlanissaminut isumaqatigiittariaqarput, ataatsimoorlutillu namminersorneq atuuttoq soqutigisaqarfigalugu ineriartortissallugu. Ilutsit

tallimaanni Danmarkimiit tapiissutit sukkannerusumik atorunnaarsikkiartortinneqarput, Kalaallit Nunaata Danmarkillu naalagaaffeqatigiinnerata atorunnaarsikkiartuaarnera ilutigitillugu.

Periutsit assigiinngitsut suliarisimasagut, eqqoriaanerunngillat qanoq Kalaallit Nunaata aningaasaqarnerata siunissami ineriartornissaannut. Suliarineqarsimapput takutinniarlugu Kalaallit Nunaanni politikkikkut aaliangernerit assigiinngitsut tunngavigalugit aningaasaqarnikkut sunniutissaat, taakkulu aaliangiisuussapput siunissami Kalaallit Nunaannut. Periutsini aamma attorneqarput aaliangiiffissat pingaarutillit allat aaliangernerit kingunerisassaattunngavigalugit – soorlu inuussutissarsiornikkut ilusissaq sorleq toqqarneqassanersoq aammalu inuiaqatigiit sumi najugaqassanersut il. il.

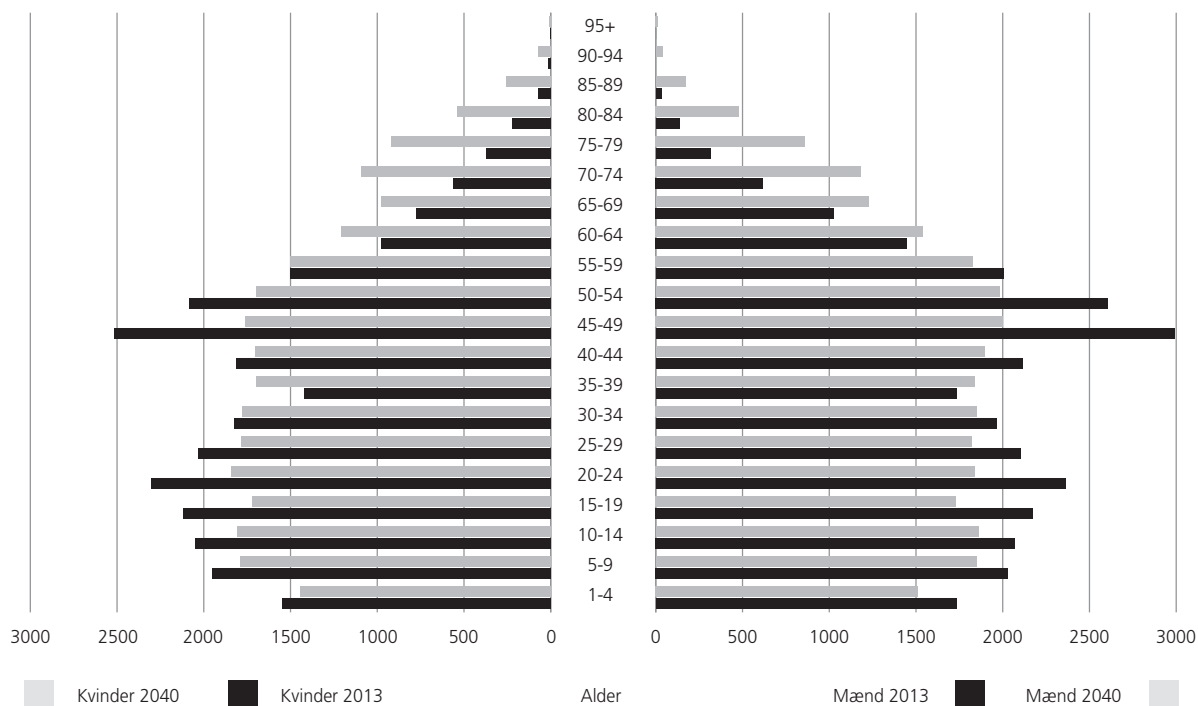
PERIUSEQ I: ALLANNGORTOQANNGITSOQ

Periutsimi uani ullumikkut ingerlaarneq attatiinnarlugu ingerlasoqarnera takutinniarneqarpoq, tassa aatsitassarsiorniarni suliniutit anginerit piviusunngortinneqarsimanngitsut, aammalu aningaasaqarneq pillugu politikki allangorsimanngitsooq. Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiorneq ingerlanneqartoq attatiinnarneqartoq, aammalu sumi najugaqartarneq allangorsimanngitsooq. Tassanilu aningaasartuutit tulluarsarneqarsimassapput aalisarnikkut inuussutissarsiutillu atuuttut isaatitsinerat allangorsimanngitsut tunngavigalugit.

Soorlu aningaasaqarneq pillugu immikkoortumi allaaserineqarsimasutut, ukioq 2040-p tungaanut pisortat aningaasartuutaat annertusiartortuassapput isaatitallu annikilliarthussallutik, tamatumunngalu pissutaapput utoqqaat suliunnaarnikut amerliartornerat inuillu nunanut allanut nuuttarnerat tikittartuniit annertunerunera. (takutitassiaq 6).

Aningaasanik isaatitat aningaasartuutillu oqumaaqatigiisinnissaat ajornakusoortorujussuusaaq, kisianni akileraarutitigut qaffaanissaq pisortallu sullissisarnerannik annikilliliinissaq pisariaqarluinnartussaassapput.

Kalaallit Nunaanni pisortat ingerlatsinerat ullumikkut annertuvoq, taamaattumillu periutsimi taamaattumi amerlanerusunik suliffissaaleqisoqalissaaq. Allannngortoqartinnagu ingerlatsisoqarniarpat, tamatuma kingunerisinnaavaa nunatsinniit nunanut allanut nuuttartut sulii amerlanerulernerat, allannngortitsinani ingerlasoqarnerani. Kalaallit tallimararterutaat

Takutitassiaq 6: Kalaallit Nunaanni innuttaasut qanoq agguataarneqassanersut 2040-p tungaanut. Paasissutissanik aallerfik: Kalaallit Nunaanni aningaasarsiornermut siunnersuisoqatigiit.

ullumikkut Kalaallit Nunaata avataani nunasinikuupput. Danmarkimimullu nuunnikut tallimaagaangata sisamat aningaasaqarnikkut inooqatigiinnikkullu ingerlalluuartuusarput, taamaattoqarneratalu kingunerisinnaavaa Kalaallit Nunaata avataanut nuukkusunnerup annertunerulernera, Kalallit Nunaanni aningaasaqarnikkut ineriartortoqangippat aammalu atugarissutsikkut annikinnerusumik sullissisoqalerpat.

PERIUSEQ 2: KALAALLIT NUNAAT AATSITASSARSIORNERMIK TUNISASSIORFIUSQ

Kalaallit Nunaata aningaasaqarnikkut ineriartornini aatsitassarsiornermi anguniarpaa. Periutsimi taamaattumi Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorneq ima annertusarneqarsimatigissaaq pinngortitap periarfissiinera tunngavigalugu, aammalu nunat tamalaat akornanni niuernikkut periarfissat tunngavigalugit ineriartornera sukkassusilerlugu. Isaatitsiniarnermi anguniagaavoq aningaasaqarnikkut amigartoorutissat matunissaat, ukiut ingerlanerini 2034-mi ukiumut 1,5 milliardit angullugit agguaqatigiisillugu ukiumut 800 million-it ukiup 2040-p tungaanut. Tassa taakku isaatinneqarniartariaqarput amigaatit matuniarlugit, tassami Kalaallit Nunaanni inuiqatigiit ingerlanneqarnerat/ sullinneqarnerat ullumik ingerlanneqassapput isaatitassat tassunga ilaallutik. Aatsitassat annertussusaat pillugit ilisimasat tunngavigalugit, pivusorsiornerpaassaaq periutsimi

uani, aatsitassat savimminissartallit piassallugit, suliniutillu annerpaat siuarsimanerpaallu tassaapput Isua, Kuannersuit aammalu Killavaat¹². Aatsitassat savimminissartallit avammut tunineranni isaatitsissutaassaapput akileraarutitugit akitsuutitigullu isertitassat, taakkulu Danmarkimit avitseqatigiiffiqineqassapput, aatsitassarsiorlutik sulisut aammalu taakkunannga sullissisut, soorlu nioqqutissanik tunisiffigalugit imaluunniit suliffissuit arlaatigut sullillugit suliallit aningaasarsiaannit akileraarutit (Kalaallit Nunaata kisimi pissavai).

Pivusooq: Suliniutit annertuut qanoq paasineqarnissaat

Suliniutit annertuut pillugit inatsimmi (suliniutini angisuuni illulortilernermik sanaartornernillu suliasat pillugit Inatsisartut inatsisaat), tassani suliniutit annertuut ima taaneqarsimapput, suliniutit pivusunngortinniarlugit sanaartuineri 5 mia. kr. sinnerlugit aningaasaliiffissat. Ullumikkut Kalaallit Nunaanni suliniutit taama annertutigisut marluinnaapput tassaallutillu Isuani Kuannersuarnilu suliniutit.

12. Takukkit suliniutit annertuut allattorsimaffiat, aammalu qanoq Kalaallit Nunaanni inuiqatigiinnut isaatitsissutaasinnaanerisa eqqoriarneqarnerat, ilanngussaq 2.

Namminersornermut inatsimmi ima allassimavoq

§ 7. Kalaallit Nunaanni atorussiasanik aatsitassanit pisunit iluaqutegarnermit isertitat Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussanut tuttassapput.

Imm. 2. Isertitat imm. 1-imi taaneqartut tassaapput uku:

- 1) Atortussianit aatsitassanik misissueqqaarnernik, misissueqqissaarnernik iluaqutegarnermilluunniit akuersissutit aalajangersimasut ataasiakkaat malillugit isertitat, taamaattorli aningaasat Aatsitassanut Ikumattissanullu Pisortaqarfiup aningaasartuutaanut matussutissatut akiliutit pinnagit.
- 2) Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni akileraarutininik isertitat tamarmik, suliffeqarfinnit Kalaallit Nunaanni atorussiasanik aatsitassarsiornermut tunngasunik pisinnaatitaanermut akuersissutininik pigisalinnit pisut.
- 3) Kalaallit Nunaanni aamma Danmarkimi pisortatut oqartussat ingerlatseqatigiiffinni il. il. Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornermik ingerlataqarnermi piginneqataassuteqarnermit isertitat.
- 4) Agguagarsiat akileraarutaanit il. il. isertitanit Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni

ingerlatseqatigiiffinni piginneqataassutillinnit, pisinnaatitaanermut akuersissutininik pigisalinnit, imaluunniit ingerlatseqatigiiffinnit, toqqaannartumik toqqaannanngikaluartumilluunniit ingerlatseqatigiiffinnik taamaattunik pigisanit, tassannga akileraaruserneqanngitsunit agguagarsianik pissarsiat.

§ 8. Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat Kalaallit Nunaanni atorussiasanik aatsitassanik iluaqutegarnermit isertitaqassappata, tak.

§ 7, naalagaaffiup Namminersorlutik Oqartussanut tapiissutai ukiumi pineqartumi isertitat 75 mio. kr.-nit amerlanerussutaasa affaannut naleqquttumik apparneqassapput.

Imm. 2. Inatsisip atulernerata kingorna 1. januar atuutilerfigalugu aningaasat imm. 1-imi taasat 75 mio. kr. ukiumut ukiumi pineqartumi aningaasanut inatsimmi akit akissaatillunalinginnaasumik nalilerneqarnerannut naapertuuttumik iluarsineqarlutik naleqqussarneqartassapput. Imm. 3. Imm. 1 malillugu naatsorsuineq ukiumi tulluuttumi pisassaaq, ukiup tulliani akiliutininik isumannaarinninnissaq siunertaralugu.

Aatsitassanik tunisassiorneqatut isertitat Danmarkip Kalaallit Nunaatalu akornanni avinneqassapput, ukiumut 75 mio. kr. siulliit ilanngaasernagit Kalaallit Nunaannit tiguneqareeraangata. Inuiaqatigiilli isertitassaasa ilarpasui aatsitassarsiornermik suliallit sulisorisaasa akileraarutaannit takkuttussaapput, aammalu suliffissuarnik sullissisut akileraarutaannit. Taamaattumik Danmarkimi Kalaallit Nunaannut tapiissutit annikitsuinnarmik millissapput aatsitassarsiornerluni suliniutit annertuut arlalit aallartikkaluarpataluunniit.

Periutsimi uani tunngavigaarput ukiup aappaa allortarlugu suliniummik annertuumik aallartittoqartarnissaa, tamannalu piaartumik aallartissinnaasoq, tassa 2017-imiit¹³.

Ilimagaarput suliniutit annertuut nalinginnaasumik ingerlanneqarsinnaasartut ukiut qulit, aammalu ukiumut 700 mio. kr.-nik iluanaaruteqartitsinnaasassasut.

Taakkunannga 300 mio. kr. ingerlatsiviut iluanaarutaannik akileraartitsinikkut aammalu akitsuutitigut (royalty), 400 mio. kr.-llu toqqaannanngikkaluamik sulisartut akileraarutaannit isertitat. Toqqaannartumik isertitat affai (ilanngaatigalugit 75 mio. kr.) Danmarkimut tunniunneqartassapput.

Taamaattumik suliniut siulliup ingerlanneqarnerani Danmarkimiit tapiissutit 112,5 mio. kr.-nik ilanngarneqassapput, suliniutillu tulliniit aallartinneqartunit pinerit tamaasa 150 mio. kr.-nik ilanngaasoqartassalluni.

Periutsimi taamaattumi pisariqassaaq suliniutit annertuut 24 ataatsikkut ingerlanneqassasut, Danmarkimiit tapiissutit tamarmiusut peerneqassappata.

Aatsitassarsiorfiit: Iluaqut sukkasooq kisianni sivirusumik atasussaannigitoq

Periutsimi uani kisitsinerit takutippaat, ajornartorsiuteqarani ingerlasoqarsinnaappat, taava Kalaallit Nunaanni pisortat amigartoorutissaattut naatsorsuutigineqartut aatsitassarsiorneqatut 2017-imiit matuneqarsinnaasapput. Aatsitassarsiorfiit

13. Tassunga tunngaviuvoq Isuani suliniut 2014-imi aningaasalersorneqarnissaa aqqissasoq, suliniullu piviusunngortinniarlugu sanaartorneq ukiunut pingasunut piffissaliussaq malinneqartoq.

Aatsitassarsiorniarluni suliniutiiniit Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut aningaasat iluanaarutissat nalilersorneqarneri

Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinnut iluanaarutissat kiseqqissaarnissaat ajornakusoortorujussuuvuq, aatsitassarsiorniarluni suliniutini siuarsimalluartuniluunniit. Taammaattumik isaatitassat tunngavilersuivallaarani eqqoriarneqarput periuiusit ilusilersorneqarnerini. Aningaasaqarnerup ilusilersorneqarnerani isaatitassat toqqaanartut ingerlatsitsiviit akileraarutaannit akitsuutinillu (royalty) ukiumut 300 mio. kr.-nut inissinneqarsimapput, sulisartullu aatsitassarsiortuniittut akileraarutaat aatsitassarsiortunullu sullissisut isaatitaannit isertitanillu allanit isertitassat ukiumut 400 mio. kr.-nut inissinneqarsimallutik.

Ilutsinik kisitsinermi tunngavigneqarsimapput ingerlatsiviit suliniutiminnik siuarsimalluartut ilisimatitsissutaat, nalinginnaasumillu misilittakkat tunngavigalugit toqqaannangitsumik isaatitat toqqaannartumik isaatitanit (royalty aammalu suliffeqarfiit akileraarutaannit) annertunerusarnerat. Taama kisitseriaaseqarneq imaanngilaq nalilersueqqissaarnikkut kisitseqqissaarnikkullu nassaarineqarsimasut, kisianni taama toqqaasoqarsimavoq politikikkut qinersinermi sunniutissat takutikkusullugit, sinaakkutat piviusorsiukannersut tunngavigalugit.

Nalinginnaasumik naatsorsuutigineqartarpoq aatsitassarsiorniarluni suliniutit kaaviartitaasa 50 %-iisa missai iluanaarutinnortussaasut. Aatsitassarsiorniarluni suliniut ukiumut 1,5 mia. kr.-nik kaaviartitaqassappat, ingerlatsinermit aningaasartuutissai 750 mio. kr.-iussangatinneqarput sinneqartoorutissaalu aamma 750 mio. kr.-ussangatinneqarlutik. Toqqaannartumik isaatitassat 750 mio. kr. 37 %-imik akileraaruserneratigut, ukiumut 277 mio. kr. isertinneqartassapput. Nalinginnaavoq ingerlatsinermit aningaasartuutit 70 %-ii nioqqutissanut atornerneqartartut, soolu nukissiornermut, sananeqaatit aggulunneqarnissaanut akuutissanut (kemisk), atortunut taartissaanut angallassinermullu, kingulliillu 30 % missaat sulisut aningaasarsiaasaannut atorneqartarlutik.

Taakkunanga sulisartut akileraarusersorneqarsinnaapput 225 mio. kr. tunngavigalugit, tassalu tassuuna isaatitassat ukiumut 100 mio. kr.-ussallutik. Angallassinermik suliaqarneq, nukinnik tunisineq, nerisassanik pilersuineq il. il. Kalaallit Nunaanni suliffeqarfinnut isaatitsissutaassapput, sulisuinillu akileraarutit toqqaannangikkaluartutut taaneqartartut isaatitsissutaassallutik. Aatsitassarsiorninnik ineriartortitsinerit aammalu sanaartorneqarnerani ingerlanneqarneranilu sulisartut akileraarutaannik isaatitsisoqassaaq. Taakkulu ilutsimi kattussuukkaanni akileraarutitigut isertitassat ukiumut 400 mio. kr.-nut inissinneqarsimapput.

ingerlanneqartarneri sivilissusaat killileqartarmata, aatsitassarsiornikkut isaatitassat 2017 tungaanut taamaallaat alliartussapput. 2017-ip tungaanut taamaallaat alliartussapput. 2017-imiilli ukiumut isaatitat aalaakkaasut 2,8 mia. kr.-ussangatinneqarput. Taama isaatitsineq ukiuni arlalialuinnarni attanneqarsinnaassaaq, attanneqaannassappalli ukiup appaa allartarlugu aatsitassarsiornikkut angisuumik aallartitsisoqartariaqartassaaq.

Assersuummi uani tunngavigisimavarput 2040-p tungaanut taama ingerlasoqarsinnaasoq, aammalu tunngavigisimallugu aningaasarsiornikkut annertunerusumik allannortiterisoqannginnissaa.

Ajornakusuussaaq aatsitassarsiorniarluni pisariaqartinneqartut tamarmik piviusunngortinnissaat

Periutsimi uani pisariaqartinneqassaaq aatsitassarsiorninnik inuussutissarsiuteqarneq annertusarujussuarneqarnissaa.

Suliniutinik annertuunik ineriisaasoqartuassaaq, ukiullu aappaa allortarlugu aatsitassarsiornikkut ammaasoqartassalluni. Periutsimilu anguniakkat ullumikkut aatsitassarsiorninnik isertitanillu tunngavigalugit anguneqarsinnaanngillat. Aatsitassarsiorninnik isertitanillu nasaareernerup kingorna suliniutit ineriartortinneqarnera sivilissusaat, taamaattumik ukumiit ukiumut isertitassat nikerartorujussuusinnaapput, aammalu imaassinnaavoq ilutsimi uani isaatitsinissamut eqqoriaanerit anguneqanngitsoornissaat. Ilimanarsinnaavoq isaatitsineq appariartuleriissasoq suliniutit ajornaannerit ingerlanneqareerpata.

Periutsimi allaaserineqartumi siunissaaq qaninnerusooq eqqarsaatigalugu Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnermi aningaasartuutit isertitanillu nammaqatigiinnerannik kinguneqartitsissaaq. Kisianni aatsitassarsiornikkut aningaasarsiornik atajuaannarnarvianngilaq. Aatsitassarsiorninnik isertitanillu naammatsillugu piiiaffigineqareeraangat,

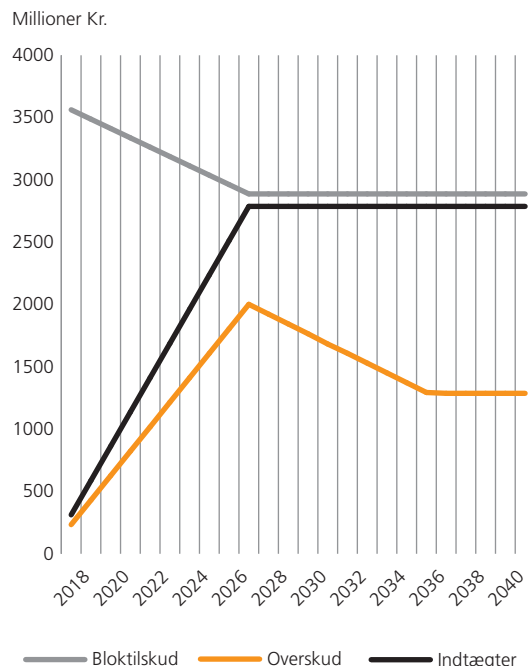
Kalaallit Nunaanni aatsitassaateqarfiit ataatsimik ikilisassapput. Oqartoqarsinnaavoq kinguaassatsinnit aningaasanik atortoqarsimasooq, aammalu Kalaallit Nunaata pisuussutimi ilaat annaasimagaa. Ukiorpaalunni aatsitassarsiorneq ingerlanneqareerpat, aatsitassarsiorutullu ikiliartulerpata, aningaasaqarniarnerup nammaqatigiisinniarnissaanut unammilligassat assingusut takkuteqqissapput, soorlu aatsitassarsiornerup atuutinngikkallarneranitut isikkoqarluni, tamatumallu saniatigut pisuussutit pigisat ikilissimassallutik, aatsitassarsiorluni aallartinneqarunut sanilliullugu.

Soorlu takutitassiami ataani takutinneqartumi takuneqarsinnaasoq, Danmarkimiit tapiissutit ukiumut 2,8 mia. kr.-nut appassasut namminersorneq pillugu inatsimmi aaliangersakkat malillugit agguaqatigiisitsisarnerup malinneqarneratigut. Kalaallit Nunaanniit politikikkut anguniarneqarpat aningaasaqarnikkut immineq nammalluni ingerlalnissaq suliassaqaarfiillu suli tiguneqarsimanngitsut Danmarkimiit tiguneqarnissaat, pisariaqassaaq aningaasaqarnikkut sinneqartoortut atorlugit suliassaqaarfinnik tigooraanissaq matussusissallugu.

Taama toqqaassagaanni, Danmarkimiit tapiissutit ukiumut 1,6 mia. kr.-nut appartinneqarsinnaassapput suliassaqaarfinnik Danmarkimiit tiguisoqassanngippat, suliassallu Kalaallit Nunaannut nuunneqassappata tapiissutit 2,4 mia. kr.-nut appartinneqassapput, naalagaaffeqatigiinnermilu suliassat naalagaaffimmiit suli.

Sulisussanik pisariaqartitsinerup kingunerisinnaavaat Kalaallit Nunaannut nutsertut amerlerujussuarnerannik

Aatsitassarsiorfissanik sanaartornermi atuuttullu ingerlanneqarnerini sulisussat atorfissaqartinneqartut 2016-imi 3.000-iussapput, atorfissaqartinneqartullu annertusiartuaassapput 2027-p tungaanut, tassanilu aatsitassarsiorutut tallimaalersimassapput, aatsitassarsiornerlutik suliniuteqartut pingasuullutik, aatsitassarsiorerlutillu matusiniarlutik iluarsaasut pingasuussallutik. Aatsitassarsiornermi sulisussat atorfissaqartinneqartussat aalaakkaasussapput, suliffissallu amerlanerit suliffissamut timmisartuunneqartartussaallutik (fly-in fly-out), taamaattumik politikikkut aaliangiisoqartariaqarpoq pitsaanerussannginnersoq sulisussat 10.000 saniatigullu ilaqutaat Kalaallit Nunaanniitsinnarniarlugit suliniarteqartoqassannginnersoq.

Takutitassiaq 7: Aatsitassarsiornikkutt isaatitat ineriartornerat (titarneq tungujortoq, Danmarkimiit tapiissutit titarneq sungaartoq) periuseq 2 malikkaanni. Aningaasaqarnikkut ineriartortitsineri tunngavigineqarpoq suliniutit annertuut ukiup aappaa allortarlugu aallartinneqartarnissaat, taamaasilluni ukiut qulit qaangiunnerani suliniutit aallartissimasut tallimaassallutik. Suliniutit tamarmik 700 mio. kr-nik tunniussisarnissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Inuit taakku taakkartorneqartut nuussappata aaliangerneqartariaqarpoq illoqarfinni atuutereersuni akulerusimatinneqalissanersut imaluunniit "Hong Kong model" malillugu ingerlaniartoqassanersooq, tassalu immikkut illoqarfeeqqami matoqqasumiitsillugit inuiaqatigiinnut ilaatinngit, imminneq aningaasaqarnikkut, akileraartarnikkut, kulturikkut innuttaasullu agguarneqarneri immikkut inissisimasutut ingerlasunngorlugit. Tamanna politikikkut oqallisigineqarnissaata pinnginnerani annertunerusumik misissuiffigineqartariaqarpoq, politikikkummi oqallisiginearnissaa pisariaqarlunnarmat.

Danmarkimut sunniutissat

Periutsimi uani Danmarkimut 712 mio. kr.-nik ukiumut sipaartarnissamik kinguneqassaaq, tassami namminersornermut inatsimmi aaliangersakkat malillugit tapiissutit annikillineqassammata. Kalaallit Nunaata sinneqartoortutissani tapiissutitut annikillisaatigissappagit, aammalu suliassaqaarfinnik amerlanerit Kalaallit Nunaat tigussissapput, taava Danmarkip sipaarutissai ukiumut 2 mia. kr. angusinnaavaat.

PERIUSEQ 3: AATSITASSAT NALINGAT ANNERTUSARLUGU AATSITASSARSIORNERMI ANINGAASAATEQARFIMMIK PILERSITSINIKKUT

Periutsimi uani tunngaviusut periutsip siuliani tunngaviusut assigai. Kisianni aatsitassarsiornermit iluanaarutit atornagit aatsitassarsiornermit aningaasaateqarfimmik pilersitsisoqassaaq (råstoffond), pisortallu amigartoorutaat matuneqareeraangata iluanaarutit sineri tamarmiusut aningaasaateqarfimmut ikineqartassallutik, tassa toqqaannartumik isaatitat toqqaannanngitsumillu isaatitat.

Taamaasiornermut tunngaviuvoq, aatsitassat, savimminissat pisuussutaamata piiarneqaraangamik utertinneqagqissinnaanngitsut, taakkulu tunineqareeraangata, Kalaallit Nunaata pisuussutaannit peerneqartarmata. Isaatitat aningaasartuutitut ataavartunut atorneqassappata, inuiagatiigit pisuussutiniq nalilinnik, kinguaassaminnit tigooraasussaapput.

Pitsaanerpaassagaluarpog aatsitassarsiornikkut isaatitat tamarmik aningaasaateqarfimmut nakkaatinneqartuuppata, kisianni periutsimi uani ilimagaarput politikkikkut naliliisoqassasoq aningaasaqarnikkut allannqortiterisoqassanngitsog aningaasartuutit appertinniarlugit, taamaattumillu akiligassat annertusinnginnissaat pingaartinneqassasoq, akiligassanillu pilersitsisoqarusassanngitsog saniatigit aningaasaateqarfimmut aningaasanik ileqqartoqartillugu. Isaatitat aningaasaateqarfimmut ikiorarneqartut, aningaasaateqarfimmi uninngatiinnarlugit erniaat ukiumut 5 %-iusut kisiisa atorneqartassapput, taamaasillutillu kinguaariinnut kingusinnerusunit pigiinnarneqassallutik.

Aatsitassarsiornermik aningaasaateqarfiup aningaasaatai siunissaq ungasinnerusog eqqarsaatigalugu aningaasaliissutitut atorneqarsinnaapput, soorlu attaveqarnermut aqqutit pitsanngorsarnerannut, inuussutissarsiutit amerlanerusut tunngavigalugit ingerlatsilernissamut aammalu ilinniartitaarup qaffasarneqarneranut. Aamma taama aningaasaateqarfeqaraanni politikikkullu kissaatigineqarpat, periarfissamik ammaassaaq uuliasiornermik ingerlatsivimmik Kalaallit Nunaanniit piginneqataalernissamut, soorlu Norgep naalagaaffiatullumikkut Statoiimik piginneqataanerata assingamik.

Kalaallit Nuanni pisortat aningaasaqarnerikkut ingerlanerat oqumaaqatigiimmik ingerlanneqarsappat

Kalaallit Nunaat aatsitassanik iluanaarutinit aningaasaateqarfeqalernisaanut inatsiseqarpoq

Kalaallit Nunaata Aatsitassarsiornermi Aningaasaateqarfia pillugu inatsit 2008-mi akuersissutigineqarpoq. Inatsit atulernerqassaaq ulloq taanna Nunatta Karsia ukiup naatsorsuuseriviup ataatsip iluani aatsitassaniit 5 mio. sinnerlugit isertitsippat. Tamanna sulii pinngilaq.

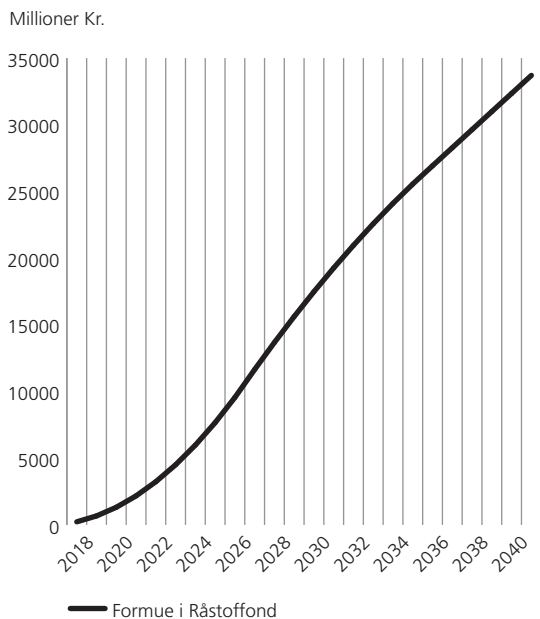
2013-imi inatsimmut allannguutissamik saqqummiussisoqassaaq, tassanilu allannguutigittinniarneqarpoq aatsitassarsiornermi aningaasaateqarfimmut ikinngikkaluarlugit ingerlaannaq atorneqarsinnaanerannik pisinnaatitaaffeqalerniarluni. Inatsisissamut tusarniaaneq januar 2014-ip tungaanut ingerlavoq, tassanilu allannguutigittinniarneqarpoq aatsaat ukiut tullerit 10 million kr. sinnerlugit isertitsisoqarpat aatsaat aatsitassarsiornermi aningaasaateqarfik atuutilissasoq.

ukiuni tulluittuni 20-ni aatsitassarsiornermit aningaasaateqarfimmut 30 mia. kr. toqqorterneqartariaqarput, Kalaallit Nunaannut aningaasaqarnermut siunnersuisoqatigii eqqoriaanerat matussuserneqassappat. Eqqoriarneqarsimavoq 2034-mi aningaasartuutaanerusussat 1,5 mia kr.-nut naatsorsorneqarsimapput, 30 mia. kr.-llu 5 %-imik erniortikkaanni aningaasartuutaanerususut taakkunannga matuneqarsinnaassapput.

Aamma ilimagineqartariaqarpoq inuiagatiiginnit aningaasartuutit qaffassasut aatsitassarsiornerit aallartippata. Aningaasartuutissat taakku ilaatinneqanngillat. Periutsimi uani aningaasaqarnikkut allannqortiterisoqarsimannngitsutut isikkoqartitsisoqarpoq.

Periutsimi uani Kalaallit Nunaanni aningaasaqarneq 2037-miit oqumaaqatigiimmik ingerlatsilersinnaavoq, kisianni Danmarkimiit aningaasaliissutit pineqartartut milliartortinnissaannut periarfissiinngilaq.

Aamma periarfissiivoq 2017-imiit Kalaallit Nunaanni pisortat aningaasaqarnerannut oqumaaqatigiimmik ingerlatsisoqalernissaannut, aammalu qulakkeerinilluni Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnikkut oqumaaqatigiimmik ingerlasoqalernissaannut naak 2037-p kingorna aatsitassarsiorfissanik nassaartoqanngikkaluarpat. Ilutsimi uani tunngavigineqarpoq sukkasuumik aatsitassarsiornermik

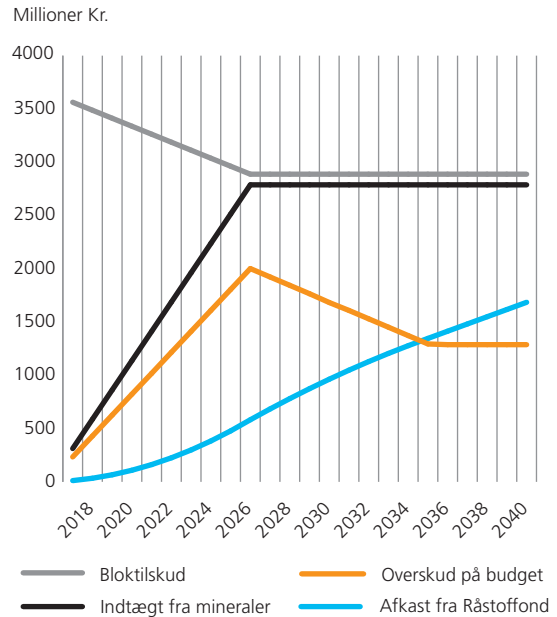
Takutitassiaq 8: Kalaallit Nunaata aatsitassarsiormi aningaasaqarteqarfiata ineriartornera, aatsitassarsiormi ukiup aappaa allortarlugu ammaasoqartassappat, ukiullu qulit ingerlaneranni aatsitassarsiortut tallimaalersimassappata. Aatsitassarsiortut tamarmik ukiumut 700 mio. kr.-nik tapiissuteqartartillugit. Pisortat amigartoorutaat matuneqartassapput sinnerilu aatsitassarsiormi aningaasaateqarfimmut ikineqartassapput. Aningaasaateqarfiup erniarititai aningaasaateqarfimmut nakkartinneqartassapput. Pisortat amigartoorutissaat aningaasaateqarfiup erniarititaanik 2037-miit matuneqarsinnaalissapput. Tassanngaaniit Kalaallit Nunaanni aningaasaqarneq aalajaatsumik ingerlalissaq.

suliffuaqarneq piorsarneqarsimasoq. Ilutsip ineriartornissamut piumasaqaataanut anngunnissaq ilimanarpallaanngilaq, taamami sukkatigisumik Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiormi suliffissuaqarneq ineriartortinneqarsinnaagunangngilaq. Aamma taama ineriartortitsinissamut ingerlatsiniarnermi aatsitassarsiortut ullumikkut ilisimaneqartut naammanngillat.

Inuiaqatigiit eqimattakkaarlugit aggorneqarnerisa periuttip 2-p assinganik kinguneqartississaaq.

PERIUSEQ 4: ARLALINNIK ILIUUSEQARLUNI PILERSAARUSIORNEQ

Periutsimi uani arlalinnik iliuuseqarnikkut aalajaatsumik aningaasaqarnissaq anguneqassaaq aammalu inuiaqatigiit ineriartornerat ataqtigisooq anguneqassalluni, annertunerumik inuiaqatigiit ullumikkut inissisimanerat nikisinnikkaluarlugi. Tassani aqunneqartumik ineriartortitsisoqassaaq

Takutitaasiaq 9: Aatsitassarsiorniarluni suliniutit annertuut ukiup aappaa allortarlugu piviusunngortinneqartartut, ukiut qulit ingerlaneranni suliniutut 5 aallartissimasut tunngavigalugit aningaasaqarnikkut ineriartorneq. Suliniutit tamarmik 700 mio. kr.-nik ukiumut tapiissassapput. Pisortat amigartoorutaat matuneqartassapput, sinnerilu aatsitassarsiormi aningaasaateqarfimmut nakkartinneqartassapput. Pisortat amigartoorutaat aningaasaateqarfiup erniarititaannit 2037-miit matuneqarsinnaalissapput. 2027-miit Danmarkimiit tapiissutit ukiumut 2,8 mia. kr.-nut inississapput taasanilu uninngalerlutik. Aningaasarsiornikkut inissisimanermi Danmarkimiit tapiissutit ikilisarneqarsinnaanngilaat, kisianni suliaasaqarfinnik nutaanik Namminersorlutik Oqartussat tigooraasinnaapput.

aatsitassarsiormi suliffissuaqarnermi, aningaasaqarnikkut allannngortiterinermi aammalu Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiornikkut arlalinnik tunngaveqalernissaq anguniarlugi pisinnaasanik annertusaanikkut. Tamatuma saniatigut ineriartortinneqassapput ilisimasat tunngavigalugit sullissineq/ inuussutissarsiuteqarneq.

Aqunneqartumik aatsitassarsiormi suliffissuaqarnermi ineriartortitsineq ima paasineqassaaq, suliffissuaqarneq inerisarneqassaaq, kisiat ineriartortitsineq nunaqavissut suliffissuaqarnermi pisinnaasaat tunngavigalugit alliartortinneqassalluni, ajornanngippallu pisinnaasanik annertuunik pisariaqartitsiffiusunik inuttaliisinaasunngorlugit. Aamma taama ineriartortitsinikkut Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnerup kissattoortinnginnissaa pinaveersaartinneqassaaq. Periutsimi uani aamma piumasaqaataavoq aatsitassarsiormi aningaasaateqarfiliortorqarnissaa.

Sumiiffiit killilersorlugit toqqartorneqassapput aammalu suliniutit amerlassusaat killilersimaarneqassaaq

Periutsimi uani inuiaqatigiit kissaataat tunngavigalugit aatsitassarsiorfissanik inerisaaviusussanik sumiiffinnik killilersuilluni pisoqassaaq, illoqarfiit inuussutissarsiutaat nunallu immikkoortuisa ineriartortinnissaat tunngavigalugit. Sumiiffiit ilai avatangiisit, ilorrisimaarneq, inuussutissarsiutit pioreersut, inuiaqatigiit eqimattakkaarlugit aggorneri tunngavigalugit aatsitassarsiorfigineqarusunngitsut aamma pilersinneqassapput.

Periutsimi uani qitiutillugu ingerlanniarneqarpoq ukiut aaliangersimasut ingerlanerini aatsitassarsiorfiit angisuut tallimat missaat aallartinneqarnissaat. Suliniutit tamarmik sumiiffinni immikkut pinngortitamik kulturikkullu eriagissassartaqanngitsumiissapput, aatsitassarsiornermillu isaatitat tamarmik aatsitassarsiornermi aningaasaateqarfimmut nakkaatinneqassapput. Taama immikkut sumiiffinnik agguaanikkut qulakkeerneqassaaq, Kalaallit Nunaanni pinngortitaqartoq sulil mingiutsinik sulilu nunatanik allangortiterneqanngitsunik. Taamaasiornikkullu aamma suliffeqarfinnik suliniutillinnillu allanik aamma Kalaallit Nunaannut sulil ornigusussuteqalersitsissaaq, taakkulu aamma Kalaallit Nunaannut aningaasarsiornikkullu isaatitsisinnaapput.

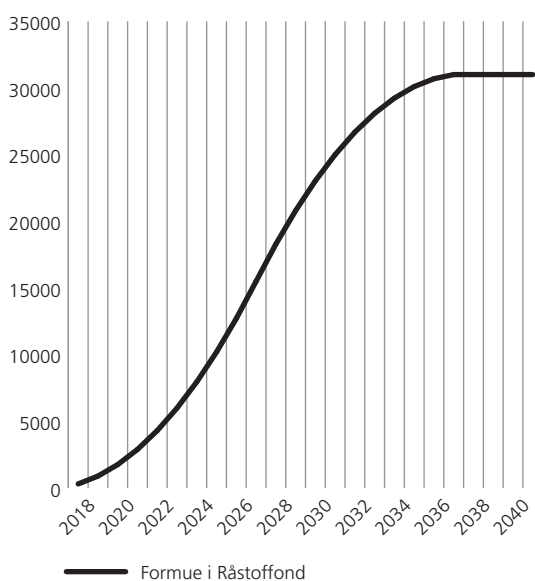
Taamaattumik aamma sumiiffiit aaliangersimasut immikkut pinngortitami kulturikkullu eriagissassartaqartut aatsitassanik piiiaffingngikkaluarlugit nalinititsissapput. Kalaallit Nunaanni pinngortitaq allanngortinneqanngitsutq pisuussutaalissaaq, tassami pinngortitamik eriaginninneq ecosystem servicellu nunarsuatsinni annertusiartuinnarnissaat ilimagineqarpoq.

Kalaallit Nunata taama inissisimanini aningaasanngortinniarsinnaavaa nunat akornanni isumaqatigiissutaasartut aqqutigalugit, EU-mut isumaqatigiissuteqarnikkut, naalaagaaffiup iluani imaluunniit filantropiske organisationer (aningaasaatilissuit suliniutinut aningasaliisut imaluunniit suleqataasut pissutsinik allangortitsiniarnikkut) isumaqatigiissuteqarfiginerisiugt. Tamanna pisinnaavoq nunatanik allanngornikuunngitsunik immikkut killeqarfeqartunik (geoparker) sanaartornikkut. Taakku nunat tamalaat akornanni nalilersuereernikkut toqqartorneqartarput, soorlu Nunat eriagissassat taama aamma toqqartorneqartartut. Taamaasiornikkut aamma nunap attorneqanngitsup allanngortinnnginnissaa isumaqatigiissuteqarnikkut nunat tamalaanit aningaasaliiffineqarsinnaavoq, aningaasallu aatsitassarsiornikkullu isertinneqartussaagaluit taamaasiornikkut taarserneqarsinnaallutik. Imartami eriagissassatut inissinneqarsimanngitsuni pisuussutit

pigineqartut sukungasumik aqunnerisigut immikkullu sumiiffinnik illersugassanik pilersitsinikkut, pisuussutit uumassuillit pitsaanerusumik nammaqatigiittumillu atorineqarsinnaalissapput. Kalaallit Nunaata nunat tamalaat akornanni susassaqatigiit aammalu ilisimasaqarneq tunngavigalugu inuussutissarsiortut Kalaallit Nunaanukarnissaat anguniarlugu soqutiginarsaassapput, taamaasiornikkut pinngortitaq attorneqanngitsutq allanngornani pissaaq, pisortat sullissinerat pitsaasoq ingerlaannassaaq, politikkikkut inooqatigiinnikkullu aalajaatsumik ingerlasoqarnera ingerlaannassaaq, sulisartullu ilinniagartuut Kalaallit Nunaannut kajungilersinneqassapput.

Aatsitassarsiorfiit sumiiffinni inuiaqatigiinnit inuussutissarsiornikkullu amerlanerusunik pisariaqartitsiffiusuni kisimi ineriartortitsisoqassaaq, aammalu sumiiffinni avatangiisitigut inooqatigiikkullu ajortumik sunniutissat aningaasaqarnikkut inooqatigiinnikkullu iluaqutissaniit annikinneruffinni kisimi ineriartortinneqassallutik.

Millioner Kr.

Takutitassiaq 10: Ukiut 20 ingerlaneranni suliniutut aatsitassarsiornermut tunngasunit aningaasaateqarfimmut isaatitat ineriartortinnerat. Suliniutit tamarmik ukiumut 700 mio. kr.-nik tapiissuteqassapput. Aningaasaateqarfiup erniortitaannit pisortat amigartoorutai matussuserneqassapput.

Tamatuma kingunerissavaa illoqarfinnut nunaqarfinnullu qanittuni taamaallaat suliniutit mikisut akunnattullu sallinneqarnissaat illuata tungaanilu suliniutit annertuut piffinni avinngarusimasuni immikkullu eriagissassaqarfiunngitsuni kisimik ineriartortinneqassallutik, tassa illoqarfinnut nunaqarfinnullu sunniutissat ajortut

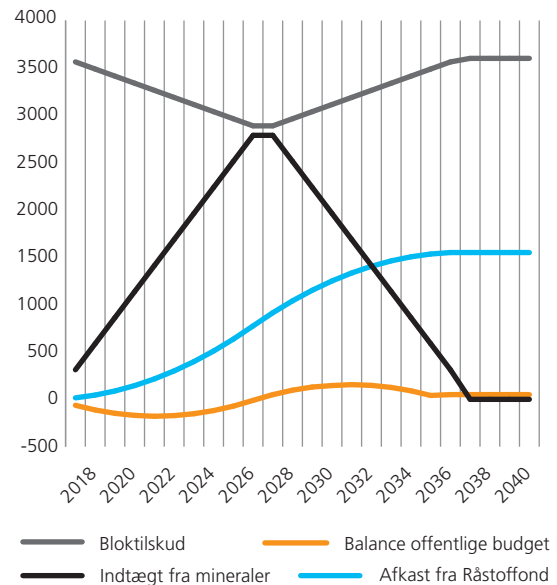
pinngitsoorniarlugit. Suliniutit annertuut killilimmik akuerisaassapput suliniutillu mikinerusut nunaqavissunut suliffissaqartitsissusiat siuarsarneqassallutik.

Periutsumi uani aatsitassarsiornerup iluani anguniagaassaaq periarfissat piviusorsiorlut nalilersorneqarnissaat, aammalu aatsitassanik piiannerit piffissami aaliangersimasuinnaq pissasoq. Aatsitassarsiorniarluni suliniutit siunertarissavaat Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiornikkut periarfissat amerlisarnissaat aammalu aatsitassarsiornermit aningaasaateqarfimmik pilersitsinissaq.

Kalaallit Nunaanni nunap pissusaata kinguneranik aningaasartuutit immikkut ittut matussuserneqarsinnaapput aningaasaateqarfiup aningaasaataanik erniortitsinikkut, qitiutillugulu ingerlanneqassapput annertuumik isaatitsissutaasinnaasut inooqatigiinnermut avatangiisinullu annikitsuinnarmik sunniutaanerlutsitsisullu. Aatsitassarsiorniarlutik misissuisut aatsitassarsiorlutullu namminersortut pitsaasumik atugassaqaartinneqassapput siumut ersarissumik sumiiffinnik killeqarfiliornikkut atugassaqaartitsinikkut attaveqaatinillu piorsaanermik tapersersuinikkut.

Suliniutit annertuut tallimat iluatsilluarpata taakkunanngalu isaatitat tamarmik aatsitassarsiornermit aningaasaateqarfimmik nakkaatinneqarpata, aningaasaateqarfiup erniortitsinera tunngavigalugu Kalaallit Nunaata aningaasaqarnera 2027-mi nammaqatigiilersinnaavoq, aammalu aningaasaliisoqarsinnaalissalluni inuussutissarsiutinik nutaanik ingerlatsiviusinnaasunik, pisinnaasanik annertusaanermut aammalu attaveqaatinut. 2027-p tungaanut pisortat amigartoorutaat ukiumut 200 mio. kr. ataaniitinniarneqartassapput. Taama amigartooruteqarnissamut annikillisaasoqarsinnaavoq aningaasaqarnikkut allangortiterinikkut, inuussutissarsiutinik nutaanik piorsaanikkut imaluunniit aningaasanik taarsigassarsinikkut. Taarsigassarsiat akilersorneqarsinnaapput 2027-p kingorna iluanaarutit atorlugit. Tamanna pisinnaavoq Danmarkip isumaqatigiissuteqarfigineratigut, soorlu Danmarkimiit aningaasaliissutit annikillisarneqarnissaat kinguartinneqarneratigut pisortat aningaasaqarnerata sinneqartoortalerinissaata tungaanut, aammalu Kalaallit Nunaanni innuttaasunut sinneqartoortussat annikillineqarnerisigut.

Millioner Kr.

Takutitassiaq 11: Ukiut 20 ingerlaneranni aatsitassarsiorluni suliniutit angisuunit tallimanit isaatitat tamarmik toqqorternertut. Suliniutit tamarmik ukiumut 700 mio. kr.-nik tapiisarput. Aningaasaateqarfiup erniortitsineranit sinneqartoortut pisortat amigartoorerannut nakkartinneqartassapput. Ukiut 10 ingerlaneranni aningaasartuutit isertitallu nammaqatigiilissapput. Eqqarsaatigineqarsinnaavoq Danmarkimut qinnuteqartoqarnissaanik, Danmarkimiit aningaasaliissutit piffissami tassani ikilineqannginnissaat, taamalu akiligassanik pilersitsisoqannginnissaa anguniarlugi. Akiligassaq taanna aamma matuneqarsinnaassaaq 2027-p kingorna pisortat aningaasaqarnerata sinneqartoortaatigut.

Assilisaaq: Minik Rosing

PERIUSEQ 5: NAMMINERSULIVINNEQ – KALAALLIT NUNAANNI ISUMMAT AKUNNATTOORUTAASUT

Kalaallit Nunaat namminersulivinnikoq, aatsitassarsiorneq tunngavigalugu aningaasaqarnikkut nammaqatigiimmik ingerlatsisoq isummanik paatitsivoq. Aatsitassarsiorneq ima annertutigisoq, allaat ukiut 20-30 ingerlaneranni Kalaallit Nunaat namminersulivinnikoq aningaasalersussallugu, avataaniit aningaasaliinerit annertooujussuit, sulisartullu nunanit allanit amerlasoorpassuit atorfissaqartinneqassapput, allaat tamatuma kingunerisinnaavaa, ullumikkut nunaqavissut Kalaallit Nunaanni ikinnerussuteqalernerannik.

Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorneq taama annertutigisoq sukkasuumik ineriartortinneqassappat, nunaqavissut pisinnaasaanik qaffassaaneq inuussutisarsiutip alliertortinneqarneranut malinnaasinnaanavianngilaq. Taamaattoqassappallu ilimanarluinnarpoq nunaqavissut suliffiit isertitakitut ullumikkut pigisatik paariinnassagaat, avataaniillu tikerartut suliffissat nutaat aningaasarsiorfiulluartut tigoorassagaat. Tamatuma aamma kingunerisinnaavaa Kalaallit Nunaanni nunaqavissut sulisartuinnaatut inuunerat annertusissasoq, sulisitsisullu aningaasarsiaakkaanerit nunanit allaninngaaneerlutik. Aamma taama annertutigisumik aatsitassarsiortoqalissappat inuaqatigiit ullumikkut ingerlanerat allanngorluinnassaaq, nunatat allangortinneqanngitsut annikillilluinnassapput, tamatumalu kingunerissavaa inuussutisarsiutit aallartissinnaasut allat killilersorneqarnissaat. Piffiit ilaanni kulturikkut naleqartitat nalikillissapput, soorlu piniarneq, aalisarneq, nunianneq aammalu pinngortitami sammisassat allat. Pitsaaqutissatut taakkartorneqarsinnaapput attaveqaatit nutaat sanaartorneqarnissaat, soorlu umiarsualiivit, mittarfiit imaluunniit erngup nukinga atorlugu nukissiorfiit, taakkuuppummi allatigut inuaqatigiinnut kivitseqataasinnaasut.

Imaassinnaavoq aatsitassarsiorneq nunamut aningaasaqarnikkut nammineq nammattumut tunngaviulluinnartuulersinnaasoq nunatami Kalaallit Nunaanni. Kisianni tamanna imaassinnaavoq Kalaallit Nunaanni najugaqartunut ullumikkut nammineersinnaassuseqarnerannit annertunerulersitsissasoq. Tamatuma aamma kingunerisinnaavaa kalallit kulturiat, oqaasii, politikkikkut aqutsinerat nungukkiartupiluussasoq, soorlu tamanna naggueqatigiit allat misigisimagaat, annertuumik nunaat aatsitassarsiornermik ineriartortitsiffiqeqarmat inuppassuarnillu nutserfigineqarmat.

Periutsimi namminiivillu ingerlatsinermi pisariaqarsinnaavoq eqqarsartariaatsit allat atussallugit, soorlu aatsitassarsiorneq kisiat aningaasanik isaatitsiffiginissaanik eqqarsaatiginagu, kisiat aamma innuttaasut agguarneqarnerat tunngavigalugu tamanna anguneqassasoq. Namminiivilluni ingerlasoqassappat tumatuma kingunerissavaa – maanna tunngaviusut malillugit – Kalaallit Nunaanni innuttaasut atugarisaasa ajorseriarnerannik, aammalu aningaasaqarnikkut allangortiterisoqarnissaanik, inuinnaat ulluinnarni aningaasaqarnerannut annertuumik sunniuteqartussamik.

AALIANGERNISSAQ PISARIAQARPOQ

Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornerup aningaasaqarnermut kingunissaata isikkussaa Kalaallit Nunaanni politikkikkut aaliangernerit tunngavigalugit ineriartussaaq.

Aatsitassarsiornermit isaatitat inuaqatigiit ingerlanneqarnerannut matussutigineqarpata piffissaq qaninnerusoq eqqarsaatigalugu annertuumik sunniuteqassaaq, angusinnerusorlu eqqarsaatigigaanni Kalaallit Nunaata pisuussutai annikillissimassapput, inuussutisarsiutillu tunngaviusussat ikilissimassallutik, pisortat aningaasaqarniarnerat amigartoornerusalissaaq aatsitassat piiaruminarnerpaat nunguppata.

Akuerineqarsinnaappat aningaasaqarneq nammaqatigiissoq, aatsitassarsiornermillu isaatitat erniaannik 5 %-iusunit taamaallaat ukiumoortumik aningaasaqarnermut tapiisoqartarluni, taava aatsitassarsiornerikkut Kalaallit Nunaanni aningaasaqarneq ungsinnerusoq eqqarsaatigalugu nammaqatigiimmik ingerlaffiussaaq, kisiannili tamakkiisumik ukiut 25 ingerlaneranni nammineq aningaasaqarnermik pilersitsisinnaavianarni. Nunap pisuussutai pigiinnarneqassappata, aammalu pisuussutit uumassusillit atajuannartitsinissaq tunngavigalugu ingerlanneqarpata, taava uumassusillit toqqaannartumik aningaasaqarnermut 20-riaammik sunniuteqarnerussapput, isaatitat tamarmik ukioq taanna atorneqarsinnaanerit pissutigalugu. Taamaattumik tunngaviit arlaqarput, pisuussutit uumassusillit pigiinnarnissai qulakkeerniarlugit aatsitassarsiornermi avatangiisit pillugit aaliangersaasoqarnissaannut, piffissaq ungsinnerusoq eqqarsaatigalugu. Tassami pisuussutit uumassusillit nutarterneqartuarsinnaasut aatsitassarsiornerikkut isaatitsinikkut ungsinnerusoq eqqarsaatigalugu taarserneqarsinnaanissaat ilimanarpallaanngilaq. Avatangiisit pillugit aaliangersaaneq piffinnik

killilersuinnermut ataqtatigiissaaraanni anguniagassamut qaninnerusoqassaaq.

Nammineq aningaasarsiorneq ingerlatsilluni isaatitat aningaasartuutillu nammaqtatigiittumik ingerlatsisoqassappat aalisarneq ullumikkut annertutigisoq ingerlannerani, Danmarkimit tapiissutit aammalu aatsitassarsiorneq tunngavigalugit, taava ukiuni tulluittuni 25-ni nammineerluni aningaasqarnissaq anguneqarsinnaanavianngilaq.

Periutsit tulleriiaarneqartut arlaannaalluunniit periarfissiingilaq Danmarkimit tapiissutaasartut ikilisarnissaannut, kisianni takuneqarsinnaavoq iluaqtissartaqartoq aatsitassarsiorneq aallartipallanneqassappat, isaatitallu Aatsitassarsiornermi Aningaasaateqarfimmut nakkartinneqartassappata.

Aamma ersarippoq periutsini 2 aamma 3-mi Kalaallit Nunaata annertuumik aatsitassarsiorneq tunngavigalugu aalajaatsumik aningaasaqarlernissaa, aatsitassarsiorfiusinnaasut ullumikkut amerlassusaat tunngavigalugit piviusorsiorpallanngitsaq. Killilimmik aatsitassarsiornermik ineriartortitsiniarneq periuseq 4-misut, tassalu suliniutit anguniakkamut tulluarsakkat iluatsitsillunilu ingerlatsigaluaaraanni angujuminaattussaapput.

NAALAGAAFFEQTATIGIINNERUP ILUANI INUUSSTISSARSIORNIKKUT PERIARFISSAT

Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorneq annertuumik minnerusumilluunniit ineriartortissappat, nunat tamalaat akornanni misilittakkat takutippaat ingerlatsinerup nalaani nunaqavissut inuussutissarsiorneq periarfissaqartoq.

Tassani ilaatinneqarput aatsitassarsiornermi toqqaannartumik atorfeqarnikkut, nioqutissanik tunioraasuni atorfeqarnikkut, soorlu sullissinermi, nioqutissanik angallassinermi, nerisassanik pilersuinnermi il. il. IBA aqquutigalugit annertuumik anguniarneqartarsimavoq aatsitassarsiornermi eqqaamassagaat nunaqavissut sulisorineqartarnissaat. Norge-mi misilittakkat takutippaattaaq naalakkersuisunit piumasaqaataanngippat nunaqavissut sulisorineqarnissaat, taamaatoqannginneralu ajortumik kinguneqarsimasartoq, suliffissuimmi qulakkeerumaneq ajortarsimamassut nunaqavissut sulisorineqarnissaat piumasaqaataanngikkaangat.

Takuneqakannersinnaavoq sanaatornerup nalaani suliffeqarfiit minnerumaat, soorlu suliffeqarfiit Kalaallit Nunaanniittut taama annertutigikannersuusut¹⁴, suliasat tigusiinnaannut unammillersinnaanngitsut. Kalaallit Nunaanni suliffeqarfiit iluaqtigisinnaavaat nunap avataani suliffeqarfinnik angisuunik suleqatissarsiorneq, imaluunniit Kalaallit Nunaata iluani suliffeqarfinnut allanut ataatsimoorussillutik suleqatigiittarunik.

Ataatsimiisitaliap suliasaasa ilagisimavaat aatsitassarsiornermik suliniutit tunngavigalugit Danmarkimit inuussutissarsiorneq periarfissat nalilersornissaat. Nalilerneqarsimavoq qallunaat suliffeqarfiutaat periarfissaqartut, aatsitassarsiornermik pilersitsiniarluni piorsaanermi, umiarsualiviliornerni, aqquserngiornerni, pisinnaasanik annertusaanermik suliaqarnermi aammalu aningaasaliinissami.

Eqqaamaneqartariaqarpoq aatsitassarsiorneq tassammat suliffissuaqarneq nalinginnaasoq, tassaanngitsorlu immikkut aatsitassarsiorneq ilisimasaqarfiususaaq. Taamaattumik danskit suliffeqarfiutaat periarfissaqarluput suliniutit aallartilernerini neqeruuteqarnissaminut. Aamma isiginiarneqartariaqarpoq danskit suliffeqarfiutaat periarfissaqarmata (allaanngitsut) kalaallillu suliffeqarfiutaannit mattullugit pineqarsinnaanngimmata, tassami pisariaqarpoq Kalaallit Nunaanni attuumassuteqartunik suleqateqarnissaq. Taamaattumik suliffeqarfiit kalaallinit imaluunniit nunanit allanit pigineqartut suleqatissarsiorunik iluaqtigisussaavaat.

Niuerneq

Kalaallit Nunaata suleqataasa annersaraat Danmark, tassami nioqutissanik eqqussuinnerup nioqutissanillu tunisaqarnerup 2/3-lia ingerlataat. Tunisassiorneq sulleqatit annersaasa tulleraat Japan aamma Kina, nioqutissanillu piniartarfiit annersaasa tulleralugu Sverige. Sullissinerмик niuerneq Kalaallit Nunaata Danmarkillu akornanni annertuvoq. Qallunaat tassani niuernermi ukiumut 100 koruunit millionit arlallit isertitarpaat.

Kattussuunneq assersuutaalluarpoq, siumut periarfisanut sioqutisilluni piareersarnissamut, taamaasiornikkullu suliffeqarfiit danskit

14. Kalaallit Nunaanni suliffeqarfiit 75 %-iisa missaat kisimiillutik ingerlatsisuupput, takuuk ilanngussaq 3.

kalaallinillu pigineqartut suleqatigiinnikkut imminnut iluaqusersussapput.

Naak kalaallit suliffeqarfiutaat nunani tamalaaneersunik suliffeqarfinnik suleqateqarnissaat iluaqutissartaqarluartussaagaluartoq, atorluarneqartariaqarpoq danskit kalaallillu suliffeqarfiutaat inatsisitigut, kulturikkut ilaatigullu oqaatsitigut assigiissuteqarmata. Taamaattumik Naalagaaffiup iluani suleqateqarnikkut suliffeqarfinnik allaneersunik suleqateqarnikkut aporfissat ikinnerusussaassapput. Aamma eqqaamaneqartariaqarpoq inuussutisarsionnikkut periarfissaamat, Naalagaaffeqatigiinnerup iluani suleqatigiinnikkut aatsitassat Kalaallit Nunaanni piiarneqartut, tassanilu suliareqqinneqarsinnaangitsut Naalagaaffeqatigiinnerup iluani suliareqqinneqarsinnaaneri¹⁵.

Naalagaaffeqatigiinnerup iluani suliassat

Naalagaaffeqatigiinneq tunngavigalugu Danmark inuaqatigiit iluanni suliassanik tigusinikuuvuq, soorlu eqqartuussiveqarneq, nunanut allanut sullissineq, annaassiniarnermi piareersimaneq, aalisarnermi nakkutillineq illersornissarlu, soolu aamma Kalaallit Nunaat ukiumut 3,6 mia. kr. -nik tapiiffiqineqartartoq, taakkulu Kalaallit Nunaata aningaasaarnerani kaaviaartitat 30 %-erigaat, aammalu Namminersorlutik Oqartussat aningaasartuutissatut missingersuutaasa 60 %-erisaraat.

Periutsimi Kalaallit Nunaannit periarfissat arlallit atorlugit ingerlatsiniarnermi, danskit suliffeqarfiutaat, minnerunngitsumillu danskit ilisimatusartui soqutiginnittorujussuussapput kalaallit suliffeqarfiutaat ilisimatusarfiutaallu suleqatigissallugit. Tamatuma saniatigut periarfissaqalissaq inuussutissarsiutigillissallugu misigisaqarniartut aningaasarsiutigissallugit, soorlu danskit suliffeqarfiutai ullumikkut takornialerineramik ingerlataqareersut.

KALAALLIT NUNAATA PISUUSSUTIT PILLUGIT AJORNARTORSIUTIT PINNGITSOORSINNAVAI

Nunat aatsitarsiorneq tunngavigalugu annertunerusumik pisuussuteqalersimasut aningaasaqarnikkullu aalajaannerulersimasut ikittuinnaapput.

15. Aatsitassaq Kalaallit Nunaanni suliareqqinneqarsinnaanginnera tunngavilersorneqassaaq, inatsisi maliilugu.

Imalu isuqartinneqassanngilaq, pisuussutit ajornartorsiutaat¹⁶ Kalaallit Nunaannut pinngitsoorani atuutissasut. Kalaallit Nunaata sinaakkutissatut atugassarititat pitsaasut atorluaasinnaavai. Danmarkimiit tapiissutit Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnermut aalajaannerulersitsisisuupput, ukiuni aatsitassarsiornermit isaatitat annertunerpaaffiini "kissattoortoqarsinnaannera" annikillissavaat, illuatungaanilu ukiuni aatsitassarsionnikkut isaatitsiviuvallaanngitsuni isaatitassaagaluit ilai matussusersinnaallugit. Taamaasilluni periuseq "boom and bust"-imik taaneqartartoq Alaskami takuneqartartoq pinngitsoorneqarsinnaassaaq.

Alaskami ineriartorneq annertuumik sunnerneqarsimasimavoq motorvejinik sanaartornermi, illoqarfeeqqanik sanaartornermi, uuliasiorniarluni tunisassiorfinnik tassangalu uuliap aqputaannik sanaartornermi aammalu aatsitassanik piiaanermi. Piffinni "Boom periode"-ni sanaartorfiulluurtuni, sulisartut amerlasuut tikerartarsimapput, inuiaqatigiillu amerlassusaat annertuserujussuuartarsimalluni. Aatsitassarsiorluni piiaaftit imaarukkaangata imaluunniit tunisassiorneq arlaannik pissuteqarluni unikkaangat – bust periode – inuit nunamit nutsertorujussuunngortarsimapput. Aatsaaginnaq pissutsit taaneqartut marluusut nunaqarfinnut/illoqarfinnut annertuumik sunniuteqartarsimapput innuttaasut amerlassusaannut aningaasarsionnikkullu ingerlatsinikkut. Canadami Alaskamilu takuneqartarsimavoq, taama nikerarnerujussuarmi nunaqavissut qanoq ajornartorsiortinneqartarsimanerat, taakkumi nunamut pingaartitsinerusuupput, nunaqqatiminnut ilaqtutaminnullu atorfissaqartitsinerusuullutillu. Piffissani "bust" (annikinnerusumik ingerlatsivinni) qimanneqartarput suliffissaqaratik, aammalu aatsitassarsiornerup kinguneranik sunniutissat suvisuumik atuuttussani sunnerneqarsimasussaapput, soorlu mingutsitsisimanermi nunamilu aserorterneqarsimasumi. Ilutsimi Kalaallit Nunaanni ingerlanneqartussami, Danmarkimiit tapiissutit tunngavigalugit aningaasaqarnermi nikerarnerujussuit pinngitsoortinneqassapput. Taamaattumillu inuiaqatigiinnut nikerarnerujussuit pingitsoortinneqarsinnaassallutik.

Kalaallit Nunaata Danmarkimut attaveqarluarni pissutigalugu, killeqanngitsumik ilaatigullu pitsaannerusumik inissisimalluni ilinniarfissanut

16. Aatsitassarsiorneq tunngavigalugu aningaasarsiorneq, tassangalu atatillugu inooqatigiinnikkut aningaasaqarnikkullu ajortumik ineriartorneq.

Assilisag: Minik Rosing

atorfissaqartinneqartunut tamanut ilinniartitsisinnaavoq. Taamaattumik aporfissaqanngilaq Kalaallit Nunaannit pisinnaasanik annertusaaniarnissamut, taakkumi tunngaviupput atajuartumik aatsitassarsiornikkut inuiaqatigiinnut nalilimmik pilersitsisinnaamermik.

Danmarimiit aningaasaliissutit pigiinnarneqarlutik allanngortiterinerillu allartisarneqarlutik

Kalaallit Nunaanni periuseq atorineqartussatut ilimanarnerpaami Danmarkimit aningaasaliissutit tamarmiusut attatiinnarneqarnissaat pisariaqassaaq, taamaattorli ilanngaataasinnaapput Namminersorneq pillugu inatsimmi aaliangersakkat malillugit aatsitassarsiornermi isaatitat pillugit avitseqatigiinneq. Taamaattumik pisariaqassaaq annertunerusumik isaatitsinissaq, ullumikkut pisartat missingersuutaat attatiinnarneqassappata. Aatsitassarsiorneq tunngavigalugu aningaasarsiorniarnermi Danmarkimiit tapiissutit aningaasaqarnermut aalajaatsumik ingerlanissamut ikiuutaassapput, saniatigut isaatitsissutaaginnaratik.

Ilisimasat tamarmiusut katersorsimasavut soorlu inatsisitigut, aningaasaqarnikkut, geologii (nunarsuup sananeqaataanik ilisimatusarneq), geografii (nunanik ilisimatusarneq), oqaluttuarisaaneq, nunat tamalaat misilittagaat, Asia, geopolitik (studiet af

staters "<http://da.wikipedia.org/wiki/Politik>" politik, "<http://da.wikipedia.org/wiki/Historie>" historie og "<http://da.wikipedia.org/wiki/Samfundsvidenskab>" samfundsvidenskab med udgangspunkt i "<http://da.wikipedia.org/wiki/Geografi>" geografiske forhold.), inuiaqatigiinnut sunniutissat aammalu avatangiisinut sunniutissat – Kalaallit Nunaat periarfissaqarluarpoq aatsitassat atornerisigut naleqalersitsisinaanissamut, inuiaqatigiinnut nunamullu iluaqutaasinnaasumik. Taamaattumik ilimagivallaanngilarput Kalaallit Nunaata pisuussutit atornerini ajornartorsiutinik eqqorneqarnissaa, soorlu nunani Afrikamiittuni ajornartorsiutaasartut.

Kisianni aamma naliliivugut pisariaqartoq Kalaallit Nunaanni politikkikkut oqallinneq aallartittariaqartoq inuiaqatigiit qanoq ittut kissaatigineqarnersut, Kalaallit Nunaat qanoq ilissanersoq, aammalu pisariaqarluinnartoq Aatsitassarsiornermi Aningaasaateqarfiup pilersinneqarnissaa, tamannalu aallartisarneqapallattariaqartoq qulakkeerneqarlunilu, aammalu aaqqissuusaanikkut ingerlatsinermi allannguisoqartariaqartoq.

EQQUMAFFIGINIAGASSAT

Nalunaarusiami periutsit assigiinngitsut saqqummiussimavagut, tassanilu misissorneqarsimapput, qanoq ililluni Kalaallit Nunaata aatsitassat annerpaamik naleqalerissagai – kisianni aamma aatsitassarsiorneq aallartissanngippat suut sunniutaassanersut takutinniarlugu.

Periutsini pissutsit arlallit saqqummersinneqarput, uagullu isumaqarpugut, Kalaallit Nunaanni periarfissat eqqartorneqartillugit, taakku immikkut eqqummaariffiqineqartariaqartut.

Tulliuttuni taakku eqqummaarinniffissat immikkoortunut marlunnut agguarsimavagut:

Eqqummaariffiqineqartussat aatsitassarsiornermut attuumassuteqarput, aammalu Kalaallit Nunaata ineriartorneranut atatilugu eqqummaariffiqisassat pingaarnerusut saqqummiunneqarsimallutik.

Pissutsit eqqummaariffiqisassat ataatsimiisitaliap sulinerani tunuliaqutatut pappilissani saqqummersimapput, isummani nassuissutinilu.

PISUUSSUTIT UUMAATSUT ANNERTUNERPAAMIK ILUAQUTIGINIARNISSAAT

EQQUMAFFISSAQ: Periaatsit arlallit ataatsikkut ingerlannissaat eqqarsaatigineqarli

Maannamut natsorsukkavut naapertorlugit aatsitassarsiornikkut iluanaarutaasussat Danmarkimilit aningaasatigut landskarsimut tapissutaasartut imaasiinnarlugit matusinnaanngilaat, tassa taama pisoqarsinnaanngilaq aatsitassarsiornerit annertuut ataatsikkulluunniit ingerlanneqaralarpata. Sivilunerusorlu eqqarsaatigalugu aatsitassarsiornikkut aningaasat iluanaarutaasut Kalaallit Nunaanni aningaasarsiorneq patajaallisarsinnaanngilaat. Tamakkua saniatigut aatsitassarsiornikkut ingerlatat amerlasuut Kalaallit Nunaanni pissutsit ullumikkut nalunngisagut allangortilluinnartussaavaat.

Assilisaq: Minik Rosing

Nalagaaffittut aatsitassarsiorfittut nunatta inissinneqarnissaata oqaluuserineqarnerani eqqumaffissaalluinnartut tassaapput Kalaallit Nunaata pisuussutaisa uumassusillit siunissami pingaaruteqartuarnissaat. Tamanna aatsitassarsiornikkut ajornartorsiortinneqassanngilaq. Pisuussutit uumassusillit kinguaassiortuartsuut inuiaqatigiinnut naleqassusiat pisuussutit uumaatsut naleqassusiannut naleqqiullugu annertunerusujussuuvuq. Naatsorsuinerit nalinginnaasut naapertorlugit pisuussutit uumassusillit aqqutigalugit isertitaasinnaasut pisuussutit uumassuseqanngitsut aqqutigalugit isertitanut nallersuutissagaanni siulliit taaneqartut kingulliullugit taaneqartuniit 20-riaammik naleqarnerupput.

Taamaakkaluartoq aatsitassanik iluaquteqarnerup Kalaallit Nunaanni aningaasarsiorneq siuarsartariaqartoq iluaqusersinnaavaa patajaannerulersillugulu.

Periarfissat eqqarsaatigineqarsinnaasut ilagaat noqartinillusoq arlalinnik ataatsikkut atuineq - harpestrategi. Taamaaliornikkut Kalaallit Nunaanni iliuutsit assigiinngitsut ataatsikkut ingerlaneqqarsinnaapput. Aatsitassarsiornikkut ingerlatat arlalit ingerlanneqqarsinnaapput, taakkualu saniatigut inuussutissarsiutinik allanik siuarsaasoqarsinnaalluni.

Taamatut iliuuseqarnermi ukiut arlalit ingerlanerini aatsitassarsiornikkut ingerlatat tallimaasut aallartinneqqarsinnaapput. Pinngortitakkut kulturikkullu pisuussutit qaninngoornagit aatsitassarsiornernik ingerlatitsisoqarsinnaavoq. Kalaallit Nunaannullu tuttussanngorlugit aatsitassarsiornikut iluanaarutit aatsitassarsiornermut aningaasaateqarfimmut toqqorneqqarsinnaapput. Aatsitassarsiorfissanik immikkut inissimasunik toqqaanikkut ajornannginnerulissagualarpoq Kalaallit Nunaata nunatut minguitsutut nittarsaanneqarnissaa.

Taama iliornikkut Kalaallit Nunaat nittarsaanneqqarsinnaalissagualarpoq nunatut pinngortitap tungaatigut periarfissagissaartutut. Taamatut nittarsaassinikkut suliffeqarfiit ingerlatallu allat Kalaallit Nunaanni arlaannik aallarniinnissamut kajumissaarneqqarsinnaapput, taamaalillunilu Kalaallit Nunaannut aningaasanik pilersuineq ingerlalluarnerulissagualarpoq. Pinngortitakkut kulturikkullu pisuussuteqarfinniittut aatsitassat qallorneqanngikkaluarlutik nunamiiginnarlutilli naleqalersinaapput, tassami nunap ujaqqallu sananeqaataat immikkoorteqartut eriagisaqarfissatut ingerlanneqalersinnaassammata. Taamatut eriagisaqarfissanik toqqaanerit nalagaaffit assigiinngitsut isumaqatigiissuteqarnerisigut pisinnaapput, soorlumi aamma ullumi taama pisoqartartoq nunarsuarmi atatsimoorluni eriagissat eqqarsaatigalugit.

Kukkilattariarsortutut nipilersortuusaarnermi makkua aamma eqqarsaatigineqarsinnaapput:

- Inuussutissarsiutinik siuarsaanerit assigiinngitsunik aallaaveqartut nuna tamaat eqqarsaatigalugu pilersaarusiornissaq. Matumani nunat allamiut suliffeqarfiinik suleqatissarsiornissaq eqqarsaatigineqarsinnaavoq. Pingaarnertullugu eqqarsaatigineqarsinnaavoq danskit suliffeqarfiinik suleqateqarnerup kalaallinut iluaqutaasinnaanerinis periarfissaat.
- Qitiusumik allaffissornerit, inuussutissarsiornernik ilinniartitaanerillu eqqarsaatigalugit piginnaasanik annertusaanissat qaffassaanissallu ataatsimoortumik pilersaarusiorneqartariaqarput.

- Naalagaaffeqatigiinnermut atatillugu ingerlatat tigussaasut, Naalagaaffeqatigiinnermullu attuumassuteqartut, nuunneqarnissaat aamma eqqarsaatigineqarsinnaavoq. Assersuutigalugu nuunneqarsinnaasutut matumani taaneqarsinnaavoq Nunani Issittuni Siunnersuisoqatigiit (Arktisk Råd).

EQQUMAFFISSAQ: Aatsitassanut Aningaasaateqarfik-iluatsitsinissamut pingaaruteqartoq

Ataatsimiititaliap sulineratigut paasinarsivoq aatsitassanut tunngatillugu aningaasaateqarfimmik pilersitsiartuaarnissaq Kalaallit Nunaanni aningaasatigut tutsuiginarnerusumik ingerlatitsinissamut iluaqutaassasoq. Aningaasaateqarfimmut uunga ikineqartartussat tassaassapput aatsitassarsiornikkut iluanaarutaasut amerlanersaat.

Aningaasaateqarfik eqqartorneqartoq aqutitigalugu Namminersorlutik Oqartussat aatsitassarsiornernut allanut aningaasaliinnissaminut aammattaaq periarfissaqalissapput. Soorngunalumi taamatut perfissiinnissaq politikkikkut akuerineqartussaajumaarpoq. Aatsitassarsiornertaviumut Namminersorlutik Oqartussat toqqaannartumik aningaasaliinngikkaluarlutik aatsitassarsiornermut tunngassuteqartut assigiinngitsut aningaasaliinernik pisariaqatsitsissapput, matumani assersuutigalugit taaneqarsinnaapput nunap nammineq iluani kiffartuussinerit assigiinngitsut ilinniartitaanerillu. Taamatut issikulimmik aningaasaateqarfiup pilersinnissaani iluaqutissaasinnaasut eqqarsaatigilluarneqarnissaat ataatsimiititaliap tungaaniit innersuussutigineqarpoq.

EQQUMAFFISSAQ: Nunap immikkoortui ima taagorneqartut go/no-go

Aatsitassaqarfiit iluaqutiginiarneqarnissaannik aalajangiinnissanut tunngatillugu atatsimiititaliap tungaaniit manna innersuussutigineqarpoq: Kalaallit Nunaata immikkoortunut assigiinngitsunut agguataarneqarnissaa¹⁷, matumani nunamik atuinerup sunniutigisinnaasaisa misissorneqarnissaat pingaartinneqassalluni aammalu inuit isumaannik tusarniaanerit akulerutsitsinerillu pingaartinneqassallutitaaq.

17. Eqqumaffigisariaqakkatut ilaatitat ilaatigut immikkoortumut Klaus Georg Hansen-imik suliarinerineqarsimasumut tunngatillugu ilassutitut oqaaseqaatit aallaaveqartinneqarput. Oqaaseqaat <http://nyheder.ku.dk/groenlands-naturressourcer/> tamanit takuneqarsinnaavoq.

Taamatut nunap immikkoortuinut agguineq aaqqinneqareerpat inuiaqatigiit kissaatigisaat naapertorlugit aatsitassarsiortoqarsinnaalissaaq, matumanilu pingaartinneqartussat tassaassapput piffinni assigiinngitsuni inuussutissarsiutit immikkoortortamilu tassani ineriartortitsinissaaq. Nunap immikkoortuini aalajangersimasuni aatsitassarsiornernik ingerlatitsisoqassanngitsoq inuiaqatigiit kissaatigisinnaavaat, taamatullu kissaateqannginnernut makkua tunngaviusinnaapput: Avatangiisit, inuunerissaarnissanik pingaartitsinerit, inuussutissarsiutaareersut, inuit sumi najugaqarnerat assigisaallu. Nunap taamatut immikkoortitsernissaa siunissaa eqqarsaatigalugu aaqqinneqartariaqarpoq aammalu immikkoortiterineq innuttaasunut aatsitassarsiorniartunullu ersarissuussaaq kiisalu politikikkut allanngorteqattaarneqassanani. Taamatut pisoqarneratigut siunissami aatsitassarsiornissaaq eqqarsaatigalugu atugassarititaasut erseqqilluinnartuussapput. Tamakkua saniatigut aatsitassarsioriaatsit assigiinngitsut immikkoortinneqarsinnaassapput, soorlu annertuunik aatsitassarsiornernit imaluunniit annikkikaluumik aatsitassarsiornernit. Immikkoortunngorlugit aggueriaaseq pisuussutisunik uumaatsunik imaani ujarlernerne ilisimaneqareerpoq. Avatangiisinut sunniutit misissorneqareernerisigut nalilerneqareernerisigullu misissuiffissat killeqarfissaat aalajangersarneqartarput. Misissueqqissaarnerit aammalu pisuussutisunik uumaatsunik qalluinerusinnaasut avatangiisinut sunniutigisinnaasaat pingaarnerutillugit maannamut misissorneqartarput. Misissuinerne paasisat allakkianngorlugit saqqummiunneqartarnerisa kikkunniit tamanit takuneqarsinaannissaat pingaarnerutillugu aammalu killiliussatut atorlugu innuttaasunut tamanut saqqummiussinerit ingerlanneqartarput. Aatsitassarsiornernerup nunap immikkoortuanut aalajangersimasumut sunniutigisinnaasaasa tassani najugaqartunit piaartumik nalilersorneqartarnissaat maannamut matumani amigaatiginarsorinarpoq. Nunami aatsitassanik assigisaannillu ujarlernerne nuna taamatut immikkoortiterlugu piareersaataasumik agguataarneqarsimanngilaq. Avanaanni Tunullu avannaani Nuna Eqqissisimatitaaq eqqarsaatigalugu massakkut go/no-go-inut immikkoortiterinissaaq ingerlanneqarpoq, matumanilu immikkoortitserinermi uumasunik ilisimatut aalajangiisussaapput. Nunap immikkoortuisa ilaat mianerisariaqartut aammattaaq eqqumaffiqineqarput.

Kalaallit Nunaanni misissueqqaarnerit nutaat akuersissuteqarnissamut aqqutaasussat 2011-imi unitsinneqarallaput, tassa allorniusap 810 N –ip avannaaniittut. Misissuinerne unitsitsisuuvoq

Aatsitassarsiornernut Aqutsisoqarfik. Unitsitsigallarnernut pissutaatineqarpoq tamaani aatsitassarsiornissamut nutaanik pitsaanerusunillu malitassanik pilersitsinissaaq. Malitassat nutaat maannamut saqqummiunneqanngillat.

Pisuussutisunik uumaatsunik ujarlernerne qalluinermilu atugassarititaasut assigiinngitsut nunap immikkoortuinut assigiinngitsunut agguataarneqarnissaat pisariaqarpoq, tassa matumani Kalaallit Nunaat tamakkerlugu atuiffissanik agguaaassineq pisariaqassaaq. Taamatut siammartiterineq aqquutigalugu inuiaqatigiittut ingerlatat allat soqutigisallu allat aatsitassarsiornernut attuummassuteqanngitsut mianerineqarsinnaapput. Nunap immikkoortuinut agguinermi nunarsuarmi sumiluunniit pissusiusut malillugit innuttaasut peqataatinneqarnissaat pingaartinneqartariaqarpoq. Aammattaaq aatsitassarsiortut tamatumunngalu attuummassuteqartumik inuussutissarsiortut isumaat aamma matumani tusaaniarneqartariaqarput. Nunaminertanut agguilluni sulinerne soqutigisaqatigiit NGO-t peqataatinneqarnissaat pingaartinneqartariaqarportaaq. Taamatut iliornikkut inuit paasinninnerunissaat peqataanerulernissaallu anguneqarsinnaavoq. Innuttaasut aalajangeeqataanerisiigut akuersarneq toqqissisimanerunerlu anguneqarsinnaassapput.

Assilisaq: Minik Rosing

EQQUMAFFISSAQ: Nunap sananeqataasigut pisuussutisunik arlaannaannulluunniit attuummassuteqanngitsumik misissuinerit sukumiinerusumik ingerlanneqarnissaat pisariaqarpoq

Pisuussutisunik uumaatsunik piiaasinnaannerit aningaasiornikkut sunniutigullu allatigut

kingunerisinnaasaannik nalilersuisarnerit ullumikkut piiaaniarluni qinnuteqarsimasunit namminernit aammalu Aatsitassarsiornermut Aqutsisoqarfimmit isumagineqartarput. Taamatut pissuseqarnerup immikkut ittumik eqqumaffigineqarnissaa ataatsimiititaliamit taakkartorneqarpoq. Matumani eqqumaffigineqartussap aaqqiissutissaatut eqqarsaatigineqarsinnaavoq arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsumik nakkutilliisussamik pilersitsinissaq. Nakkutilliisutut atorfeqartup suliassarissavaa aatsitassarsiornerup imminut akilersinnaanerata misissuiffiginissaa aammalu inuiaqatigiinnut iluaqutaasinnaanera misissuiffigissavaa. Nakkutilliisussap paasiniaanissaata piaartumik pinissaa pisariaqarpoq, taamaasilluni innuttaaqataasut aallaqqaataaniilli oqartusaaqataanisamat periarfissinneqassammata. Naakutilliisussatut pilersitassat siunnersuisoqatigiittut sulisinnaassapput, tassanilu assersuutigalugu ilaasortaasinnaapput aatsitassarsiortut, NGO-t ilisimatusarfiillu aarlartitaat. Siunnersuisoqatigiit ikkua Namminersorlutik Oqartussat aatsitassarsiornerissanut tunngassuteqartuni siunnersorsinnaavaat. Eqqortumik siunnersuinikkut aalajangernerit kukkusut eqqunngitsumillu aqutsinerit pinngitsoortinneqarsinnaassapput.

EQQUMAFISSAQ: Aatsitassarsiorluni ingerlataqarnermi iliuuserisat tamanut erseqqissuunissaat

Aatsitassarsiornermik ingerlataqartut aatsitassarsiornerup imminut akilersinnaanissaa aatsitassarsiornerit aallartsitsinagit misissortarpaa. Misissueriaatsit qanoq ingerlanneqartarnerat aatsitassarsiornerullu imminut akilersinnaaneramik uppersaasatit allaganngorlugit uppersaasatitut pigineqalernissaat piumasarineqartariaqarpoq, tassami misissuinerit tamaakkua pisortanik aningaasaliisunillu isumaqatigiinniarnerni tunngavigineqartarmata aammalumi susassaqtartut isumaannik tusarniaanerni atorineqartarlutik. Pissutsit maannakkut atuuttut qiviassagaanni Canadamiittut aatsitassarsioqatigiit, aningaasanillu nioqquteqartarfimmi Torontomiittumi, TSX-imi, allattorsimasuutigineqartut aatsitassarsiornerup imminut akilersinnaaneranut uppersaasatinik piumaffigineqartarput. Aatsitassarsioqatigiit, Canadami aningaasanik nioqquteqartarfinni allattorsimangitsut aatsitassarsiornerup imminut akilersinnaaneramik misissukkaminik periuksiminnillu saqqummiussinissamat pisussaataitaangillat. Aatsitassarsiornerit eqqortumik inuiaqatigiinnut iluaqutaasinnaaneranik naliliinerit erseqqinnginnerat matumani ajornartorsiutaasut taasariaqarpoq. Tamatuma kingunerisaanik Kalaallit Nunaanni

aatsitassarsiornermut aningaasaleerusuttut ajunaaruteqarnissamat sillimanissaq eqqarsaatigalugu inissisimanerat pitsaanngitsutut oqaatigisariaqarpoq. Siunissaq eqqarsaatigalugu Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornermut aningaasaleerusukkaluartut Kalaallit Nunaannut tatiginninnerisa innarlerneqarsinnaanerata aarleqqutigineqarsinnaavoq, tamannalumi pisinnaavoq aningaasaliigaluartut aningaasanik annaasaqarpata naak iluanaarnissamik immaqa piviusorsiuunngitsumik eqqarsaateqarsimagaluarlutik.

EQQUMAFFISSAQ: Aqutsilluarneq

Pisuussutit uumaatsut iluaqutigineqarniarnissaat eqqarsaatigalugit aalajangerniartarnerit ingerlanneqartarnerat paasiuminaappoq, ullumikkut Kalaallit Nunaanni pissutsit eqqaassagaanni. Eqqarsaatigeqqullugu tikkuarneqarsimasut ilagaat arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsumik maalaarfiusinnaasumik allaffeqarfimmik pilersitsinissaq. Assersuutigalugu taaneqarsinnaavoq manna: Aatsitassarsiornermut tunngatillugu Avatangisutut Aqutsisoqarfiup aalajangigai allaffimmut tassunga maalaarutigineqarsinnaassapput. Aalajangeeqataanisami akornutissaqannginnermut tunngatillugu malittarisassat sukaterneqarsinnaanerata aamma periarfissanut ilaavoq. Aatsitassarsiornermi peqataaniartut misissuiffigineqarsinnaanissaannik piumasaqarnissat eqqarsaatigineqarsinnaapputtaaq. Misissuineri taakkunani saqqummiunneqarsinnaapput aatsitassarsiorlulutik misissuiniatigii finni siulersuisutut inissisimasut aammalu politikeriit soqutigisaminik attavigisaminillu nassuiaataat. Eqqarsaatigineqarsinnaasunuttaaq ilaavoq misissuiniatigii finni siulersuisuunerup politikikkullu ingerlatat akornanni attaveqanngilluinnarnissap qulakkeersimaneqarnissaa. Matumani pinaveersimatinniarneqartussaq tassaavoq aatsitassarsioqatigiiffiup siulersuisuiniit atorfimmut politikimut tunngassuteqartumut ikaarsaariarsinnaaneq, taannalu aqutugalugu aatsitassarsioqatigiiffiup siunissaanut aalajangeeqataaniarsinnaaneq.

EQQUMAFISSAQ: Aatsitassarsiornikkut ingerlatatigut iluanaarutiniq aqutsineq

Ataatsimiititaliap sulineratigut aamma paasinarsivoq Kalaallit Nunaanni akileraarusersueriaaseq akitsuusersueriaaserlu eqqarsaatigalugit assigiinngitsunik iliuuseqarnerit iluqutaasinnaasut. Kalaallit Nunaata pisuussutaanik atuiniartut akileraarusersuineq akitsuusersuinerlu eqqarsaatigalugit iliuuseqarnerit assigiinngitsut atorlugit aningaasanik iluanaarutissaat naammaginarumik annertussuseqarsinnaapput. Ingerlatitseqatigiiffittut

nalinginnaasutut akileraarutini akiliisarnep saniatigut aamma eqqarsaatigineqartussaapput atuinnissamut akileraarut, pisuussutini atuinerup erniaani akileraarut kiisalo aamma immikkut akitsuut, royaltymik taaneqartartoq.

EQQUMAFISSAQ: Qitiusumik aqutsisoqarfiup pitsanngorsarnissaa imaluunni annertunerusumik allanut suliaqkissarnissaq

Aatsitassarsiornermik ingerlataqartut misissuinerit amerlanerit aqutugalugit oqartarput Kalaallit Nunaanni inatsisiliorneq aammalu pisortat aqutsinerat naamagisimaarlugu. Kisiannili suliniaqatigiiffiit suliffiillu amerlanerit isumasioraanni paasinarsarpoq qitiusumik allaffissornikkut pisinnaasat qaffassarneqarnissaat kissaatiginartinneqartoq. Assersuutitut taaneqartartut tassaapput akileraarutini, avatangiisik isumaqatigiissutissanillu isumaginnittoqarfiit, tassami suliffeqarfissuit immikkoortortaannik sullisiarnerit ullumikkut ilaatigut amigaaqarsinnaasarpur. Matumanili aamma nalilertariaqarput aatsitassarsiorfissuit assigisaisalu nammineerlutik naliliinermikk saqqummiussaasa isummerfiginissaat, tassami aatsitassarsiornissamut akuersissummik pinissat sioqqullugit aalajangiiffissat amerlaqimmata. Qitiusumik allaffissornikkut sullissinerup pitsanngorsarnepanur ataatillugu allanut suliaqkineq atorneqarsinnaavoq. Kalaallit Nunaata avataaniittut aatsitassarsiornermik akileraarusuinermillu inatsisilerituutut ilisimasaqarluartut immikkut suliaqkerneqarsinnaapput.

Periarfissat ikku marluk eqqarsaatigilluartariaqarput sapinngisarlu naapertorlugu atorluarneqarlutik, tassami nunani allaniittunut suliaqkiinikkut akileraarutitigut Kalaallit Nunaanni isertitassaagaluit annaaneqassapput, illua tungaatigulli allaffissorneq eqaanerusoq oqinnerusorlu anguneqarsinnaassalluni. Periarfissat eqqartorneqartut marluk ataatsikkoorlugit ingerlanneqarsinnaapput, tassa Kalaallit Nunaanniittut pisinnaasat annertusarnissaat qulakkeerneqarsinnaavoq, tamatumallu saaniatigut nunarsuup sinneraneersunit siunnersortiniq eqarnissaq qulakkeerneqarsinnaalluni, taamaasiornikkummi ilisimasat Kalaallit Nunaanniittut annertusarneqarsinnaapput.

EQQUMAFISSAQ: Sulisunik nunat allamiunik kalaallinillu sulisoqarneq

Aatsitassarsiornerit oqallisigineqarnerini aatsitassarsiorfinni kalaallinik sulisoqarnissap pingaartinneqarnissaa annertuumik eqqartorneqarpoq. EU-imi sulinermut inatsisit naapertorlugit sulisut EU-p iluani sumulluunniit suliffissarsiorsinaanerannik

inatsisitigut aalajangersakkat Kalaallit Nunaanni atuutinnigillat, taamattumillu Kalaallit Nunaanni kalaallit sulisartuisa sallitinnegarnissaat inatsisitigut akornutissaqanngilaq. Matumani Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiit qanoq aqqissuussaanissaat apeqqutaalerpoq. Apeqqutaalersoq tassaavoq illoqarfinni nunaqarfinnilu inuiaqatigiit ullumikkutut issikkoqarlutik ingerlaannassanersut imaluunniit inuiaqatigiinnegussanersut assigiinnigitsunik kultureqartut. Assigiinnigitsunik kultureqalernerup malitsigissavai pisussaaffiit, periarfissat kiisalu isumaqatigiinneginerit assigiinnigitsut pilernerit. Tamakkununga tunngatillugu oqaatisigut ajornartorsiutaalersinnaasut aamma eqqartorneqartariaqarput.

EQQUMAFISSAQ: Sutigut tamatigut piginnaasanik qaffassaaneq

Kalaallit Nunaanni sulisartut aatsitassarsiornermi pingaernerutillugit sulisorineqassappata sulisartut piginnaasaasa nalinginnaasumik pitsanngorsarnissaat Kalaallit Nunaata iluani avataanilu tusarfiit pingaartippaat.

Aatsitassanik qalluinermut tunngatillugu naatsorsuutigineqarpoq aatsitassarsiornikkut ukiorpassuarni siullerni iluanaarutasussat tassaassasut sulisorisat akissarsiaasa akileraarusorneqarnerisigut isertitassaajumaartut. Pisinnaasanillu qaffassaanissaq tamaattumik pingaarluinnarpoq. Nunani tamani pissutsit eqqarsaatigalugit ileqqorineqarsimavoq aatsitassarsiornermi sulisuusussat nunanut allanut aatsitassarsiorfioreersunut ilinniariartortarneri, tassami ullormiit siullermit sulisartut sulilersinnaanissaat qulakkeerniarneqartarmat.

Kalaallit Nunaanni sulisartut aatsitassarsiornermi sulisorineqarsinnaasut amerlanersaat taamatut ilinniarsimanngillat. Kalaallili sulisartut aatsitassarsiornerup piorsarnissaani iluaqutissanik piginnaasaqanngitsutut nalilernissat kukkunerussaaq. Sivikkaluartumik ilinniagaqarnissamut aammalu piukkunnarsarnissamut aqqissuussinerit aqutugalugit Kalaallit Nunaanni sulisartut najugaqartut sulisorilluarneqarsinaapput. Sulisartunit makkua suliarineqarsinnaapput: Aatsitassarsiornermi atugassanik ingerlanneqartussanik aqqissuinerit, aatsitassarsiorfissami namminerimi paasiniaaqataanerit, pilersaarusiornerinilu suleqataaffiusinnaasut allat, VVM-kkut aammalu SIA-kkut paasiniaanerit. Taama sulisartut suleqataanerisigut misissuinerit aallartiinnartut naleqartunik pilersitsineq pisinnaassagaluarpog.

EQQUAFFISSAQ: Innuttaasunik siusinnerusukkut annertunerusumillu peqataatitsinissaq

Aatsitassarsiornissamik pilersaarusiornernut atatillugu aalajangernissat pinartut sioqqullugit innuttaasunik tusarniaanissami amigaataasut, kingusinaarnerit aammalu paasissutissat annikpallaarneri annertuumik eqqartorneqartarput. Aallaqaataaniilli innuttaasunik peqataatitsineq pingaartinneqassaaq, aammalumi aatsitassarsiornissamat tunngasut paasissutissat nutseersimaneqarnissaat pingaartinneqassalluni. Innuttaasunik tusarniaariaaseq ullumikkumut atuuttuusoq allanngortissagaanni NGO-nik attaveqajaarnissaq pisariaqassaaq, taamatut attaveqajaarneq pisinnaavoq Aatsitassanut Aqutsisoqarfiup Nuup avataanit paasisitiniiaalluni inoqarfiusunut angalanerinit, soorlu ullumikkut pisartunut, peqataatitaqarnikkut. Innuttaasunik tusarniaanerit inuiaqatigiinnut kalluarneqartussanut pitsaasunik kinguneqassappata NGO-t nukittorsarneqarnissaat ilisimasallu pitsanngorsarnissaat pisariaqarput.

EQQUAFFISSAQ: Nunami namminermit assigiinngitsunillu iliuuseqarnerni IBA-nik atuneq

Iliuuseqarnerni assigiinngitsuni IBA-nik atuinerunissaq ullumikkut pisariaqarpoq. Ullumikkut pissutsit eqqarsaatigalugi isumaqatigiissutit piffinni aalajangersimasuni pisarput ingerlatassallu ataasiakkaarlugit isumaqatigiinniutigineqartarlutik. Aatsitassarsiornissamik aallartitsinissanut tunngatillugu piffinni aalajangersimasuni IBA-nik atuisarneq aqutugalugu tassani najugaqartut ajunngitsorsinissaat qulakkeerniarneqartarput. Taamatut aqqiisarnernup kingunerisinnaavai pilersaarutit pingaaruteqarpallaanngitsut IBA-nit salliutinneqarneri, soorlu timersoqatigiiffiit piimasarisaa matumani assersuutigineqarsinnaapput. Pingaartillugit salliutinneqartussat tassaapput Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinni piorsaanissat sivisunerusoq eqqarsaatigalugu piareersaarsiornissaat aammalu piorsaanerit aqutissiuunnissaat. Piffinni sumiiffinnilu assigiinngitsuni IBA-p siunertaanik akuersaarnernup sunniuteqaqataanermut allanngortinneqarnissaa pisariaqarpoq. Sunniuteqaqataaffiusussat tassaapput aatsitassarsiornikut aningaasat isertitat sumut atorneqarnissaat. Nunami namminermit periafissaavortaaq IBA aqutugalugu ataatsimoorussanik iliuuseqarnissaq, tassami tamatumuuna aatsitassat pillugit isumaqatigiissutit inuiaqatigiinnut annertunerusumik iluaqutigineqarnissaat anguneqarsinnaammat. Suliniutissat pingaartit assigiinngitsut aallartisarniarlugillusoq avungangaatsiaq isigisunik suliniutinik pilersitsoqarsinnaavoq, matumani ilaatigut eqqarsaatigineqarsinnaapput ilisimatusarnerit

Kalaallit Nunaannut attuumassuteqartut, taamatummi ilisimatusartoqarneratigut aatsitassarsiorneq eqqarsaatigalugu isumaqatigiissutaajummaartussat ilisimasaqarnerulersimaneq aqutugalugu pitsanngorsarneqarsinnaammata. Tamatumunnga atatillugu innersuussutigineqarsinnaavoq aalajangersimasumik oqaloqatigiittartussanik pilersitsineq. Tassani ilaatigut ilisimatuut peqataatinneqarsinnaapput. IBA-liortoqarnerit tamaasa ilisimatusarnermut atugassanik aningaasanik immikkoortitsisoqartassaaq. Oqallittartoqatigiit qulaani eqqaaneqartut suut ilisimatusarfigineqartussatut pisariaqartinneqarnersut aalajangertassavaat. Oqallittartoqatigiit aammattaq Kalaallit Nunaanni ilisimatusarnermik ingerlataqarnerup nukittorsarneqarnissaata ilisimatusarfinniit nakkutigineqarnissaa qulakkiissavaat. Nunap immikkoortunut assigiinngitsunut aggorneqarnissaanik siunnersuuteqarnermut atatillugu suliat ingerlanerini nunap ilaasa mianersuutassaanerat eqqumaffiginarneqassaaq. Ataatsimoorluni suliniutissatut tamakkua aallaaviusinnaapput. IBA-qarfinni ataasiakkaani tamakkua pingaartinneqarsinnaapput. Nunap immikkoortuini suliniutinut aatsitassarsiornikkullu misissuiffissatut aalajangerneqareersimasunut (soorlu tamanna SIA-mi takuneqarsinnaasoq) IBA-t ataasiakkaat tapertarineqarsinnaapput. IBA pillugu isumaqatigiissutit iluaqutissaapput ajunngilluinnartut. Taakkua erseqqissarlugit saqqummersinneqarunik pitsaassagaluarpog. Ilaatigut makkua unammillernartutut oqaatigineqarsinnaapput: IBA aallaavigalugu pisussaaffiit erseqqissumik allassimanissaat, tassami isumaqatigiissutinik unioqquitsisoqarpat tamanna erngetumik paasineqarsinnaaniassamat.

IBA-mik atuinnginneq atornerluinerluunnit pissappat tamassuma aatsitassarsiortumut kingunipiloqarsinnaanera aamma unammillernartutut oqaatigisariaqarpoq.

EQQUAFFISSAQ: Ajutoornermi ikiuinissat pitsanngorsaaffigineqarnissat

Kalaallit Nunaanni siunissami ineriartornissaq eqqarsaatigigaanni ajutoorneqartillugu ikiuisussatut piareersimasut pitsanngorsaaffigineqarnissaat pingaarlunnartutut qitiusutullu eqqarsaatigisariaqarpoq. Pitsanngorsaaffissatut matumani eqqaaneqarsinnaapput SAR, mingutsitsisoqartillugu ikiuisussat, umiarnerni kiisalu inupassuarnik ajunaartoqarnerani ikiuisussat.

Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornermik inuussutissarsiuteqarniarluni aalajangertoqarpat

– minnerusumik annerusumilluunniit – taava annaassiniarnissaniq pisariaqartitsisarnerit amerlissapput. Kalaallit Nunaanni suliffeqarfinnut aatsitassarsiorniarturnut piumasariisaavortaaq ajutoortoqartillugu piareersimasussanik peqarnissaq taakkualu piareersimanerisa pitsanngorsartuarnissaat aammattaaq piumasariisaavoq. Taamaakkaluartoq pisortat ajutoornerni ikiuuttussanik piareersimatitsinissaat pinngitsoorneqarsinnaanngilaq. Nunap isorartussusia, aningaasarsiorneq ilinniarsimasunillu inunnik amigaateqarnerit eqqarsaatigigaanni ajutoornerni ikiuuttartussanik naammaginarturnut ikiuussinnaasunik piareersimasoqarnissaq anguniassallugu ajornakusoorsinnaavoq. Tamanna pillugu aamma allatut iliuuseqartoqarsinnaavoq, soorlu matumani islandimiut periusiat eqqaaneqarsinnaavoq. Tassani ilaatigut nammineq piumassutsiminnik ikiuuttartut atorineqarput, taamaasillunilu ikiuinissanut piareersimasut aningaasartuuteqangaatsiarnissaat ingalassimaneqarsinnaalluni.

EQQUMAFFISSAQ: Aningaasaliinissani ataatsimoorluni iliuutsit

Kalaallit Nunaanni aningaasarsiorneq misissoraanni erseqqissumik takuneqarsinnaavoq aningaasarsiorneq ima tamaviaarnartoqartigisoq allaat Kalaallit Nunaanni pisortaasut minnerusumik anginerusumilluunniit aatsitassarsiornerni peqataasinnaanissamut akissaqaratik.

Peqqutaasulli allat aallaavigalugit Namminersorlutik Oqartussanut aatsitassarsiornissanut aningaasaliinnginnissaq inersuussutigisariaqarpoq. Tassa aatsitassarsiornernit ingerlanneqarnissaat namminersortunut isumagissannngortittariaqarput. Taama pissusilersornerup kingunerissavaa Kalaallit Nunaanni naalakkersuisut aatsitassarsiornissanut assigisaannullu aningaasaliisussanik nunani allani ujarlertuartariaqarnerat. Aningaasaliisussanik pissarsiornerni qanoq iliuuseqartarnissap sioqqutsilluni aalajangersareernissaa pisariaqassaaq aammalumi qularnanngitsumik iluaqutaassalluni. Sumi aningaasaliisussanik ujarlertoqassanersoq eqqarsaatigereerneqartassaaq. Ataatsimiititaliap sulineratigut paasisat naapertorlugit pissutsit marluusut matumani eqqaaneqartariaqarput: Ullumikkut pissusiusut eqqarsaatigalugit atsitassarsiornissanut assigisaannullu aningaasaliiniartut tunuarsimaartutut oqaatigisariaqarput, tassani ilaatigut pissutaapput nunap nammineq iluani pissutsit atuuttuusut aammalu sulisussanik ilinniarsimasumik amigaateqarneq aningaasaliinissani tunuarsimaarutaasunut ilaapput. Paasisat aappaat unaavoq:

Aningaasaleerususinnaasut, matumani aningaasaleerususinnaasut Asiameersut¹⁸ aammattaaq eqqarsaatigineqarput, pingaarnerutillugu ingerlatanut makkununga aningaasaleerusummata: Nunami namminermi pissutsinik ilisimasaqarluartunik ilaqarluni ingerlatsinissanut.

Aningaasaliisussanik pissarsiornerni Kalaallit Nunaata Danmark iluaqutissaqarluartumik suleqatigilluarsinnaagaa paasinarpog. Danmarkimik suleqateqarnikkut nunap iluani pissutsit atuuttuusut aammattaaq pitsangorsaafigineqarsinnaapput. Matumani soraarnerussutisiassanik aningaasaateqarfiit aningaasaliisinnaasutut eqqaaneqarsimapput. Naalakkersuisut taarsigassarsititsinermi aammalu aningaasaliinerni malittarisassaminnik allanngortitsinnginnissaat pingaaruteqarpoq, tassami nunap iluani pissutsit atuuttuusut pitsanngorsaafigineqassappata aatsitassanik assigisaannillu ingerlataqarniarnerit kisimik eqqarsaatigineqassanngimmata, pitsanngorsaanerilli nalinginnaasumik tamanut attuumassuteqassammata iluaqutaallutillu. Aammattaaq oqaatigisariaqarpoq inuussutissarsiutinik allanik siuarsaaniarnerni Kalaallit Nunaata Danmark suleqatigilluarsinnaagaa, tassami matumani pisuussutit uumaatsut kisimik eqqarsaatigineqanngillat.

EQQUMAFFISSAQ: Aatsitassarsiorniarfiit matunerisa kingorna iliuusissatut aaqqiissutaasinnaasut

Atsitassanik qalluiffiit siunissaq eqqarsaatigalugu imatut aaqqiissuunniarneqarput: Fly-in-fly-out atorlugu. Tassa aatsitassarsiornimmi sulisut tassani najugaqarallassapput, kisiannili illoqarfimminni nunaqarfimminniluunniit najugaqavissutut isigineqassallutik.

Kalaallit Nunaanni pisuussutit uumaatsut amerlanertigut inuit najugaqarfiinut ungasissuni nassaassaasarpot.

Aatsitassanik qalluinerit amerlanersaat ukiuni 10-15-nilu ingerlanneqartarput. Pissutsit tamakkua aallaavigalugit aatsitassarsiornimmik tunngaveqartunik illoqarfiliornissat orniginartinneqanngillat.

Aatsitassarsiortulli inigisassaannik sanagallarnissat orniginarnerutinneqarput.

Matumani Qullissat aamarsuarsiornifiusimasut eqqaaginnarsinnaavagut, tassami Qullissat illoqarfittut ingerlasimagaluarmat. Tamakkua misigisarsimasat eqqaallugit illoqarfiliornissat kajumigineqanngillat. Kisiannili aatsitassarsiornierup

18. Asia pillugu pappiliat paasissutissat saniatigut ataatsimiititaliami ilaasortaasut uani allakkiami isumassarsiorsimapput; "Aatsitassarsiornernut assigisaannulu kinamiut Australiami Canadamilu aningaasaliinerni-Danmarkimi Kalaallit Nunaannilu misilittakkat". Rasmus Abildgaard Kristensenip allaaserisaa-uuminnga aningaasaliiffigineqartoq: Annemarie og Erling Kristiansens Legat.

kingorna aatsitassarsiorfiusimasut qanoq pineqarnissat sioqqutsisumik eqqarsaatigisariaqarpoq. Aatsitassarsiorfimmu matusumi sulisut suliassaqartinnissat eqqarsaatigisariaqarpoq imaluunniit aatsitassarsiorfissat allat pilersaarutigineqareennissat pisariaqarpoq.

EQQUMAFFISSAQ: Avatangiisinik nakkutilliineq pitsaanerusoq

Kalaallit Nunaanni pisuussutisunik uumaatsunik atuinermit avatangiisinik nakkutillieqqissaarnissaq pisariaqarpoq. Aatsitassarsiornermut atatillugu eqqagassat eqqortumik eqqarneqarnissat pillugit malittarisassat malinneqarnersut nakkutigineqartussaavoq. Avatangiisinik nakkutilliinikkut takuneqarsinnaassaaq eqqagassat eqqortumik pineqarnersut. Aammattaaq nalilersorneqartuassaaq tamatumunnga atatillugu piumasarisaasut naleqquttuunersut. Annertuumik aatsitassanik piiasoqalernissaa eqqarsaatigalugu ataatsimiititaliap tungaaniit innersuussutigineqassaaq piiaaftit nakkutigilluarneqarnissat tikillugillu misissuiffigineqartarnissat. Taamaaliornikkut avatangiisinik eqqortumik mianerisaqarnissanik piumasarisaasut malinneqarnersut qulakkeerneqarsinnaavoq. Nakkutilliisoqarnikkut suliffissanik pilersitsisoqarsinnaavoq, aammalu tamakkuninnga ilisimatusarnerit pitsanngorsarneqarsinnaallutik. Annertuumik aatsitassarsiornerit eqqarsaatigalugit nunap immikkoortuini aatsitassarsiorfiusuni immikkut ittumik avatangiisinik misissuiuarnissaq innersuussutigineqarportaaq. Matumani aatsitassarsiorfiup qanittuanut sunniutaasut kisimik nakkutigineqassanngillat, aammattaaq makkua nakkutiginnissat innersuussutigineqarpoq: Silap allanngoriartornerata nassataanik uumasogatigii akornanni allanngutaasinnaasut, nunamik immamillu mingutitsinerit sarfamik anorimillu ingerlanneqartut, suliffissuaqarneq, aalisarneq kiisalu piniarneq. Avatangiisinik nakkutilliilluarnikkut pinartunik pisoqartillugu misiugasuarnertit aallartinneqarsinnaassapput pisariaqassapallu nakkutilliinermi piumasarisaasut sukateriffigineqarsinnaassallutik.

EQQUMAFFISSAQ: Tamanut uuliassaqartitsinissamik isumaqatigiissut

Uuma nalunaarusiap suliarinerata ingerlanerani mana isumaq pilersimavoq, naak ataatsimiititaliap sulinerani paasisanut attuumassuteqavinnikkaluartoq: Kalaallit Nunaata Danmarkillu Naalagaaffeqatigiittut ingerlaannarnissat politikikkut akuersarneqassappat nukittorsarneqarlunilu qulequtsiunneqartutut allasimasup eqqaamaneqarnissa pingaartutut isigaarput.

Assilisaq: Minik Rosing

Nordsøp ilaani Danmarkimut atasumi uuliamik qalluinerit taamaatsikkiartuarnegarnissat nalerorlugu Kalaallit Nunaanni aningaasarsiorfiusinnaasut iluanni uuliamik qalluisoqalersinnaassasoq naatsorsuutigineqarsinnaassaaq. Nordsømi uuliarsiornikkut iluanaarutaasut aningaasat ilaat Danmarkip tungaaniit Kalaallit Nunaanni uuliarsiornermut aningaasaliissutaasinnaapput, taavalu Kalaallit Nunaanni uuliasiorneq iluanaarutaasalerpat aningaasat ikkua atukkiunneqartut Danmarkimut uterumaarlutik.

Taamatut iliuuseqarneq Danmarkimut Kalaallit Nunaannullu pitsaasumik periarfissiissagaluarpoq, siunissarlu qaninnerusoq eqqarsaatigalugu aningaasatigut patajaannerusumik ingerlaneq anguneqassagaluarluni. Taamaasineratami nalaani aatsitassarsiornerup aningaasatigut Kalaallit Nunaanni suli annertuumik tapertaalersimanissaa ilimagineqanngimmat. Tamakkua saniatigut aammattaaq Danmarki periarfissinneqassagaluarpoq uuliasiornikkut siunissaqarnissamut, tassami taama ilinerani Nordsømi uuliaqarfiit imaarutereersimassammata.

EQQUMAFFISSAQ: Uranimik piiaanermi unamminartut immikkoorteqartut

Uranimik piaasinnaanermut atatillugu apeqqutit pinartut saquummerput, tassami uranimik piiaasoqalissappat nunarsuarmi naalagaaffiit assigiinngitsut isumaqatigiissutaannut Kalaallit Nunaat atsioqataasussanngussammat. Isumaqatigiissut inna Kalaallit Nunaannut maannakkut atuutinngilaq. Isumaqatigiissutip imarai uranimik piiaanermi isumannaallisaaneq eqqarsaatigalugu sillimaniarfissat. Nunarsuarmiittut naalagaaffiit assigiinngitsut isumaqatigiissuteqartarneri eqqarsaatigalugit Kalaallit Nunaata nammineerluni isumaqatigiissutinik atsiugaqarsinnaanera apeqquserneqarsinnaassaaq, tassami isumannaallisaanermut politiki maani kalluarneqarsinnaasoq paasinarmat. Manna matumani nalilersorneqartariaqarpoq: Maleruagassat pisariaqartut qanoq sukkatigisumik pilersinneqarsinnaappat? Uranimik piiaanissamut tunngatillugu isumaqatigiissusiortoqarpat Risøp Nuullu akornanni ilisimasanik paarlaaseqatigiittarnissamik neriorsaqatigiinneq Kalaallit Nunaannut naalagaaffeqatigiinnermullu iluaqutaasussaavoq.

EQQUMAFFISSAT TAMANUT PINGAARUTEQARTUT

EQQUMAFFISSAQ: Sumut ingerlanissaq pillugu oqallinnerup pisariaqassusia

Pisuussutinik uumaatsunik piiaanissamik eqqarsaatit aammalu siunissami Kalaallit Nunaata qanoq ineriartortinneqarnissaanut eqqarsaatit tunngassuteqartut tamavimmik uunga attuumassuteqarput: Tassa inuiaqatigiit qanoq aqqissuuneqarsimasut siunissami pilersinniarneqarpat? Tamanna pingaarnertut oqaluuserineqanngippat pisuussutinik uumaatsunik iluaquteqarnissamik aalajangernissamut isummersorniarneq ajornassaaq. Ataatsimiititaliap tungaaniit innersuussutigineqarpoq Kalaallit Nunaanniittut isummersortarfiit suleqatigalugit Namminersorlutik Oqartussat oqallitsitsisarnernik aallaaviusussanik aallarniissasut. Nunani allani misilittakkat oqaluttuarisaanikkullu misilittakkat iluaqutigneqarsinnaapput, aammattaarlu siunissaq eqqarsaatigalugu pissusiulersinnaasut taakkualu kingunerisinnaasat eqqarsaatersuutigineqarsinnaapput. Eqqarsaatersuutigineqarsinnaasut makkuusinnaapput: Inuit najugaqarfissaat sumiissinnaappat, nuuttarnissamik pisariaqartitsinerit, nammineerusulerneq, kiisalu nunanit allanit aggersunik sulisoqarnissamut akuersaarneq.

Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinnik qanoq ittunik pilersitsiniarnermi tunngaviusussat

oqaluuserineqartunut ilaasinnaapput. Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinnerup aqqissugaanerata Danmarkimi pissutsinut atuuttunut assingusunngorsinnaanerata iluaqutissartai pitsaanngitsortailu pillugit misissuinernek ataatsimiititaliap ilaasortai naammattuuinngillat. Kisiannili aamma ataatsimiititaliami ilaasortaisut maluginiarpaat Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiit aqqissugaanerata Danmarkimi pissutsit assigisorujussuugai. Inuiaqatigiit maannamut Kalaallit Nunaanni aqqissuussaanerata pitsaasortaisa pitsaanngitsortaisalu misissuiffiginerisigut sumut ingerlanerup oqalliisigineqarnissaa tunngavissaqalissagaluarpoq, matumani pisuussutinik uumaatsunik iluaquteqarnissaaq kisimi eqqarsaatigineqassanngilaq, nalinginnaasumilli inuiaqatigiinni ingerlaneq eqqarsaatigineqassalluni.

EQQUMAFFISSAQ: Aningaasarsiorneq eqqarsaatigalugu imminut akilersinnaasunngorlugu allanngortitsinissamik pisariaqartitsineq

Kalaallit Nunaanni siunissami aningaasarsiorneq eqqarsaatigalugu patajaatsumik ingerlanissaq siunertaralugu iliuutsit arlallit pisariaqartinneqarnissaat takorloorneqarsinnaasunut ilaavoq, tassa qanorluunniit takorluuigaluaaraanni aningaasarsiornekkut patajaatsuunissaq pisariaqarpoq. Inuiaqatigiit iluanni sutigut tamatigut aningaasatigut patajaatsuunissaq pingaaruteqarportaaq. Aningaasarsiorneq patajaatsumik ingerlassappat piginnaasanik ilisimasanillu piorsaaneq pisariaqarpoq. Inuusuttissarsiutit ineriartortinneqartariaqarputkiisalu pisortat aningaasartuutaat annikillisarneqartariaqarput.

Kalaallit Nunaanni pisortat inuiaqatigiinnut aningaasartuutaasa taamaaginannissat soorngunami pitsaaquteqarpoq. Taamaakkaluartoq ataatsimiititaliap sulineratigut paasinarsivoq Kalaallit Nunaanni akileraarusuinerup akitsuusersuinerullu sukumiisumik misissornissaat pisariaqartoq. Misissuinermi aningaasanik amerlanerusunik isertitsisinnaaneq siunertarineqassaaq. Misissuiffigineqarsinnaasut ilagaattaaq inuiaqatigiit iluanni periutsit ineqarnermilu periutsit allanngortinneqarsinnaaneri. Aamma misissuiffigineqarsinnaapput pisortat inuiaqatigiinnut aningaasartuutaat, matumani aningaasartuutinik ikilisaanissaq siunertarineqarluni. Tamatumani aningaasat sipaarneqartut immikkut ilinniartitaanermut peqqissuunissamullu aningaasaliunneqarsinnaassagaluarput.

Pisuussutinik uumaatsunik piiaanerit sulliviillu tamakkununga attuummassuteqartut inuiaqatigiit akornanni allanut ingerlatanut

immikkoortinneqarsinnanngillat. Matumanilu pissutsinik allannqortitserinissat imminnut ataqatigiissillugit takorloornissaat pisariaqarpoq. Aningaasarsiornikkut imminut napatissinnaanerup malitsigisussaavai Kalaallit Nunaanni annertunerusumik inuussutissarsiutit kingunerinik eqqagassaasinnaasut kimit isumagineqarnissaasa ilisimareerneqartarnissaat, aammalumi manna nalilerneqareertariaqarpoq: Kalaallit Nunaanni pisuussutitik uumaatsunik piiannerit pissutsinillu allannqunerit inuussutissarsiutinut assigiinngitsunut qanormi taava kinguneqassappat.

EQQUMAFFISSAQ: Inuussutissarsiorneq eqqarsaatigalugu ataatsimoortumik iliuusissat nunagisap pingaartinneqarnissaanik aallaaveqartut

Pisuussutit uumaatsut kinguaassiorsinnaanngimmata annertunerpaamik pissarsiffiginissaat pingaartutut isigisariaqarpoq, taamaattumillu inuussutissarsiutinik siuarsaanissaq, Kalaallit Nunaannilu suliffinnik pilersitsinissat politikikkut eqqumaffigineqartariaqarput. Eqqumaffigineqartussat makkua ilagaat: Inuit allamut nooriarnissamut piareersimanerisa nalilersornissaat, Kalaallit Nunaanni atortussanik pissarsiorsinnaasut siumut ilisimareernissaat (matumani avatangasiinik nakkutilliinerit eqqarsaatigalugit suliffinnik pilersitsoqarsinnaanersaq), aammalu piginnaasat annertusarniarlugit assersuutigalugit danskinik nunat allamiunillu suleqateqarnerup nukittorsarneqarnissaa.

Kalaallit ilinniarluarsimasut nunani allani najugaqartut nunaminnut suliarlorlutik utersarniarlugit iliuuserineqarsinnaasut eqqumaffigineqarnissaat aamma pingaartutut isigisariaqarpoq. Sulisut pikkorissut suliffinni assigiinngitsuni suliffeqartut aatsitassarsiorfinnit ingerlalluurtut sulisussatut noqqaaffigineqarnissaat taamaasiornikuttaaq pinngitsoortineqarsinnaavoq. Sulisut ilinniarluarsimasut aatsitassarsiorfinnit ingerlalluurtut imminerminni sulileqqullugit kimigiiserfigineqarnissaat pinngitsoorneqarsinnaapput "immikkut illuinnartunik" suliffeqarfinnik pilersitsinertigut.

EQQUMAFFISSAQ: Allaffissornerit nuunneqarnerisigut naalagaaffeqatigiinneq nukittorsarneqarsinnaavoq

Naalagaaffeqatigiinnermut tunngasut tamarmik ullumikkut pissutsit eqqarsaatigalugit Danmarkimiit ingerlanneqarput. Naalagaaffeqatigiinnermut tunngasut ilaasa Københavnimiit Nuummur nuunneqarsinnaanerit eqqarsaatigineqarsinnaavoq. Naalagaaffeqatigiinnerup iluani taamasiornikut naligiinnerulerneq pilissagaluarpoq aammalu Kalaallit Nunaanni aqutsinermi piginnaasat

pitsanngorsarneqassagaluarput akileraarutinillu akiliisarneq eqqarsaatigalugu aningaasat amerlanerusut isertinneqartassagaluarlutik. Norge-mi misilittakkat eqqarsaatigalugit nunat inuppassuaqarfiunngitsut inuussutissarsiutitigullu annertoorsuarnik ingerlataqarfiunngitsut allaffissornerit nuunneqarnerisigut siuarsaaffigineqarsinnaasartut aningaasaliiffigissallugillu kajuminnarnerulersartut paasineqarsimavoq.

Nuunneqarsinnaasutut maani taaneqarsinnaavoq Arktisk Rådip - Issittumi Siunnersuisooqatigiit allaffissornikkut sulinerata Kalaallit Nunaannut nuunneqarnera. Arktisk Rådip suliaasarai naalagaaffeqatigiinnermut attuumassuteqartut assigiinngitsut. Sulisut Københavnimi allaffeqarput, suliaasalli amerlanersaat Kalaallit Nunaannut attuumassuteqarput. Kalaallit Nunaanniit aqunneqarsinnaasutut aammattaaq makkua eqqarsaatigineqarsinnaapput: Nunarsuarmiut tamarmik pinngortitamik eriaGINNITUUSUT suliniuteqarfii aammalu pinngortitanik uumassusilinnik nakkutilliinissamut atatillugu kiffartuussinerit.

EQQUMAFFISSAQ: Nunarsuarmiut naalagaaffiit isumaqatigiissutaannik atulersitsinerit

Nunarsuarmi pissutsit eqqarsaatigalugit Kalaallit Nunaat namminiileriartortutut oqaatigisariaqarpoq. Isumaqatigiissutinut nunarsuarmi naalagaaffinnut assigiinngitsunut atuuttuusunut Namminersorlutik Oqartussat iluaqutissariumallugit atsioqataanissaq eqqarsaatigisariaqarpaat.

Isumaqatigiissutit ilaat naalagaaffeqatigiittut peqatitta atortilereernikuuaat. Isumaqatigiissutit ilaasa Kalaallit Nunaannut atortinneqalernissaat eqqarsaatersuutaasariaqarpoq. Matumani immikkut taaneqassaaq "pisortat ingerlataasa iluanni peqquserluttuliortoqannginnissaannik" Naalagaaffiit Peqatigiit (FN-ip) ataanni isumaqatigiissutaasoq¹⁹. Isumaqatigiissutit eqqartorneqartut atsioqataaffiginerisigut ukiuni makkunani aatsitassarsiulerfiusussani Kalaallit Nunaat isigineqassagaluarpoq suleqatitut uppernarluartutut tatiginartutullu. Pisuussutitik uumaatsunik iluaquteqarniarnissami aallaavissatut atugassat patajaatsuunissaat pisariaqarpoq. Isumaqatigiinngissutaasinnaasut naqqa tikillugu paasiniarneqarnissaat aaqereersimanissaallu pisariaqarportaaq. Aatsitassarsiornermik sulineq aallartitsinnagu tamatumani soqutigisaqartut tamarmik soqutigisaat ataqqillugit isumaqatigiissusiornissaq pisariaqarpoq.

19. http://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf

ILANNGUSSAT

I. SULINERMI PAPPILIANI TUNULEQUTAASUNI MALUGINIAGASSAT PINGAARUTEQARTUT

Sulinermi pappiliat tunulequtaasut tamarmik Københavnip Universitetiata nittartagaani uani atuarneqarsinnaapput: <http://nyheder.ku.dk/groenlands-naturressourcer/>. Sulinermi pappialatut tunulequtaasunik eqikkaaneq ataani atuarneqarsinnaavoq.

A. KALAALLIT NUNAANNI NUNAP SANANEQATAASIGUT PERIARFISSAT

Oqaatsit atorineqartut: Dansk it oqaasii. Kalaallit Nunaanni nunap sananeqaataasigut periarfissat aammalu nunap pissusiata allanngoriartorsimanera pappiliatigut tunulequtaasutigit nassuiarneqarpoq. Pappiliatigut tunulequtissamik pingaarnertut aallerfiusimapput GEUS-ip pappiliaatai. Aammattaaq tunulequtassatut ilanngunneqarsimapput GEUS-ip nalunaarusiarisimasai marluk. Taakkunani eqqartorneqarput aatsitassat mianernarsinnaasut aammalu aatsitassamik nunarsuarmi nioqquteqarnermi akit allanngoriartortarnerat.

Pappiliatut tunulequtarineqartuni inerniliussat pingaarnertit ukuupput:

- Nunap sananeqaatai eqqarsaatigalugit Kalaallit Nunaat sukumiisumik misissorneqarsimavoq aammalu sananeqaatit suunersut nunap assinganut ikkussorneqarsimallutik.
- Kalaallit Nunaanni pisuussutit uumaatsut maannamut nassaarineqareersimasut annertuutut oqaatigisariaqarput. Piffinni assigiinngitsuni qulingiluaasuni maannamut aatsitassarsiornerit ingerlanneqareersimapput. Nassarfiit arfiniliusut aatsitassamik naammattumik peqarnissaat pitsaassuseqarnissaallu ilimagineqarpoq. Aatsitassamik piiaasinnaanerup avatangiisinut sunniutigisinnaasai aammalu inuiaqatigiinnut kingunerisinnaassaat ima sukumiitigisumik misissorneqareersimalerput allaat aatsitassarsionnissamut akuersissutinik

agguaassisoqarsinnaasimalluni. Aningaasat aatsitassarsiornermut atugassat pissarsiarineqarsinnaappata aatsitassarsiornerit aallartineqarsinnaassapput. Maannakkut pissutsit atuuttut eqqarsaatigalugi ullumikkorpiq aatsitassamik piiaasoqanngilaq.

- Silap kiannerulernerata kingunerisaanik pilersuinerne atugassaasut allanngortinnissaat ilimagineqarpoq. Ukiut hundredilikkaat massakkut ingerlaffigisagut eqqarsaatigalugit nunap sermimik qallersimaneqanngitsup annertuserujussuarnissaa ilimagineqanngilaq. Annikikkaluartumik aatsitassamik nutaanik saqqummertoqarnissaa ilimagineqarsinnaavoq.
- Aatsitassamik allanik maannamut nassaartoqartarpoq, kisiannili taakkua imminnut akilersinnaanersut aammalu inuiaqatigiinnut qanoq sunniuteqarsinnaanersut maannamut naammattumik misissorneqanngillat. Naak annertuumik misissuinerit ingerlanneqarsimagaluartut aatsitassat eqqartorneqartut nunarsuarmi aatsitassanut akigitinneqartut eqqarsaatigalugit immiut akilersinnaassanersut nalunarallarpog.
- Naggataatiigut oqarsinnaavugut Kalaallit Nunaanni nunap sananeqaataa aatsitassarsiorfissatut piukkunnaateqarluartoq. Taamatut aatsitassamik nunami pigisaqarneq aningaasanut tigoraaannarnut assersuutissalugu eqqortuunngilaq. Kalaallit Nunaannili aatsitassarsionnikkut porsaanissamut sivilisuumik ingerlanneqartussamut tunngavissatut isigineqarsinnaavoq.
- Kalaallit Nunaanni aningaasarsiorfissat amerlanerulernissaannut aatsitassamik iluaquteqalernissaq aqquutissaavortaaq. Ullumikkut pisortat innuttaasunik sullissinerminnut atatilugu aningaasartuutaat eqqarsaatigigaanni Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornerup aningaasarsionnikkut immiut nammassinnaalernissamik kinguneqarnissaa ilimanaateqanngikkallarpog.

B. ANINGAASAQARNEQ, AKILERAARUTITIGUT ISERTITAT ANINGAASALERSUINERLU

Oqaatsit: Tuluttut. Pappilissat tunulequtaasut Kalaallit Nunaanni pisuussutit uumaatsut iluaqutigineqarnissaat aningaasaqarnermut tungatillugit eqqartorpaat. Pappiliani pingaarnerutillugu eqqartorneqarpoq pisortat aatsitassarsiornissamut tunngatillugu inissisimanerat. Tikkuarneqartut pingaarnerit ilagaat Kalaallit Nunaanni pisortat annertuumik aningaasameernerat. Aningaasat isertit atugassallu oqimaatigigiinniartussaagaluit taamaangitsutut oqaatigisariaqarput.

Ukiup 2040-p tungaanut pisortat aningaasartuutaat Danmarkimit tapissutinit aammalu akileraarutaajumaartunit matuneqarsinnaasanngillat. Ilaatigut inuit allanut nutsernerisa tamanna kinguneraa aammalumi pisortat innuttasunut tunniuttaga at ikuutillu annertuallaarsorinarput. Tamakkununnga ilapittuutaapput Kalaallit Nunaanni inuiaat akornanni ajornartorsiutit arlaqartut. Ajornartorsiutillu ikkua qaangerneqassappata pisortat ikuuttariaqarput. Ajornartorsiutit makkua taagorneqarsinnaapput: Inuttut ajornartorsiutit, atornerluinerit, ilinniagaqannginneq, nunap iluani pissutsisigut ajornartorsiutit, inuit sumi najugaqarneri il.il.

Tamakkua tamaasa ataatsimut isigissagaanni 2040-p tungaanut ukiumut aningaasartuutit nalimmassarnqarnissaannut koruunit 800 millionit missingi atorfissaqartinneqarput. (Isumalluarani naatsorsuissagaanni matumani koruunit milliardit missingi naatsorsuutigineqarsinnaapput). Aningaasarsiornikkut pitsanngorsaanissaq anguniarlugu pisortat aningaasartuutaat annikillisarneqarsinnaapput, akileraarutit qaffanneqarsinnaapput, akileraarutissanik allanik nassaarniartoqarsinnaavoq aammalumi inuiaqatigiinni aningaasarsiornikkut aqqissuussinerit allanngortinneqarsinnaapput. Aningaasarsiornikkut aqqissuussinerit allanngornerisigut akiligassat annikillisarneqarsinnaapput isertitallu amerlisarneqarsinnaallutik. Periutsit assigiinngitsut soorngunami ataatsikkut ingerlanneqarsinnaapput. Qanorluunniit ilioraluaaraanni ukiumut aningaasartuutissat koruuninik 800 millioninik amerlisarneqartussaapput.

Pisortat aningaasartuutaasa isertitaasalu sukangasuumik aquunneqarnerisa malitsigisariaqarpaat isertit aningaasartuutillu assigiinngissutaasa nikerarpallaannginnissaat. Atsitassarsiornikkut aningaasat isertinneqarsinnaasut allanngorasuarsinnaannerat aallaavigalugu pisortat aatsitassarsiornissanut aningaaliinissaat

kajumissaarutigineqarsinnaanngilaq, tassa pisortat kisimiillutik imaluunni allanik ilaqarlutik aatsitassarsiornernut aningaasaliinissaat pinngitsooqqunaqqaq. Atsitassarsiornernut suliassat attuumassuteqartut namminersortunut tamakkiisumik tunniunneqaraluarpataluunniit imaluunniit Naalakkersuisut "Atukkiinermi Aningaasaliinermilu Pissusiusussatut Malitassiaat" maleqqissaarneqaraluarpata pisortat aningaasaliinissat innersuussutigineqarsinnaanngilaq. Aningaasaliinertigut pisortat aningaassaliissutaat aningaasartuutaallu soorunami sunnerneqartussaapput. Sunnerneqarnissaq unammiarpoq, tassami atsitassarsiornikkut akileraarutitigut isertitassat aningaasartuuteqareernertigut aatsaat kingulliullutik takkukkumaarmata.

Ukiuni aggersuni aatsitassarsiornissani pisortat nakkutilliisutut inissisimanissaat innersuussutigaarput. Matumani assersuutigineqarsinnaapput aatsitassarsiortussanik akit tungaasigut unammisitsinerit, akuersissutit tunniussinerit, akileraarutit aalajangersuinerit, avatangiisinik sulisunullu atugassarititaasunik nakkutilliinerit assigisaallu. Akileraarusersuinerit eqqarsaatigalugit pappiliatut tunulequtaasutigut makkua inersuussutigineqarput: Aatsitassarsiortut piginneqatigiiffiisa akileraarutit akiliisarnerisa saniatigut pisuussutit nalingisa erniaat akileraarusersorneqarsinnaapput kiisalu aamma royaltymik pisortanut akiliisoqartassaaq.

Pappiliani tunulequtaasuni unammilligassaq manna aammattaq taakkartorneqarpoq: Siunissami aatsitassarsiornissani isertitassasut aningaasat aningaasarsiorneq eqqarsaatigalugu patajaatsumik ingerlanissaq qulakkeersinnaagunanngilaat. Tamatumunnga makkua pingasuiusut pissutaapput:

1. Uumaatsunik pisuussutit iluaqutegarnissaq arlalitsigut nalorninartortaqaqpoq. Makku nalorniffiusinnaapput: Aatsitassat assigiinngitsut siunissami akiisa allanngorarnissaat, aatsitassat piffinni assigiinngitsuni annertussusiisa siumut ilisimaneqarsinnaannginneri, aatsitassanik qalluinnerut angalassinernullu aningaasartuutit, sulisartut akissarsiaat aningaasassarsiornerrillu.
2. Aatsitassarsiorniluni ingerlatat annertugualuarpataluunniit, pisortat aningaasaliinissaat allatigullu aningaasartuuteqarnissat pisariaqartinneqartuassapput. Tamakkua saniatigut akuersissummik piniartunut akileraarutit akiliisitsiniarnerit ajornartorsiutaasinnaapput. Naak aningaasat

tamakkua aningaasartuutitik matusissutissatut
naatsorsuutigineqarsinnaagaluartut. Taama
pisoqarneratigit siunissami aningaasartuutissat
aningaasatigullu isertitassat akornanni
assigiinngissuseq annertuunngorsinnaavoq.

3. Pisuussutitik uumaatsunik iluaquteqarnikkut
Kalaallit Nunaata naleqassusia
annikillitarsinnaavoq. Pisuussutit uumaatsut
kinguaassiorsinnaanngillat, taamaattumillu
kinguaassat aamma pissaqarnissaat
eqqarsaatigisariaqarpoq. Tamanna
qulakkeerniarlugu aningaasaateqarfimmik
pilersitsisoqarsinnaavoq, soorlu Norgemiut
uuliamut tunngatillugu aningaasaateqarfimmik
pilersitsisimasut. Aatsitassarsiornikkut pisortat
isertitassat tassaassapput aatsitassarsiortut
tamakkunungalu attuumassuteqartunik
suliaqartut immikkut akileraarutaat.
Matumanilu aningaasat sipaagassatut
immikkoortinneqartut ilanngaatineqarnissaat
eqqumaffigineqartariaqarpoq.

C. NUNANUT ALLANUT ISUMANNAALLISAANERMULLU TUNNGATILLUGU POLITIKKI

Oqaatsit atorineqartut: Tuluttut

Kalaallit Nunaanni pisuussutit uumaatsut
iluaqutigineqarnerisa kingunerisinnaasaat pappilissatut
matumani tunulequtaasumi eqqartorneqarput.
Aammattaq matumani nassuiarniarneqarpoq
Kalaallit Nunaat Danmarkilu eqqarsaatigalugit nunallu
inissisimaneri aallaavigalugit politikimik qanoq ittumik
ingerlatitsiniartoqarsinnaanersoq.

Pappiliatigit takuneqarsinnaavoq Kalaallit Nunaanni
pisuussutit uumaatsut aningaasarsiorneq naleqassuserlu
eqqarsaatigalugit Kalaallit Nunaata pisoqqap nutaallu,
siunissami namminiilersussap, akornanni ikaarfissatut
inissisimasut. Aatsitassat pillugit oqallinnerit
tamarluinnarmik nunap inissisimanera aallaavigalugu
politikeqarnermik tunngaveqarput.

Taamatut tunngaveqarnerup malitsigaa siunissami
aatsitassarsiornikkut isertitaajumaartussat
qanoq agguarneqarnissaannik apeqqutit
kisimik eqqartorneqannginnissaat, aammali
eqqartorneqartussaq unaavoq: Inuiaqatigiit qanoq-una
ittuut pilersinniarigit aammalu inuiaqatigiit taakkua
qanoq annertutigisumik oqasissaqassappat?

Pappiliat tunulequtaasut naapertorlugit Kalaallit
Nunaata nunarsuarmi sumi inissisimanera
pingaaruteqarpoq. Kalaallit Nunaat USA-mut
ungasinngilaq, tamannalu USA-p sillimaniarneranut

sunniuteqarpoq. Oqaluttuarisaaneq aqputigalugu
kingumut qiviarutta Sorsunersuup Kingulliup
nalaani pisimasut eqqaaginnarsinnaavagut. Kisiannili
aamma ullumikkut Kalaallit Nunaata politikikkut
inissisimanera aammalu aatsitassanik qalluineq USA-
mut pingaaruteqarput. USA-p Kalaallit Nunaannik
atuisinnaanissani maannamut pingaartittuarpaa.
Kalaallit Nunaata USA-p soqutigisaanut
ilaanera eqqumaffigisariaqarpoq, tassa Kalaallit
Nunaata politikikkut ingerlanermini tamanna
eqqumaffigisariaqarpaa-matamani aamma Danmarkip
tungaanut pissuserisat eqqumaffigisariaqarpagut.

Isumannaallisaanerit eqqarsaatigalugit Kalaallit
Nunaata sakkutooqarnikkut ernumanarsinnaassunik
akersuuffiulernissaa ilimanaateqanngitsutut
oqaatigisariaqarpoq. Inuit amerlannginnerat
aallaavigalugu aammalu tunngavissusut
periarfissallu annikilluinnarneri pissutigalugit
Kalaallit Nunaanni sakkutooqalersinnaanissaq
ilimanaateqanngilaq. Annaassiniariaatsimut
Search and Rescuemut atatillugu Kalaallit
Nunaanni sillimaniarnissamut piareersimasussanik
pilersitsinerimi allanik aqputissarsiornissaq
pisariaqalissaaq, matumani Kalaallit Nunaata
naalakkersorneqarnikkut inissisimanera
apeqqutaassanngimmat. Pappiliat tunulequtaasut
aqputigalugit paasinarsivoq sillimaniarneq
eqqarsaatigalugu USA-mit nakkutigiumaneqarnissaq
imaluunniit NATO-mut ilaasortaanissaq Kalaallit
Nunaannut aqputissaasinnaasut. Periarfissatulli
taaneqartut isumaqatigiinngissutaasinnaapput
aningaasartungaatsiarnernillu kinguneqarlutik.

Pappilissani tunulequtaasuni allasimasut naapertorlugit
Kalaallit Nunaanni pisuussutit uumaatsut
nammineerlutik politikikkut atorineqarsinnaasutut
naleqanngillat-matamani aamma eqqarsaatigineqarput
aatsitassat qaqutigoortut uranilu. Taamatut pissutsit
innerannut pissutaavoq ullumikkut pissutsit
eqqarsaatigalugit nunat killernik taaneqartartut
aatsitassanik pisinissamut periarfissaqarmata.
Pappilissap tunulequtaasup oqaasertai naapertorlugit
uran atomimik sakkussaliornerni atorineqarsinnaavoq.
Taamaakkaluortoq uranimik piiaasinnaannerup
akuerineqarneranut atatillugu Nuup Københavnillu
akornanni isumaqatigiinngissutaasinnaasut aallaaviat
tassaasinnaanngilaq sunaluunniit illersornissamut
tunngassuteqartoq annertoorsuunngitsaq.

D. AVATANGIISINUT SUNNIUTIT

Oqaatsit: Qallunaatut. Kalaallit Nunaanni. Kalaallit
Nunaanni aatsitassarsiornermi avatangiisinut sunniutit
pappiliani tunulequtaasumi eqqartorneqarput,

aammattaq avatangiisinut sunniutit eqqarsaatigalugit misilittakkat eqqartorneqarput kiisalu sunniutaasut nakkutigineqarnissaat eqqartorneqarluni. Pappiliami eqqaaneqarpoq aallaavigineqarlunilu pisuussutiniq uumaatsunik ujarlernermini qalluinermilu pinngitsoorani avatangiisit pinngortitallu sunnerneqartarneri. Aammattaq pappiliami eqqaaneqarpoq sunniutaasinnaasut annikillisarneqarsinnaasut pinngitsoortinniarneqarsinnaallutillu pisortat nakkutilliinerisigut. Pappiliakkut takuneqarsinnaavoq Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornerni misissuinerinilu avatangiisinut sunniutaasinnaasut annikillisariniarlugit ilisimatusarnerit annertuut ingerlanneqarsimasut aammalu ilisimasassanik katersuinerit annertuut ingerlanneqarsimapput. Kisiannili issittumi pissutsit immikkooruteqartutut oqaatigisariaqartut sulii paasiniarneqartariaqarput, taakkunungalu aatsitassarsiornikkut ingerlatat sunniutigisinnaasaat sukumiisumik paasiniarneqartariaqarlutik. Avatangiisit pillugit siunnersuinermini paasisat killeqarnerat akornutaavoq, taamaattumillu mianersorluinnartumik iliuuseqarnissamik piumasaqaatinut tamanna sunniuteqarpoq. Ilisimasat annertusiartortillugit nalorneqqat millisarneqarsinnaasarpoq.

Pinngortitamini uumasooqatigiit mingutsitsinernik ungasissuimeersunit aatsitassarsiuersinnaannerit sioqqullugilli sunnersimaneqarneri paasisariaqarpoq, aammalumi uumasooqatigiit allanngoriartorput silaannaap allanngoriartornerata nassatarisaanik. Pappiliami takuneqarsinnaapput aatsitassarsiornerit qanoq nakkutigineqarsinnaanersut pinngortitamut annikinnerpaamik sunniuteqarnissaat siunertaralugu.

Pisortat nalinginnaasumik imatut nakkutilliinissamut periarfissaqarput:

- a) Aatsitassarsiorinissamut akuersissutit tunniunneqannginnerini avatangiisinut sunniutaasinnaasut misissorneqareersimassapput
- b) Aatsitassarsiornerni avatangiisinik mianerinninnissami piumasaqaatit allattorneqareersimassapput
- c) Aatsitassarsiornerup avatangiisinut sunniutai tikillugit nakkutigineqassapput.
- d) Avatangiisinut sunniutaasut akuerineqarsimasut ilimagineqartullu qaangerpatigit iluarseeqqusilluni akunnermiliuttoqassaaq.
- e) Aatsitassarsiorfiup atorunnaarnerani avatangiisit illersorniarlugit peqqissaartumik saliisoqassaaq aammalu eqqaaffiusimasut isumannaatsuunissaat nakkutigineqassaaq.

Pappiliami eqqartorneqarpoq 1900-kunni aatsitassarsiorfittut ingerlasimasut (Maarmorilik aamma Mestersvig) akuerineqarsinnaanngitsumik mingutsitsinernik pilersitsisimasut. Qujanartumilli ukiuni kingullerni ingerlataasimasut (Seqi aamma Nalunaq) avatangiisit eqqarsaatigalugit ajunngitsumik ingerlanneqarsimapput, taakkualumi ajornerusumik avatangiisinut sunniuteqarsimanngillat.

Uulia eqqarsaatigalugu ukiuni kingullerni immami qillerinikkut ujarlertoqartarsimavoq sajuppillatsitsinertigullu misissuisoqartarsimalluni. Qillerinerit eqqarsaatigalugit tamakkua avatangiisinut tunngatillugu imminut ilersorsinnaasumik ingerlanneqartarsimapput: Qillerinernut atatillugu avatangiisinik nakkutilliinerit annertusimapput. Maannamut misilittakkat naapertussagaanni avatangiisinik nakkutilliinerit alaatsinaannerillu pisariaqarput taama pinartigisunik uuliasiorluni qillerinerit ingerlanneqartillugit. Sajuppillatsitsilluni misissuinerit nakkutigineqarput uumasut imarmiut akornusersorneqannginnissaat anguniarlugu. Nunarsuarmi nakkutilleeriaatsit eqqarsaatigalugit Kalaallit Nunaanni nakkutilleeriaaseq sukanaganernut ilaasoq oqaatigisariaqarpoq. Assersuutigalugu taaneqarsinnaavoq piffinni piffissanilu alajangersimasuni sajuppillatsitsinerit inerteqqutaammata aammalu qillerinerit nipitususissaat killeqartussaavoq, taannalu tamaani suliaqartut nunanit tamaneersut ataqquisussaavaat.

Taamaakkaluartoq sajupillatsitsinerit uumasunut aalajangersimasunut, soorlu qilalukkanut qernertanut, sunniutigisinnaasaat ilisimasaqarfineqarpiannngillat, tassami tamatumuunakkut paasiniaanerit annertunngimmata. Paasisat annertunnginneri pissutigalugit Namminersorlutik Oqartussat 2012-imi qilleriffimmi Baffin Bugtimi peqataapput, tassa sajupillatsitsinerit qilalukkanik qernertanut sunniutaat misissorneqarmata. Misissuineq annertuvoq uuliasiorniartunillu aningaasalersorneqarluni.

Uuliasiorluni misissuinerit pilersinnagit Kalaallit Nunaata imartaani qanoq iliuuseqarnissat siunertaralugit avatangiisinik misissuinerit inge rlanneqaaqqaassapput (SMV/SEIA). SMV-it immap immikkortuani tassani maannakorpiq ilisimasat avatangiisillu qanoq inneri (aallaaviusussat) katersortarpaat. Uuliasiornerillu ingerlanneqalissagaluarpata avatangiisinik qanoq sunniisinnaanneq aamma tassani allaaserineqartarpoq. SMV-imi paasisat innuttaasunut tusarniutigineqartarput. Tamannalu pisarpoq pisuussutiniq ujarlerfissanik imaluunniit aatsitassarsiorfissanik ammaasoqarnissaq

killiliisoqarnissarlut sioqqullugit Naalakkersuisut akuersinnginneranni. Kalaallit Nunaata imartaani ukiuni kingullerni qulikkaani ujarlerfiusut amerlanersaanni SMV-liortoqarsimavoq. Avatangiisit eqqarsaatigalugit sillimaniarfissat ilisimasatigullu amigaatit allaaserineqarsimapput. Ilisimatuussutsikkut ileqquusut malillugit SMV-kut misissuinerit taakununggalu attuumassuteqarsinnaasut ingerlanneqartaput. Paasisat tamarmik computerisigut toqqorsivinnut toqqorneqartaput. Nunap immikkoortui assigiinngitsut pillugit paasisat ataatsimoortillugit toqqorneqartaput. Paasisat toqqortat allaffissornikkut aqutsineri pilersarusiornermilu atorineqassapput. Paasisat toqqortat nunap immalluunniit ilaani tassani uuliasiornartunit aamma tassani qimerloorneqarsinnaapput. Kalaallit Nunaata nunartaani aatsitassarsiornerit eqqarsaatigalugit avatangiisinut sunniutaasinnaasut misissuiffigineqarneri annertoorsuunngitsutut oqaatigisariaqarput.

Ingerlatat aatsitassarsiornermut attuumassuteqartut avatangiisitigut nalilersuiffigineqarnerini piffimmi tassani misissueqqarnerit aallaaviusarsimapput. Taamatut misissueqqarneqartarpoq VVM-imik nassuiaasiornissat eqqarsatigalugit. Aatsitassarsiornerit, allatigut suliffissuarnik pilersitsiniarnerit aammalu avatangiisitigut sunniutaasinnaasut allat annertusiartortillugit, tamatumunnga tunngatillugu ilisimasanik annertusaanissaq sukumiinerusooq pisariartinneqalissaaq. Uuliasiorneq eqqarsaatigalugu immami annertuumik uuliaamik mingutsitsisoqarsinnaannera ajornartorsiutit annersaraat. Taamatullu pinaveersaartitsinissaq matumani eqqumaffigilluinnartariaqarpoq. Tamanna anguneqarsinnaavoq Kalaallit Nunaanni uuliamik ujarlernerni NORSOK-imi atuinikkui.

NORSOK tassaavoq isumannaallisaanermi malittarisassat Norgemi atorineqartut. Nunarsuarmi tamarmi pissutsit eqqarsaatigalugit NORSOK malillugu malittarisassat sukangasoorujussuupput. NORSOK-ip malittarisassai malillugit uuliamik qilleriffinni qilleriffiit marluk sanileriissapput. Uuliamik qalluinikkut ajutoortoqarpat qilleriviup aappaa atuutinngitsoq erniinnarlunnaq atorineqalissaaq naqitsineq sakkukillissarniarlugu. Aammalu piumasarsianut ilaavoq oqilisaassissutissamik qillerineq pissasoq immap sikunialerneratigut qillerinerit unitsinneqarnissaat sioqqullugu. Immami sikulimmi taartillugulu uuliaarlurnernik piianiarnissaq qanoq ikkumaarnersoq maanamut suli misilittagaqarfigineqanngilaq.

Taamaattuni uuliaarlurnernik piaanissat pinngitsoorati misilittareersimanissaat uuliasiornissamut akuersinerit sioqqullugit pisariaqarlunnaqarpoq.

Uuliaarlurnernik pisoqarsinaaneq sillimaffiginiarlugu immap assiginik sanasoqarsimavoq, tassa sumi uuliaarlutoqarsimanersoq takuneqarsinnaassaaq. Uuliaarlutoqarnerani sinerissamik illersuinissaq pingaartinneqassaaq. Pappiliani tunulequtaasuni aammattaaq inersuussutigineqarpoq sillimaniarnermik nammineq ingerlasussamik ineriartortitsinerup ingerlatiinnarneqarnissaa. Sillimaniarnermik nammineq ingerlasukkut uuliaarlurnermi iliuusissat arlallit atorineqarsinnaapput, soorlu immap qaavaniittup uuliap ikuallatsinneqarneratigut siammartinneqarneratigullu.

Avatangiisit annikinnerpaamik ajoquserneqarnissaat akiuineri eqqarsaatigineqassaaq atorineqassallunilu. Uuliakoornermi iliuuseq una eqqornerusumik eqqunnginerusumilluunniit atorineqarsinnaavoq. Uuliakoornermi immami tassani immallu qaavani uumasuusut ilisimasaqarfigineqarneri annertusiartortillugit periuseq eqqartorneqartoq eqqornerusumik atorineqalersinnaavoq. Uuliap nammineerluni immami uuliasiorfiusumi sinerissamullu qanittuni nungujartortarneranik ilisimasat amerliartortillugit iluuseq qulaani eqqartorneqartoq aammattaaq atorluarneqarsinnaassaaq.

Pappiliani tunulequtaasuni innersuussutit allat aamma takuneqarsinnaapput:

- Pissutsit pingaaruteqartut annertunerusumik ilisimasaqarfigilerisigut avatangiisit eqqarsaatigalugit sjornartorsiutit annertuut qulaajarneqarsinnaapput, taamatullu pisoqarnerata kingunerissavaa pilersarusiornerup nalaanili sillimaffissat eqqumaffigineqarnissaat. Sillimaniarnerup pitsaanerulerneratigut pisuussutiniq uumaatsunik ujarlerfissat, teknikikkut atortorissaarutit eqqagassallu eqqarsaatigalugit aatsitassarsiortussanut piumasaqaataasussat pitsaanerusumik tunulequtsersornissaat ajornannginnerulissagaluarpog. Nunami, tatsini kangerlunnilu qanittuniittuni SMV atorlugu taakkunanani misissuinerit atorluarneqarsinnaapput. Pinngortitami sananeqaatit kemikaaliat uuliallu eqqagassartaasa issittumi nungukkiartortarnerisa annertunerusumik paasisaqarfigineqarnissaat pisariaqarpoq.
- Aatsitassarsiornermik assigisaannillu annertuunik aallartitsisoqassatillugu aatsitassarsiorfissarpiami avatangiisinik nakkutilliinissaq pisariaqassaaq. Aatsitassarsiorfiup ataatsip avatangiisinut sunniutai kisimik nakkutigineqassanngillat, a llalli makkua aamma nakkutigineqassapput: Silap allanngoriartornerata uumasooqatigiinnut pinngortitamullu sunniutai, mingutsitsinerit

Assilisaq: Minik Rosing

ungasissumiit sarfamik anorimillu angallanneqartut suliffissuaqarnerillu sunniutaat, kiisalu aalisarnerup piniarnerullu sunniutaat. Avatangiisinik nakkutilliinerit aqutugalugit misissuinerit makkua ingerlanneqarsinnas sapput: Isigisat malugisallu allanartut sumit naggueqarnerisut (allanngornerit tamakkua silap allanngorneranik mingutsitsinermilluunniit pissuteqqarsinnaappat?), pisariaqassappallu aatsitassarsiorniartunut piumasarisaasut sukaternerqarsinnaapput. Uumasogatigiinnut pinngortitamullu sunniutaasartut aalajangersimasut nakkutigineqarnissaat pisariaqartutut oqaatigisariaqarpoq, tamannalumi pisariaqarpoq uumasogatigiit pinngortitallu iluaqutigineqarnissaat eqqarsaatigalugit. Tassami pinngortitarsuaq ilaatigut silap allangoriartornera pissutigalugu allanngoriartorpoq. Nakkutilliinerit aqutugalugit unammilligassat naleqqussaaniissallu pitsaanerusumik aqqinneqarsinnaassapput.

- Siunissami uuliakoornissanut sillimanissat pitsanngorsarniarlugit suliffissualiortussanut piumasarisaasut erseqqissarnissat pisariaqarpoq. Naalagaaffeqatigiinnerup iluani nunarsuullu sinnerani suleqatigiilluni ilisimatusarnerit,

sillimaniarnikkullu nalimmassaanerit pitsanngorsaanerillu pisariaqarput. naalagaaffeqatigiinnerup iluani akisussaaffinnik agguataarinerit ersarikkaluarpot. Taamaattorli isumaqarnarsinnaavoq Naalagaaffeqatigiinnerup iluani manna suliassaq pinartoq eqqarsaatigalugu annertunerusumik peqataasoqarnissaa tapertaanissarluni pisariaqartinneqartut.

E. OQALUTTUARISAANEQ

Oqaatsit: Qallunaatut. Tunuliaquttaasut nassuiaammi allaaserineqarpoq, Kalaallit Nunaanni oqaluttuarisaanermit aatsitassanik misissueqqaarsimanerit iluaqutissatullu atuisimanerit, taamatullu paasiniaaffigineqarput ilisimasariaqakkat arlallit, siunissami pilersaarusiornissani atussallugit naleqquttut. Kalaallit Nunaanni ujarassiornerup oqaluttuassartaa tamaat qangaanilli eqqummaariffigineqarlunilu malittarineqartuarpoq. Tunuliaqutaasumi ilimagisaq unaavoq, Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornerpasuarni ingerlanneqarsimasuni paasissutissarpasuarnik annerusumik minnerusumilluunniit isumassarsiffigineqarsimanissaat. Tunuliaqutaasullu ilannguppaattaq, tamanut ammasuni oqallittarnerit

sulianut immikkuullarissunut pingaarnerusunullu tunngasut, nalunaarusiallu ataasiakkaat qanga kommissionit suliarisimasaat misissussallugit. Tunuliaqutaasup annersaata misissorpaa suliaasiamsut annertuut soorlu, Ivittuuni orsugiassiorneq, Qullisani aamaruutissarsiorneq, zinkimik aqerlumillu Inngili Qernertumi piiaaneq (Maarmorilimmi), Taakkuami kalaallinut inuiaqatigiinnut annertuumik sunniuteqarmata. Taamatuttaarlu saqqumiunneqarput politikikkut pissutsinik ineriartorsimaneq aammalu suliffeqarfinnut aatsitassarsiornerit pingaarutaat. Misissuinerit naggaserneqarput, sammisat ataasiakkaat immikkuullarissut sianigisassartaat aammalu nalinginnaasumik naliliinerit, taakkualu aallartiffittut atorpeqarsinnaapput "nutsikkatut" oqaluttuarisaanermi ilikkakat ullumikkumut pissutsinut siunissamilu suliaajumaartussanut aqqutissiuussisutut.

Assigeequtigisaat assersuutigalugu unaavoq, aatsitassarsiorneri kalaallinik sulisoqarnerup annertugisassaanginnera. Suliffiusimasut (projekter) pingasut immikkut erseqqissaaffigineqassapput, taakkuami assigiinngitsunik misilittagaqarmata kalaallinik sulisussanik atorfinitsineri: - Qullissani aamaruutissarsiornermi 1924–1972-ip tungaanut.

Qaarusummi aamaruutissanik piiaafimmi kalaallit sulisorineqarput, avataanilli ataasiakkaanik immikkut ilisimasalinnik tikisitsisoqartarluni (teknikerinik ingenjörinillu), aamaruutissanik piiaaffik ingerlalluarpoq, kulturikkullu inuuneq uummarilluartuulluni. Imminut akilersinnaajunaariartorluni 1960-ikkunni matuneqarmat, innuttaasut inuunerannut ajoqutaallunilu kngunerlutsitseqaaq, misigisimappullu illoqarfimmik matuneqarnera namminneq isumasiorneqaratik qulaatiinnarlutilli aalajangiisoqartoq. Misigisaq tamanna politikikkut eqeersaasuuvuq, kingusinnerusukkut Namminersornerulernerup atulerneranik kinguneqartumik. Misilittakkat takutillugulu naqissuserpaat, nunaqqatit tamatigut aalajangiinerni ilaatinneqartarnissaat qanorlu pingaaruteqartisoq, piaartumik oqallittoqartarnissaa, aatsitassarsiuertigani/piialertigani siunissami pisussat aammalu KINGORNA pisussat pilersaarusioreqarnissaat pillugu. Pisimasup uuma takutippaattaaq, piaartumik aalajangiisoqarnissaa, qanoq aatsitassarsiorneq inuiaqatigiillu akornanni imminnut attuumassuseqarnissaat, siunissaq sivisunerusoq sivikinnerusorluunniit isigalugu. (assersuutigalug, aatsitassarsiorfik immikkuussanersaq imaluunniit aatsitassarsiorfik/piiaaffik inuiaqatigiit akornanniissanersaq)(Qullissat).

- Orsugiassiorfik Ivittuuniittoq 1800-kkut qeqqaniit 1980-ikkut ingerlanerannut piiaaffiuvoq. Tassani sulisut avataaneersuupput – aatsaalli sorsunnersuup kingulliup kingornatigit kalaallinik sulisoqarsinnaalerluni. Sorsunnersuup nalaani orsugiammik avammut nioqquteqarneq aningaasatigut ingerlatsinermut tunngaviliisuvoq, Danmarkili tyskinit tiguagaasimavoq. Tamannalu pissutsinik allannguiffiuvoq, tassa Kalaallit Nunaata aningaasatigut nammeneq ingerlassinnaanngorsimaneranut.

Aqerlumik zinkimillu piiaaffik, Maarmorilimmiittoq, firmanit nunanit allaniittunik ingerlanneqarpoq, kalaallillu ikittuinnaat tassani sulisorineqarput. Naak kalaallinut unammillernarluartoq soorlu oqaasit tungaasigut, taamaattoq kalaallinut allamiunillu suleqatigiinneq ingerlalluarpoq. Taamaakkaluartorli politikikkut tusagassiutinilu eqqartorneqartuarpoq, aatsitassarsiorfimmi kalaallit sulisut ikippallaarnerarlugit. Tunuliaqutaasut misissuisup suliaaattaaq, piginnaatitaaffiit agguataarsimaneri kiisalu suliffeqarfiit sumiinneri Danmarkimi Kalaallit Nunaannilu. Uani tikkuarneqarpoq, oqaluttuarisaanermi qanoq ingerlasoqarsimaneq, aatsitassarsiornermut immikkooq Kalaallit Nunaannut nuunneqarmat, politikikkut annertuumik sunniuteqarpoq, kisiannili nakkutilliinertaa aqutsisoqarfiillu sulii avinneqarsimallutik. Assersuutigalugu Ilimatusarnermik suliffeqarfiit Danmarkimiippat, Aatsitassarsiornermillu Aqutsisoqarfik Nuummiilluni.

F. INUIAQATIGIINNUT SUNNIUTISSAT

Pappilissat tunuliaqutaasut pingaarnertut sammisimavaat aatsitassarsiorniarluni suliniutit inuiaqatigiinnut sunniutissaat, sunniutissaallu toqqaannanngikkaluartut ilanngullugit. Pappilissani sammineqarput aatsitassarsiorniarluni suliniutit ineriartortinneqarnerini alloriarnerit assigiinngitsut, aammalu taakkunani suut piumasaqaataasarnersut periutsillu suusarnersut. Ullumikkut aatsitassat inuiaqatigiinnut sunniutissaasa nalilersornerat: Social Impact Assessment (SIA) aamma Impact Benefit Agreement (IBA).

Pappilissani allaaserineqarput, qanoq suliniutit ineriartortinneqarnerini alloriarnernut assigiinngitsunut agguataarisarnerit, suliniutip aallartinnginnerani, suliniutip ingerlanneqarnerani, aatsitassarsiornermi, aatsitassarsiornerullu naamassineqarnerata kingornani, tassunga ilaallutik aallartisarnermi piffinni sorlorni aaliangiisoqartarnersaq. Alloriarfissaq aaliangiiffiusussaq tassaavoq aatsitassanik sumiiffimmi aaliangersimasumi misissuiniarluni akuersissummik pinnginnermi alloriarfik, tassaasoq suliniutip piviusunngortinneqarnissaanut

aqqutissiuussisinnaasoq. Suliniutip ingerlanneqarnerani alloriarfiit assigiinngitsorujussuusinnaapput, aammalu ingerlatsisut namminneq ingerlatsinerat tunngavigalugu sunniutissai allaasinnaallutik. Taamaattumik pingaaruteqarlunnarpoq alloriarfinni assigiinngitsuni aaliangiinissani sunniutissat pitsaasut ajortullu sammineqarnissaat, suullu mianersorfissaanersut misissorneqarnissaat.

Aatsitassarsiornermik aallartitsisoqarpat, tamatuma qularnanngitsumik isumaginninnermi pissutsinik aamma inuiaqatigiinnut tunngasunik allanngortitsissaaq. Suliniutilli qanoq ingerlanneqarnera tunngavigalugu inuiaqatigiinnut sunniutissat ilusilerneqarumaarput. SIA tassaavoq aatsitassarsiornissamut qinnuteqarnissamut piareersarnermi atorneqartartoq, taassumami qaammarsassavaa sunniutissat suusinnaanerat, inuiaqatigiinnullu iluaqutissat annertunerpaanissaat anguniassallugu. Kalaallit Nunaanni inatsisitigut piumasaqaataavoq ingerlatitsivik SIA-mik suliaqarsimanissaa aatsitassarsiorniarluni piaanissamut qinnuteqalernerimi. Immikkut taasariaqarpoq suliniutit assigiinngitsunik sunniuteqartarmata, immami nunamiluunniit suliniut pivisunngortinniarneqarnera, illoqarfimmut qanittuunera imaluunniit illoqarfinnut nunaqarfinnullu avinngarusimasuunera, suliniutillu angissusaa tunngavigalugit. Naliliivugut SIA-mik suliaqarnissamut piumasaqaatit innersuussutillu ullumikkut qaffassisuusut eqqaamaneqartuassaarli suliniutit assigiinngittuusarnerat. Aamma naliliisoqarpoq taama suliniutini SIA-nik suliaqartitsisarneq misilittagaqarfigineqarnera killieqartoq, kisiannili misilittakkanik misissuinnermi takuneqarsinnaavoq SIA-nik ingerlatitsinissamut tunngavissaritinneqartut pisortallu ingerlatitsisarnerat pitsanngorsarneqarsinnaasut siunissami misilittagaqalernerimi. Taakkartorneqarportaaq SIA-mik ingerlatsisarneq suliniutip ingerlaarnerani siusissumi ingerlanneqartassasoq, aammalu suliffeqarfiit kisimik ingerlatsissanngitsut, kisiannili pisortat aamma ingerlatsisarnissaat pisariaqartoq – taaannalu ingerlanneqartassasoq misissuisinnaanernik qinnuteqartitsinnginnermi imaluunniit qinnuteqaatinik akuersinnginnermi, aammalu ajornanngippat avatangiisinik inuiaqatigiinnillu naliliinerit ataatsimoortilugit ingerlanneqartarnissaat kissaatiginartoq.

Pappilissani naliliisoqarpoq, IBA-t pilersaarusiortuarnikkut ungasinnerusorlu eqqarsaatigalugu atorneqarnerusinnaanerat, ullumikkumut sanilliullugu. Assersuutigineqarsinnaavoq takuneqarsinnaammat pisariaqatinneqartoq ilinniartitaaneq ilisimatusarnissarlugu IBA aqqutigalugu aningaasaliiffineqarsinnaaneri.

Taamaasiornikkut qulakkeerneqarsinnaavoq inuiaqatigiit ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu isumaqatigiissutaasartut annertunerusumik iluanaarfingissagaat, pingaartumik nuna tamakkerlugu isiginiassagaanni, ullumikkummi nunap immikkoortuanut iluanaarutit tunniunneqartarput. Tassami tunngavilersuutigineqarpoq, ingerlatitsiviit inuiaqatigiinnut piffissaq qaninnerusooq kisiat eqqarsaatigalugu iluaqutissanik aningaasaliisarnerat, soorlu timersortarfinnut, pitsaanerussagaluartorlu ungasinneq eqqarsaatigalugu inuiaqatigiit inerisarnissaat anguniassallugu.

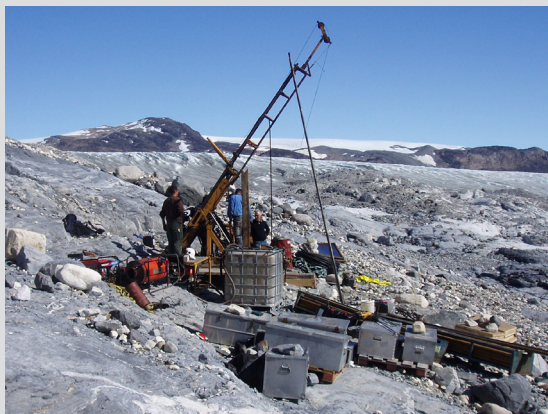
Ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu anguniagassat qulakkeerniarlugit siunnersuutigineqarpoq, arlaannaanulluunniit isummersooqatigiiffik attuumassuteqanngitsup inuiaqatigiinnut iluaqutissat anguniagassallu suusinnaanersut ujtartussagai. Aamma kissaatiginarpoq, suliniummut attuumassuteqartut, tassunga ilaallutik innuttaasut, NGO-t (soqutigisaqatigiit pisortanut attuumassuteqanngitsut) attuumassuteqartut tamarmik qaaqquneqassasut anguniagassat suusinnaanerinik ujaasinnermi.

Naliliineq tamakkiisoq isigissagaanni inerniliisoqarpoq, inuiaqatigiinni inuinaat suliffeqarfinnik aaliangiisussanillu pitsaanerusumik oqaloqateqarsinnaanerat annertusassallugu pisariaqarlunnarpoq. Pisortat inuinaallu akornanni ataqatigiinneq nalinginnaasoq sakkukippallaarpoq. Aamma takuneqarsinnaavoq qitiusumik aqutsisoqarfiit aatsitassarsiornermut attuumassuteqartunik suliaqartarnermik pisinnaasaat ingerlatsisinnaanerallu suliniutini annertuuni ajornakusoortunilu annertusartariaqartoq. Taamaasiornikkut suliffeqarfissuit sullilluarneqarsinnaanerussapput, illuatalu tungaani taakkununga unammillersinnaanerunissaaq anguneqassalluni, taamaasiornikkummi qulakkeerneqassaaq, pisortaqarfimmi ingerlatsinerup ersarinnerusumik ingerlanneqarnissaa.

Pappilissani aamma takuneqarsinnaavoq Kalaallit Nunaanni ullumikkut soqutigisaqatigiit arlallit nammineq piumassuserit tunngavigalugu ingerlanneqartut oqallissaarisalersimasut, aammalu paasissutissiisartut suliniutaasinnaasut pillugit suliniutillu sunniutigisinnaasaat pillugit, isumaqaramimmi innuttaasunut saqqummiinnermi paasissutissat ilaat amigaataasut. Taamaarsiortoqarnerata tukutippaa annertunerusumik pitsaanerusumillu paasissutissiisooqartarnissaa pisariaqartinneqartoq, pisariaqartorlu annertunerusumik paasissutissanik saqqummiisarnissaaq pingaartumik suliniutini

aatsitassarsiortuni, tunngaviusariaqartorlu nunap immikkoortuisa soqutigisaat.

Pappilissani pingaarutilittut saqqummiunneqartut ilagaattaq annertunerusumik "due diligence" – peqqissaarnek piaarteq ingerlanneqartassasoq. Peqqissaarnek piaarteq tassaavoq ingerlatsinermi alloriarnerni siullerni innuttaasut ilaatinneqarnissaat, ullumikkummi innuttaasut ilanngunneqartarnerat kingusippallaarpoq. Taama piaartumik ilaatitsilerneq ima ator neqarsinnaavoq, soqutigisallit assigiinngitsut oqaloqatigiisillugit suut anguniarneraat innuuttasunik ilaatitsinissami, taamaasiornikkummi oqartussat tunngavissaat annertunerulissammata, innuttaasunillu ilaatitsilernermi assigiinnerusumik angusaqartoqartalissalluni. Aamma oqallinnermi ilaatinneqartariaqarpoq, ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu inuiaqatigiinnut aqqut suna atorunneqarnerusooq, aammalu suliniutit ataasiakkaat anguniakkanut qanillisaanersut ungasillisaanersulluunniit. Tunngavilersuiner mut tunngavigineqarput, taama iluuseqarnikkut anguneqassammat oqallinneq pitsaanerusooq suliniutini ataasiakkaani iluaqutissat ajoqutissallu pillugit.

Assilisaq: Minik Rosing

G. INATSIITIGUT PISSUTSIT

Oqaatsit: Tuluttut qallunaatullu. Tunuliaqutaasut misissuisup, nalunaajaat Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornermut tunngatillugu inatsit misissorlugu aallartippaa, tassungalu tunngatillugu aatsitassarsiornernu iluani naalagaaffeqatigiinnermi qanoq inissisimaneq.

Misissorlugillu pisimasorpaalut inatsitigut pissutsit tunngavigalugit qanoq aatsitassanik atorluanaissap/ iluaquteqarnissap inissisimaneq. Misissuisup misissorpai, qanoq licensinik akuersissummik ataqaatigiimmik aqqissuussisarnerit, tassani pineqarpoq,

misissuisup misissorpai ileqqusumik isumaqatigiissutit arlallit piianaanrlutik qinnuteqartut allagaat, taakkua aqqissuunnerat assigiiaarlunnartuupput. Aalajangersakkat assigiinngitsut siunertaqarput assigiinngitsutigut kalaallit soqutigisaasa qulakkeernissaat aatsitassanik piiasooqarnerani. Tassalu pisumi pineqartut qanorluunniit pingaaruteqaraluarpata pingaaruteqanngikkaluarpataluunniit. Akerlianilli imaassinnaavoq, erseqqippallaanngitsunik pisoqartoq inatsisit qanoq inissisimaneq apeqqutaallutik. Sapinngisamik tamatigunngajak danskit eqqartuussiviat innersuunneqartarpoq, ilaannikkulli sumut tunnganersooq pisuulluni danskit kalaallillu eqqartuussivii innersuunneqartarlutik.

Misissuisup misissorpai ileqqusumik isumaqatigiissutit arlallit piianaanrlutik qinnuteqartut allagaat, taakkua aqqissuunnerat assigiiaarlunnartuupput. Aalajangersakkat assigiinngitsut siunertaqarput assigiinngitsutigut kalaallit soqutigisaasa qulakkeernissaat aatsitassanik piiasooqarnerani. Tassalu pisumi pineqartut qanorluunniit pingaaruteqaraluarpata pingaaruteqanngikkaluarpataluunniit. Akerlianilli imaassinnaavoq, erseqqippallaanngitsunik pisoqartoq inatsisit qanoq inissisimaneq apeqqutaallutik. Sapinngisamik tamatigunngajak danskit eqqartuussiviat innersuunneqartarpoq, ilaannikkulli sumut tunnganersooq pisuulluni danskit kalaallillu eqqartuussivii innersuunneqartarlutik.

Piviusumik piiaanissamik akuerineqarsimasunut tunngatillugu, misissuisup tikkuarpaa, aatsitassarsiornermi inatsimmi ilaasariaqartoq, misissuisup aqqissuunnerat aamma/imaluunniit atuinnissamut akuersissummik tunineqartut pingitsooratik piimasaqarfiginissaat kalaallinik sulisoqarnissaat kalaallillu suliffiutaasa ator neqarnissaat. Taamak aalajangiineq pissutissaqanngilaq EU-p eqqartuussivianut akkerliinnissamut pilersitsinissamut, Kalaallit Nunaammi EU-mut ilaasortaanngimmat. ilaasortaanngimmat. Aalajangiineq tamanna naqissusiineruvoq, siumut isigaluni aqqiineruvoq, aatsitassarsiornernu imminut napatilluni kalaallinut inuiaqatigiinnut siuariartortinnissamut. Isumaqaatigiissutit piviusut suliarineqartarput Impact Benefit Agreements (IBA) suleqatigalugu. Uani misissuisup tikkuarpaa, pisinnaatitaffimmik piginnittumut, pisussaaffeqarnerit erser nerluttuusut, aammalu nalorninar toqartoq qanoq annertutigisumik ator neqarsinnaanersut. Taamatuttaarlu pisussaaffeqarnerat ilumut kalaallinik sulisoqarnissamut erser nerlulluni. IBA-isumaqaatigiissutitut tunngatillugu nalinginnaasumik ilaasariaqanngillat unioqutitsisimagaanni akiliisarnissaq. Isumaliutigisariaqarpoq, ilumut IBA-modelle taamak

pisariaqartiginersoq, allaat Kalaallit Nunaata aatsitassaatiminik taakkuninngalu atuinissaminut, parlamentilu inatsisiliorinikkut erseqqinnerusumik iliuuseqartariaqartillugu. Misissuisuttaaq suliaraa Aatsitassarsiornermi ingerlatsinermi aqutsisoqarfiup sannaa.

Tassani allassimavoq aalajangersagaq nutaaq aatsitassarsiornermi inatsimmi § 3 b isumaqartoq, maalaarut/orullut Råstofstyrelsemi imaluunniit Miljøstyrelsemi aalajangiisimaneq pillugu Aatsitassarsiornerup iluani, Naalakkersuisunut ingerlatinneqassasoq. Naalakkersuisut politikkikkut qinigaasimasut ingerlatsinermi aqutsisuussapput (forvaltningsmyndighed) rekursmyndighedimullu attaveqanngillat. Misissuisup erseqqissarpaattaq, aatsitassarsiornermi mingutsitsinerit suliffimmilu ajoqusernerit kia akisussaafiginerai. Aatsitassarsiornermi inatsisiniippoq malittarisassat erseqqissut sulisut aammalu piginnaatitaaffimmik piginnittup mingutsitsisoqarnerani akisuussaaffigisaat. Isummiussaq unaavoq, nalinginnaasumik sakkortuumik akisussaassusiliinissaq, kisiannili erseqqivinnngilaq, suna akisussaaffiliinissamut tunngaviunersoq, tassanilu sulisut piginnaatitaaffimmillu piginnittut pineqarput, imatummi inissisimarpasikkami, malittarisassat taakkua arlariit imminnut ilaatigut qaleriittutut inissimammata.

Aammattaarlu inatsiliornermi ersernerluppoq paasiuminaallunilu Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat sinniisaata Nuna Oilip piginnaatitaaffimmik piginnittutut inissisimasarsinnaanersoq. Ilisimasat malillugit akisussaassuseq, uuliamik mingutsitsinernut umiarsuarneersunut tassani danskit inatsisaat suliasamat aallaavusarpoq. Kiisalu sulinermi ajoqusernervi tamatigut Kalaallit Nunaanni inatsisiliornerup ataaniinnerulluni. Aammattaarli danskit taartisiaqarnermut malittarisassa atorneqarsinnaapputtaaq, apeqqutaalluni malittarisassat taakkua marluk qanoq imminnut attuumassuteqarnerata amigaataanerata erseqqissaaffigineqarnissaa. Kalaallini akisussaaffimmut malittarisassaniippoq, sulinermi ajoqusernerit tamarmik Kalaallit Nunaanni sulisunut tamanut atuutissasut.

Apequtaavoq, aatsitassanik sillimmatinik uraanitalinnik piiasoqassanersoq, misissuisoq ima naliliivoq, erseqqissaaffigilluarnissaa pingaartuusoq, qanoq iluootigissasoq uranip perlukuinik piiaanissaq avammut tuniniarneqarnissaa siunertaralugu. Tamannalu aatsitassarsiornermi akuerineqanngippat uraanip perlukuinik piiagaq, taava igitassanngussaaq, tamannalu avatangiisinut peqqinnissamullu ajoqutaasinnaassalluni. Kalaallit Nunaat urannimik

avammut tunioraalissagaluarpas, taava immikkut illuinnartumik malittarisassat malittariaqassavai, tassalu Den Internationale Atomenergiorganisationip (IAEA) ataani inissisimassalluni aammalu Kalaallit Nunaata Naalagaaffeqatigiinerullu ataani akisussaaffeqatigiilerlutik. Misissuisup aamma tikkuarpaa, ilimagineqassasoq ukiut qulit pallillugit sivilissuseqassasoq, pisariaqartitat aammalu inatsisitigut akuerisat iluanni naammassiniagassat, uranimik avammut tuniniaasinnaanissaq iluamik inissinneqartinnagu.

H. NALILINNIK PILERSITSINEQ SUNNIUTAALU

Oqaatsit: Tuluttut. Tunuliaqutassat pappilissani aalajangersakkani pissutsit allaaserineqarput, aatsitassarsiorinikkut suliniutini naleqassutsimik pilersitsisussatut sunniuteqartussat.

Misissuisumi allaaserineqarput nunap immikkoortortaani "inputfaktor" (pissutsit immersorfiusussat) naleqassutsimik pilersitsinissamut pingaaruteqartut, soorlu tikikkuminassuseq, unammillersinnaalluassuseqarneq, suliffissatigut aammalu pilersueqataasussat eqqarsaatigalugit.

Aammalu ineriartortitsinermik malitassat pingaaruteqassusaat, suliffeqarfinni aatsitassarsiorfiusuni teknologi aammalu suliffeqarfinni paasiniaaqqissaartarfiusuni allaaserineqassasut. Suliffeqarfinnut taakkununga paasiniaaqqissaarneq atorluanaanermullu pissutsit immikkut pingaaruteqarluninartoq tassaavoq taakkununga piffissaliunneqartut, suleqatigiiaanik pilersitsiortuineq, sulisorisat nunani tamani unammillersinnaalluatuunissat aammattaarlu aatsitassat suliarineqaaqqaarneri piffinni suliarineqarneranit allanut naleqqiunneqarneri.

Misissuisup takutippaa nunani pilersuiffiusuni aningaasartuutit qaffasinnerujussui, soorlu Kalaallit Nunaanni, taakkunanilu aningaasartuutaasunik annikillisaaniarsarisogarsinnaalluni automatiskiusumik ingerlatsinermi aammalu piffimmi suliareqqaarinninnermik annikillisaanermik. Allatut iliorinikkut aamma aningaasartuutissanik annikillisaaneq, eqqaaneqarsinnaavoq "integratee operations" atorlugu, tassani suliniut nunamit allamit aqunneqarluni ingerlanneqartoq, pilersueqataasut aamma nassiussorneqarneri.

Pissutsini immersorfiusuni naleqassusiineq aatsitassarsiorinikkut suliniutit sulissarsiarineqartut qaninnerusut pilersuinerup qaffasissusaa piffimmi pingaaruteqassusaat, allaffissorinikkut piginnaasaat,

pilersueqataasut pitsaassusaat, aningaasaliissutit
patajaassuseq ammalu suliffeqarfissuit
ingerlariaaseqarnerinut attuumassuteqartut.

Misissuisup nalilersorpaa Kalaallit Nunaanni
amerlasoorpassuarnik ajunngitsunik
ingerlasoqaraluartoq, taamaattorli aamma
nunami annertuumik akornutissaqartoqartoq,
tassa atugassarititaasut killeqarneri, pissutsit
pisariaqartitallu malillugit. Tamannalu suliniutip
naammassineqarnissaanut aalajangiisuusussat
annertuut apeqqutaassallutik, soorlu suliniutit
nutaat piffissalersorneqarnissaat, isumaqatigiissutit
piginnaaffiliisussat pilersuisuusussanut, suliffeqarfiit
akornerminni suleqatigiittussanut aammalu
naalakkersuinikkut nunani qaninnerni oqartussaasut
akornanni. Misissuisumi tunuliaqutaasumi
pingaartutut inissisisimasoq tassaavoq, suliniutinik
amerlasuunik ataatsikkut ingerlatsisoqaraluartillugu
misissueqqaarnerup ingerlanneqarnerani, piaalerner
mi taamatut inissisimanissaq aarlerinartoqartussaasasoq.

Tamakkualu atassuteqarput Kalaallit Nunaata
niuernikkut pinngitsoorsinnaangilaa,
alajaatsuunngitsumik tunisassiorinissaq, uumasunik
uumaatsunillu nungussinnaasunik tunisassiorneq.
Kalaallit Nunaata aatsitassarsiornermik suliaqarnissamik
annertuumik aningaasaliinissani toqqassaguniuk, nuna
tamakkerlugu aningaasarsiorinikkut aningaasaqarnikkut
qaffasissusaat apparujussuarsinnaammat,
tamannalu Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnikkut
ajoqutaasussamik sunniuteqaratarsinnaavoq.
Tamannalu aarlerinartuusup aamma takutippaa,
suliffeqarfiit misissueqqaarnermik suliaqartut amerlasuut
suliffissanik pilersioruinissamik aammalu aningaasanik
isaatitsinissamik Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinnut
imaassinnaasoq neriulluarpallaarnerannik
nassataqartoq. Maanilu iluaqutaassagaluqaq, nunanit
allanit annertuumik aningaasartuuteqarfiusimasunit
misilittakkanik assersuutissaqartuugaluarpat,
misissueqqissaarnernit attuumassuteqanngitsunik
suliffeqarfiit missingersuutaannut
ilanngunneqartuugaluarpata.

Siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu Kalaallit
Nunaat, pivusorsioriumik aatsitassanik manngersunik
aammalu uuliamik pilersuisunngornissaminut
periarfissaqarpoq. Erseqqissumilli nalilersuinissaq
siumut takorloornissaa ajornakusoorpoq,
tamannami nunani tamani akeqatitsinermut
aammalu piaanermt attuumassuteqarlunnarmat.
Misissuisup nalilersuutigaa, Kalaallit Nunaanni
allaffissornikkut qitiusumik inissisimanera aammalu
pisortani suliffeqarfiit ineriartorluarsimasut,

kisiannili mikinermikkut ajornartorsiutitaqarlutik.
Namminersortunik suliffeqarfinnik amigaateqarneq
annertuvoq aammalu ileqqaarnermi qulakkeerutissanik
amigaateqartoqarluni. Tamannalu Namminersorlutik
Oqartussanut annertuumik nanertuisuuvuq. Iseritassat
aatsitassarsiorinikkut suliniutini pilersinneqarsinnaasut,
tassaagamik suliffeqarfiit skatimut akiliutissaat, royalty,
isertitanik akileraarutit aammalu allat pigisat tigussaasut
nunap ataqatigiissaarnissaanut (angallannermt)
aningaasaliutaasimasut.

Misissuisup tikkuarpaa, Norgemit misilittakkat takutitaat
pigisanik tigussaasuneersut aatsitassarsiorinikkut
suliniutini piffissami sivikinnerusumi annikitsut, kisiaanili
akkumullererneqassasut piffissap ingerlanerani.
Ilanngullugit naleqassutsimut sunniutaasut
takkussinnaapput, pilersueqataasut atuinermt
aningaasartuutaannit akileraarutinullu akiliutaannit.
Tamannalu sunniutaa piffissap ingerlanerani
annertusiartussasoq, pilersueqataasut piginnaasaat
aammalu amerlalliaratorneri ilutigalugit.

I. NUNANIT TAMALAAANIT MISILITTAKKAT

Oqaatsit: Qallunaatut. Tunuliaqutatut misissuisup
allaaserivaa Norgemi, Islandimi, Canadami aammalu
Alaskami misilittakkat aatsitassarsiorinikkut
suliniutinik annertuumik assigiinngitsunik
arfinilinnik misilittakkat. Assersuutit tamarmik
allaaseraat, suliniutini pilersitsiniarnermi
iluseq aammalu pilersuinermi iluseq aammalu
suliniutip sunniutai, piffimmi, ilinniartitaanermi,
suliffeqarnermi, inissaqarniarnermi il.il. Assersuutit
allaaserineqarnerata takutippaa, suliniutini killiffiit
ingerlatallu suliarinerani angusarineqartoq aammalu
immikkorluinnaq toqqagaasimasoq, pissutigalugu
nunap ilani pisutsit assigiinngitsut Kalaallit Nunaannut
assersuunneqarsinnaammata, aammalu nunap
iluani aqqinniagassat aasigiinngitsut soorlu
nunamik ataqatigiissitsiniarluni aqqissuusinerit
(angallannerlu), sulisussat, ilinniagaqarneq,
innuttaasunillu malinnaatitsillunilu ilaatitsineq. Islandimit
assersuutitigineqarsinnaapput, aluminiuminiusiorfiit
ISAL aammalu Fjardal: ISAL sulisoqarpoq 450-nik: Sulisut
70-it qutsinnerusumik ilinniagallit, 100 aalajangersumik
ilinniagallit sinnerilu ilinniagaqanngitsut siviksumilli
pikkorissartinneqartarsimasut. Inuusuttorpaaluittaaq
ilinniartut, aasami sulinngiffeqarneminni tassani
sulisarp.

Suliffeqarfittaaq annertuumik innuttaasunut
ilaatitsinermigut maligassiuuuvuq, najugallit
apersorneqarneranni/isumasiorneqarneranni
ISALip allineqarnissaa pillugu, naagaarsimapput.

Suliffeqarfillu aalajangersimavoq, tunisassianik sanaartorneq annertusiniarlugu pioreersut (illut) iluanni. Fjardal sulisoqarpoq 450-inik. Aallartisarnermi selskabi amerlanerujussuarnik sulisoqarpoq – najugaqavissulli ikittuinnaat. Ingerlatsinerup aallartisaarnerani 80% pallingajallugit sulisut najugaqartuupput, tassa ilimagisamik marloriaammik amerlatigalutik. Islandimi misilittakkat takutippaat, suliffeqarfiit tassaniinerat nalinginnaasumik naammagisimaarneqartut, nunaqqataasunullu aningaasarsiornikkut sunniuteqarneri. Kalaallit Nunaata akiorniagaa, suliffissaaleqineq aammalu nalinginnaasumik ilinniagaqarnerup appassinnera, Islandimili suliffissaaleqisut ikittuaraapput, taamaallillunilu sulisussaaleqineq pilersimalluni.

Misissuinerit takutippaat, avataanit suliaartortitat suliaq aallartisarnerni qutsinnerungaatsiartuusoq, ilimagisamillu najugallit atortussanik pisiortorfigineqarnissat suliaq aallartinnrni pisimanani. Islandimit misilittakkat takutippaat, ingerlatsinerit najugallit ilaatinneqartillugit annertuumik pitsaasumillu iluaqutaasartoq, innuttasunut suliffeqarfiullu akornanni, taamatuttaarlu misilittakkat takutippaat avatangiisinik illersuinaqatigiit kattuffiisa suleqatiginissaat pitsaasumik sunniuteqartarluni, avatangiisinut suliaq nalilerneqarnissaanut suliarinninnermi il.il. Misilittakkanik allaserisap Norgemeersup aallaavigaa, alumniusiorfik SØRAL 380-inik sulisulik, piffissami sivisuumi innunik 1.000-inik sulisoqarsimasooq, taamaallillunilu innunut najugalinnut 5.000 missaaniittunut sakkortuumik sunniuteqarsimalluni. Suliffeqarfik massakkut matujartuaartinneqarpoq, norgemiullu naalakkersui allanik suliffiusinnaasunik ujaasipput, suliffippassuit annaasat taartissaannik.

Uuliasiorneq aammalu gassimillu suliffissuaateqarneq annertuuvoq, misissuisullu misissuiffigaa. Tassani aallaaviginiarneqarpoq gassisiorfik Snøvit-feltet. Inuit 1.500 missaat sanaartornerup nalaani sulisorineqarsimapput. Siornatigut suliniutini annertuunut suliaqartarsimanermut sanilliullugu, Norgemi oqartussaasut piunasaqaateqarsimanngillat, nunaqavissunik sulisoqarnissamik, tamannalu annertuumik kingunerluuteqarsimavoq. Innunik 1.500-inik piffimmi amerlisitsisimaneq ernumatitsisimavoq, tamannali ajornartorsiutitaqarpallaanngitsumik ingerlasimavoq, aningaasartuutinillu illoqarfimmut qaninnerusumut pilersitsiinnarsimavoq. Tamatumap kingunerisaa ajortoq tassaavoq, inissat akiisa qaffariartorsimanerat. Norgemi misilittakkat takutippaat, aalajangersakkat nunaqavissunik sulisoqarnissamut attuumassutillit, piffimmi allannguinermik nassataqarsinnaasut.

Norgemi aammattaaq immikkoortortaqaqfinni politikki sulissutigineqarsimavoq, tamatumani misilinneqarsimalluni pisortat aqqutigalugit suliffeqarfinnik qitiulersitsiniarneq, taamaaliornikkut

Assilisaq: Rebekka Knudsen

isorliunerusut ikiorneqarnissaat anguniarniarlugu. Alaskami suliffeqarfiit ineriartortitsinermik suliaqartuusut uuliasiorinunngaanniit ajunngitsorsiassaminnik pissarsiaqartarput, piffimmi inuussutissarsiornikkut ineriartortitsinermik suliaqartoqarnissaa qulakkeerniarlugu, tamannalu assigiinngitsunik misittagaqarfigineqarpoq. Taamaakkaluartorli uuliasiorinut suliaqartunut pilersueqataasussanik ineriartortitsinermik suliaqartunik iluatsittoqarsimavoq, assersuutigalugu nerisassanik agguissisartut, sanaartortussallu eqqarsaatigalugit. Kattuffiilli tamaani assut sanngiissimapput. Alaska avataaniit ornigarneqarluartuuvoq, maannamullu nunap inoqqaavi ikinnerussuteqalersimallutik. Alaska piffissami siusinnerusumi aningaasaateqarfimmik pilersitsisimavoq, aningaasakilliulernermi – aningaasartuutit annertusinissannut naalagaaffimmut isumannaarutigineqartussanik. Ullumikkut aningaasaateqarfik 22 mia. dollarinik imaqarpoq. Affai ileqqaarnikkut aningaasaliissutigineqassapput, nunallu aningaasartuutaanut ingerlaavartunut atorineqassallutik, affaalu innuttaasunut tunniunneqassallutik.

Uuliasornermik suliffissuit 7-8.000-inik sulisoqarput, kisiannili nunaqavissunik sulisoqarnek annikitsuinnaavoq. Sulisut annerpaartaat suliamut ilinniarsimasuupput, sionatigut uuliasornermut misilittagaqareersunik, taakkunanngalu annikinnerusut allaffissornermi sulisorineqarlutik. Tamatumap takutippaa, uuliasornermik suliffissuit, misilittagaqartunik sulisoqarusunnerusut, aammalu suliffeqarfimmi namminermi pikkorissannernik ingerlataqarsimasunik. Tamanna inuusuttunut inuiaqatigiinni minnerusuninngaanneersunit tassani suliffissaqarniarnikkut ajornakusoortitsivoq. Amerlanersaasa aalajangertarpaat illoqarfimminniiginnarusullutik. Uuliasornermik suliffissuup aaqqissuussaanera malillugu, sulineq ingerlanneqartarpoq, sap.ak. 2 suleriarluni, sap. ak. marluk sulinani. Ilaalli aamma illoqarfinnut annerusunut nutsertarput, annerusumik isertitaqalersimanertik aallaavigalugu. Taamaallilluni aamma aatsitassanik suliniuteqarfiit, piffinni inuerukkiartortitsinermik pilersitsinissaat periarfissaqarluni.

Tamakkiisumik isigalugu Alaskamit misilittakkat takutippaat, aningaasaateqarfiliorerit allannguineramik annertuumik pilersitsiffiusinnaasut. Paarlaattuanik piffimmi innuttaasunut attaveqarnek taamaallaat pisarsimavoq, tassannga aningaasaateqarfimminngaannit aningaasanik pissarsisarneq, naak ilaatigut sullissinermik ineriartortitsinermik pilersitsisoqarsimagaluartoq, uulisornerup kingunerisaanik pilersinneqarsimagaluartunik. Alaska innuttaasunik peqataatitsinermik annerusumik misilittagaqarnermik oqaatigineqarsinnaanngilaq. Aammattaarluni piffimmi sulisinnaasut, piginnaasakinnertik tunngavigalugu, tassani sulilersinnaanissaat ajornakusoorsimavoq.

Uuliasornermi gassimillu Canadami piiaanerup takutippaa, suliniutit piffinni aningaasaliinernik annertuumik pilersitsiffiusoq, aammalu sulisussanik pisariaqartitsineq, siullermernik taakkartorneqarluartunik annertunerusimasoq. Kattuffeqarnikkut nukittuumik pigisaqarput, Alaskamut sanilliullugu nukittunerusunik, tassani pingaartinneqarluarpoq, nunaqavissunik sulisoqarnissaq – imaluunniit Canadamiunik sulisoqarnissaq pingaartinneqarluni. Ilinniartitaanernik aaqqissuussanik pilersitsiortortoqarsimavoq, tassani nunaqavissut piukkunnarsarneqarsimallutik, suliffissuarni sulisuunissaannut, aammattaaq suliffeqarfiit aningaasaleeqataaffigisaannik, tamannalu aamma malitseqarpoq, piffimmi suliffeqarfinnik pilersitsiortuilerinermik. Suliniutit qanoq innuttaasut

nunasisarnerinut sunniuteqarsimanerinit nalilersuisoqanngilaq.

Ajunngitsumik sunniutigineqartoq nassaarineqarsinnaasoq, tassaavoq nuttartut annikinnerummata, piffimmilu aningaasaqarnikkut, suliniutit sunniuteqarfigisimasaat tassaapput, pilersueqataasunut aammalu sullissiveqarfiusunut isertitat. Kiisalu piiaaveqarfinni "nunaqarfiliorerit" (leje), piffinni suliniutigineqarsimapput pilersitsiortuiffineqarlutik, soorlu namminneq peqqinnissaqarfimmi sulisuusunik pilersitsisoqarsimalluni. Taakku aamma pisortat peqqinnissaqarfiutaanni – ulapaarfioreeqisuni oqilisaatitut atorineqarsimallutik.

J. ASIA

Pappilissat tunuliaqutaasut qitiutillugu allaaseriniarsimavaat Kinap, Japanip Sydkoreallu Kalaallit Nunaanni nunarsuup sannaasa uumaatsut pillugit soqutiginninnerat. Pappilissanit aallaavigineqarpoq, Kinamiut aatsitassasarsiorniartut nunatsinniilernissaat annertuumik eqqartorneqarsimammat, tamannalu arlalinnik ajornartorsiortitsisinaanera. Oqallinnerullu kinguneranik Kinap soqutigisai takutinniarneqarsimapput, taakkuli pissusiviusunit allaanerusarsimallutik. Tamatumalu kingunerisimavaa Asiami nunat allat taakkartorneqarsimannginneri, naak taakku Kalaallit Nunaannut atatillugu misissussallugit Kina-tulli pingaartigisinnaagaluartut. Pappilissanittaaq sammineqarput nunani taakkunani ataasiakkaani aatsitassanik tunisassiornikkut niuerneq.

Pappilissat tunuliaqutaasut misissorneranni takuneqarsinnaavoq, Asiami nunat taakku pingasut taakkartorneqartut issittumi soqutigisaqartuusut. Nunat taakku aningaasarsiornikkut ineriartornerat – ataatsimut isigigaanni Asiap BNP-ata 75 %-eraat (nunap tunisassiai, sullissinikkut pilersitai aningaasaliinerilu katillugit, taakkunanngalu ilanngaatilugit atortunut aningaasartuutit naalagaaffimmillu tapiissutit) – aammalu silaannaap allanngoriartornerata soqutiginninneq annerulersissimavaa. Nunat Asiameersut ukiuni makkunani soqutiginninnerannut pissutaanerpaavoq, siunissami Kalaallit Nunaata avannaata kangiatigut immakkut angallannissamut periarfissaqalersinnaaneq. Tamatumalu saniatigut issittumi ilisimatusarnikkut annertunerujartuinnartumik soqutiginninneq. Kina-mi naalakkersuisut aningaasanik issittumi ilisimatusarnissamut atugassanik illuartitsisimavoq, aammalu Shanghai Polar Research Institute of China (Kinami Issittoq pillugu ilisimatusarfik) pilersissimallugu.

Nunat taakku Asia-meersut assigiissutigaa, inuussutissarsiornerup ilusaa immikkut ittoq atoramikku, tassalu suliffeqarfiit angisuut naalagaaffimmit pigineqarmata aamma/ imaluunniit suliffeqarfiit nunani allani aningaasaliisarnert naalakkersuisunit malinnaaffigineqarmata. Kisiannili immikkut maluginiarneqartariaqarpoq, taama ilusilersuineq ima isumaqarunnaarsimammat, suliffeqarfiup aningaasarsiorinissamut soqutigisai naalakkersuisut iliuusissatut soqutigisaannit kingulliutinneqarnerat. Asiamiilli aningaasaliinissamut tunngaviusut pingaarnersaraat, aningaasaleerusuttunit nalilerneqarsimammat suliniutit aningaasaliiffiginerisigut iluanaaruteqarsinnaasutut isigineqarmata.

Nunat taakku pingasut tamarmik Kangianit Qiterlermit uuliamik pissarsinissamik pisariaqartitsilluinnarput, aammalu nunani taakkunani nukinnik pisariaqartitsineq annertusiartuinnarpoq. Aatsitassanik pisariaqartitsineq nunat taakku akornanni nikerarpoq. Uran pillugu paasinarpoq, Kina Sydkorealu nukinnik pilersuinerup annertusarnissaanut uran atorniarat, illuatalu tungaani Japanip maannakkut uranimik nukissiornermut atuinera annikilliarlorluni, Fukushima nukissiorfissuup 2011-mi ajutoornerata kingorna. Periuseq assigiissutigisaat tassaavoq, nunani allani aningaasaliinerit annertusiartormata.

Ullumikkut Kinamiut suliffeqarfiutaat nunani issittuni peqataasalereerput, soorlu Canadami Islandimilu suliniutini aningaasaleeqataasimanikkut. Suliffeqarfiit Kinap naalagaaffianit pigineqartut soqutiginarnerpaapput, taakkuuppummi, suliffeqarfiit anginerpaat aningaasanillu attartortissallugit pilerinarnepaasut, pingaartumik Kinamiut nunani allani aningaasaliinissaannut "Go Out" atorlugu atornissamut periarfissaqarnerpaasut. Ilisimatusartunit Kinap aningaasaliinialuni iliuuserisagai assigiinngitsunik nalilerneqartarput. Ilimagineqarnerpaavorli, soqutiginninnerat aningaasarsiorniarnermik tunngaveqartoq, soorlu Kinamiut nunat tamalaat akornanni suliffeqarfissuit ingerlatat annertunerusumik unammillersinnaanialugit taama iliuuseqartartut. Tamatumalu saniatigut Kinami aatsitassanik annertuunik pisariaqartitsisoqarpoq, naak Kina ullumikkut aatsitassanik imminnut amerlanertigut pilersortuugaluartoq, taamaakkaluartoq ersarippoq aatsitassanik pingaarutilinnik annertunerusumik pisinnaanissamut soqutiginneq. Kinamiut nunani allani aatsitassarsiorniartunut aningaasaliigaangamik pingaartittarpaat nunami tassani suliffeqarfiutillit imaluunniit peqataasut nunanit allaneersut suleqatigalugit suliniutinik ingerlatsisarneq. Maluginiarneqarportaarli, Kinami Naalakkersuisut

annertuumik killilersuisimammata, nunanit allanit suliffeqarfiit ingerlanneqartut Kina-mi aatsitassarsiornermi ingerlatseqataanissaannut. Allaneersunut periarfissatuaavoq, Kina-miunik suleqateqarnikkut aatsaat peqataasinnaaneq.

Japan ukiorpassuarni nunani issittuni takussaasarsimavoq, aammalu immakkut angallannermi 1990-ikkunnili Kalaallit Nunaata avannaata kangiatigut angallassinnaalernissaq soqutigisarismavaa. Japanilu issittuni ilisimatusarneq ersarissumik soqutigisaqarfiga. Aammattaaq Japanip Kalaallit Nunaannut attaveqarnera annertuvoq, aalisakkanik niueqateqarneq aqquutigalugu, ullumikkummi Royal Greenlandip Japanimiut kinguppassiarisartagaasa sisamararterutaat Japanimut tunisarpai. Minnerunngitsumillu Japan Kalaallit Nunaata eqqaani imartami uuliasiorsinnaanissamut atatillugu nunap sananeqataata 1989-imiit misissuiffingeqarnerata ingerlanneqarnerani ilaasarsimavoq, KANUMAS-imik taaneqartumi. Japan-imiut naalakkersuisui immikkut issittuni iliuusissatut pilersaaruteqanngillat, taamaattumillu Japan Kalaallit Nunaannut immikkut soqutiginnissinnaanera ilimagineqarani, naak aningaasarsiorsinnaanikkut ilisimatusarnikkullu periarfissaqaraluartoq. Japan-imi aatsitassanik atorfissaqartitsineq ullumikkut nammeneq tunisassiornikkut naammattumik matussuserneqartarpoq, siunissamili aatsitassanik pissarsiffiusinnaasut allat japanimiut eqqummaariffigaat. Maluginiarneqarsimavoq japan-imiut suliffeqarfiutaasa nunani allani aatsitassanik piianianarluni suliniutinut aningaasaliisarnert annertusisimasooq, aamma aningaasarsiornikkut ajalusoornarup kingorna. Japanimiut suliffeqarfiutaasa nunatsinni periarfissat ilisimavaat, suliffeqarfiilli taakku sulil nallorlupput aatsitassarsiorfissat iluanaaruteqarluni ingerlatsiviusinnaanerit. Japanimi aatsitassarsiornermik inuutissarsiuqartut Japan-imi naalakkersuisut piumaffigisimavaat annertunerusumik tapiissuteqartalernissaannut, soorlu aamma tapiisarnermut ingerlatseriaatsit allannngortinneqarnissaannut piumasaqarsimasut, taamaasiornikkummi nunani ineriartorluareersimasuni suliniutinut peqataasinnaaneq japanimiut suliffiutaannut pilerinarsiniassammat.

Sydkoreamiut Kalaallit Nunaannut soqutiginninnerat annertunerusumik immakkut angallassinissamut aalisakkanillu niuernermut killeqartinneqarput, tassa aningaasarsiornikkut tunngassutilinnut. Sydkorea sulil issittuni aatsitassarsiornermut aningaasaliissuteqarsimanngilaq. Pappilissalinilu tunuliaqutaasuni nalilerneqarpoq Sydkorea soqutiginninnera annertunerulersinnaasooq,

siunissami Kalaallit Nunaat avannaqqullugu umiarsuakkut angallattoqalersinnaappat, taamaasiortoqarpammi Sydkoreap aningaasaqarnikkut ineriartornera annerulersinnaammat. Sydkoreamilu naalakkersuisut ukiunut tulliuuttunut tallimanut suliniuteqarfiginiagassaannut 140-usunut tulleriiaarinerni Kalaallit Nunaat avannaqqullugu angalasinnaaneq nr. 13-itut inissinneqarsimavoq. 2013-imilu Sydkoreap nunani issittuni suliaqalernissaminut pilersaarummik saqqummiivoq. Suliniummilu ilanngunneqarsimavoq issittumi annertunerusumik ilisimatusarnissaq, aamma "arktisk business-model"-imut ilanngussaqaarnissaq (issittumi niueqatigiinnissamut ilusissamut ilanngussaqaarnissaq). Sydkoreamiit politikikkut Kalaallit Nunaannut annertunerusumik soqutiginneq takuneqarsinnaalereerpoq, Kalaallit Nunaannummi arlaleriaq tikeraartoqareerpoq. Sydkoreamilu nutaarsiassaqaartitsiviit Kalaallit Nunaat tikeraarfigissallugu ornigartut, pinngortitallu tunniussinnaasaasa periarfissaqaqluarnerannik soqqummiisarput. Pappilissani tunuliaqutaasuni maluginarneqarsimavoq, Sydkorea aningaasaliisnaalluortoq misilittagaqaqluarlorlu nunani allani suliniutinik annertuuni piffinnilu sanaartorfissallugit ajornakusoortuni. Taamaattumik nalilerneqarsimavoq, Sydkorea Kalaallit Nunaannut suleqatigissallugu pilerinartuusinnaasoq, suliniutini aatsitassarsiornermut attaveqaatinillu tunngasuni. Sydkorea nunanut avannarlernut tunngatillugu "green growth" pingaartippaa (atajuartitsiinnarnissaq qitiutillugu ingerlatsineq).

Asiap – pingaartumik Kinap – Kalaallit Nunaannut soqutigininnera nutaarsiassani qulequttatut saqqumilaartinneqarpoq. Kinamiut aningaasaliillutik nunani allani suliaqartarnerat arlalitsigut aporaaffeqartitsisarsimavoq, nunaqavissullu Kina-miillu aningaasaliisut aallartitaasa akornanni isumaqatigiinngiffiusarimapput aaqqiagiinngiffiusarimallutillu. Tamannali allaanerugaanngilaq nunanit allanit nunat tamalaat akoranni aningaasaliisartut aaqqiagiinngittarnerannut.

2. RUUJORINIK TUNISASSIASSAT INGERLAFFISSAANNIK (PIPELINENIK) PILERSITSINIARLUNI SULINIUTIT ANNERSAAT, TAAKKUALU INUIAQATIGIINNI ANINGAASAQARNERMUT SUNNIUTAAT

Ingerlatsiviit aatsitassarsiornermik qalluinermillu ingerlatsinermikkut qanoq annertutigisunik iluanaaruteqarniarnersut, tamatumalu kingunerisaanik aatsitassarsiorneq Kalaallit Nunaannut isertitaqataajumaarnersaq pillugu kisitsisinik toqqammavittut aallaavigineqarsinnaasutut naatsorsuutigineqarsinnaasunik pissarsianiarneq ajornartorujussuuvog. Matuma kingornani nalunaarssukkani kisitsisit ilimagisatullu naatsorsukkat aallaavigisimasavut, ingerlatseqatigiiffviit qarasaasiatigut nittartagaanniit, aatsitassanut pisortaqaarfiup saqqummiussaanniit, tamanit takuneqarsinnaasuniit, konsulentit nalunaarusiaanniit assigisaanniillu pissarsiarinikuuvagut. Nalunaarsukkani takutinneqartut tassaapput suliniuteqarfiit anginepaat kisitsisaataat aallaavigineqartut ataasiakkaat, piffissami tamatumani ataatsimiitap suliarinninnerata nalaani Aatsitassatigut aqutsisoqarfimmiit allaniillu suliniuteqarnermikkut siuarsimanerpaatut nalunaarneqarsimasut. Arlalitsigullu takuneqarsinnaavoq isertitassatut naatsorsukkat kiisalu suliniutinut pineqartunut sulisorisassat qanoq amerlatiginissaat naatsorsuutigineqarnersut pillugit paasisuttissat akuttusoorujussarmik suliarineqartarsimasut. Tamakkualu pissutigalugit suliniutit aalajangersimasut sulisunik qanoq amerlatigisunik pisariaqartitsissanersut, kiisalu isertitassat qanoq annertutigisut pissarsiffigineqassanerat periarfissaqaassanersut nalilersussallugit ajornartorujussuulluni, aamma suliffeqarfimmut ingerlatsissamut namminermut. Kiisalu suliniutit tamarmik immikkut mianerisariaqakkanik peqarput, tamakkuataarlu tamartigut ersarissaavigineqarnikuunatik. Soorlu silap qanoq innerata, assartuinikkut ajornartorsiutit imaluunniit nunarsuaq tamakkerlugu niuvernikkut akit allanngorarnerisa kingunerisaanik unamminartoqarsinnaalluni. Pissutsit tamakku kingunerisaanik suliniutit kinguarsarneqarnerannik, akitsorsarneqarnerannik imaluunniit piviusunngortinneqarnissaata ajornarsinerannik unamminarttoqarnerinik kinguneqarsinnaapput.

London Mining – Isua

Ingerlatsiviup siuniussaa tassa 2014-imi aningaasalersuisussanik pissarsinissaq. Ingerlatassap ilusilersorneqarnerata nalaani Kalaallit Nunaata isertitassai tassa sulisorisat inuttut ataasiakkaatut akileraarutaat, taakunanngalu sanaartornerup nalaani akileraarutitigut amigartoorutit ilanngaatinineqassapput.

Sivisussusissaa: Ukiut 15

Tunisassiornissaq: Aatsitassarsiorfiup – tassa 2014-ip ingerlanerani aningaasaliisussat pissarsiarineqassappata – aatsitassanik tunisassiulernissani 2017-imiit aallartissinnaalissavaa.

Isertitassat: London Miningip naatsorsuutigaa ukiut 15 ingerlaneranni inuiaqatigiit kalaallit 32 mia. kr.-nik isertitaqaatigissagaat.

Taakkunannga 28,5 mia. kr. toqqaannartumik

isertitaapput, kiisalu 3,5 mia. kr.

toqqaannanngitsumik isertitaallutik.

Sulisut amerlassusaat: Sanaartornerup nalaani inuit 3.000 tikillugit, tunisassiornerullu nalaani 6-800 akornanni.

Ironbark - Citronen Fjord

Aatsitassarsiorfik Kalaallit Nunaanni Tunup avannaani inissimavoq. Ingerlatsiviup nammeneq nalunaarutigaa silap pissusaata kiisalu attaveqaatitigut amigaateqarnerup kingunerisaanik annertuunik unamminartoqarsinnaasoq.

Sivisussusissaa: Ukiut 12-15

Tunisassiorneq: 2014-imi qinnuteqarnissaq ilimagineqarpoq.

Isertitassat: Isertitat akileraarutaasigut ukiumut 115 mio. kr. kiisalu selskabip akileraarutaasigut ukiumut 152 mio. kr.

Taakkua saniatigut pilersuisut isertitaasa

akileraarutaasigut isertitassat.

Kalaallit inuiaqatigiit katillugit ikiumut isertitassaat 267 mio. kr.

Aatsitassarsiorfiup piunerani aatsitassarsiorfik

katillugit toqqaannartumik 2,2 mia. kr.-nik

kiisalu toqqaannanngitsumik 1,5 mia. kr.-nik

isertitaqaataassasoq naatsorsuutigineqarpoq.

Sulisut amerlassusissaat: Tunisassiornermik ingerlatsinerimi inuit 450 missaanni.

GME – Kvanefjeld/Kuannersuit

Sivisussusissaa: Ukiut 30

Tunisassiornissaq: Tunisassiornissaq 2017-imi aallartissasoq naatsorsuutigineqarpoq. Sanaartorneq 2015-imi aallartissasoq naatsorsuutigineqarpoq.

Isertitassat: Suliniutip ingerlanerani tamarmi toqqaannartumik isertitassat 37 mia. kr.-upput kiisalu toqqaannanngitsumik isertitassat 1,5 aamma 4 mia. kr. akornanniissapput. Taakku saniatigut pilersuisussat isertitatigut akileraarutissaat ilanngunneqassapput.

Sulisut amerlassusaat: Naatsorsuutigineqarpoq tunisassiornerup nalaani inuit 380 sulisorineqalerumaartut.

3. KALAALLIT NUNAAT KISITSISINNGORLUGU

Kalaallit Nunaat nunarsuarmi nunat anginerpaat aqqaneq-marlussaraat...

Angissusia 2.166.086 km² –
Danmarkimut naleqqiullugu 50-eriaammik
angissuseqarpoq. Avannaaniit kujataanut
angalanerup assigaa Københavnimiit Istanbulimut.

... inukitsuarsuaq

Inuit 56.370 Kalaallit Nunaanni najugaqarput.
Taakunanga 16.500 miss. Nuummi najugaqarput.
48.000 missiliorlugit Kalaallit Nunaata illoqarfiini
najugaqarput, kiisalu 8.200 nunaqarfinni
najugaqarlutik.

... taakkualu ikiligaluttuinnarlutillu utoqqaligaluttuinnarput

Naatsorsuutigineqarpoq innuttaasut tamarmiusut
ukiuni tuliuttuni 20-ni ullumikkut 56.370-iniit
56.000-inut kiisalu 2020-miit 2030-mut 55.000-
inut ikilissimasut. Kiisalu 2040-mi Kalaallit
Nunaanni inuit ullumikkorniit 2.500-nik ikinnerusut
najugaqassapput.

Suliffissaaleqisut amerlapput...

August 2013-imi illoqarfinni inuit 2.850
suliffissarsiortutut nalunaarsoqqapput, siorna
taamaalinerani 2.607-iusimaluarlutik. (2001-imi)
inuit sulisut 26.791-iupput. Aggvaqatigiisillugu
suliffissaaleqisut qaammammut 9,4%-iupput.

...ikittuinnaat ilinniagaqarput

Nunami innuttaasut 70 %-ii 15-t 64-illu akornanni
ukioqartut taamaallaat meeqqat atuarianni
atuarnikuupput. 2011-imi inuit 1474 ilinniakkamik
aallartitsipput. Taakkunanga 50% missiliorlut
ilinniakkaminnik naammassinnipput:
406 sulianut tunngasutigut ilinniagaqarput, 133
akunnattumik takissusilimmik ilinniagaqarput, 46
qaffassissumik ilinniagaqarput.

Aningaasat ingerlatat ikittuinnaapput...

Nuna tamakkerlugu isertitat 13,1 mia. kr.-
nik naleqarput. Taakkunanga Danmarkip
aningaasaliissutai 3,5 mia.kr.-upput.

...suliffeqarfiit ikittuinnaat mikisullu

2011-imi Kalaallit Nunaanni suliffeqarfiit
3.860-iupput. Taakkunanga 3/4 miss. inunnit
ataasiakkaanit pigineqarput, taakkunani aalisarneq
nalinginnaanerpaajulluni siammasimanerpaajullunilu,
Kalaallit Nunaanni tunisassiat avammut
nioqqutigineqartut 93%-ii aalisakkaneersuullutik –
2011-imi Kalaallit Nunaanni aalisarneq 2,6 mia. kr.-
nik isertitsissutigineqarpoq.

4. ATAATSIMIITITALIAQ PILLUGU

Kalaallit Nunaanni pinngortitami pisuussutit
inuiaqatigiinnut iluaqutaasussanngorlugit
atorneqarnissaat pillugu ataatsimiititaliaq 1. marts
2013-imi pilersinnaqarpoq, ataatsimiititaliallu suliasai
ukuupput:

A. ATAATSIMIITITALIAP SULINERA

Ataatsimiititaliami ilaasortat 3-5 Ilisimatusarfimmit
toqqarneqassapput aammalu 3-5 Københavnip
Universitetianit toqqarneqarlutik. Ilisimatusarfiit
rektoriniit inuttassat inissitserneqassapput, immikkut
suliaqarfimmikkut ilisimasaqarnertik tunngavigalugu.
Ilisimatusarfiit rektorii marluk ataatsimiititaliami
aqutsisuussapput, immikkut ilisimasallit toqqakkat
marluk ilagalugit, tassa ilisimatusarfiit tamarmik
ataatsimik aqutsisoqarfimmiittussamik toqqaassapput.
Rektorit ataatsimoorlutik ataatsimiititaliamut
siulittaasussamik toqqaassapput.

Ilisimatusarfiit taakku marluk immikkut
allattoqarfimmik pilersitsissapput ataatsimiisitaliap
sulineranik ikiuuttussamik, taakkulu immikkut
isumaqatigiissuteqarnikkut immikkut ilisimasallit allat
avataaneersut imaluunniit Ilisimatusarfiup Københavns
Universitetilluunniit immikkoortortaqaarfiinit allaneersut
ikiortigisinnaavaat.

Ataatsimiisitaliap suliasaraa illuatungeriit
Kalaallit Nunaaniittut Danmarkimiittullu suut
misissussaneraat, taamaasiornikkullu Kalaallit Nunaanni
pisuussutit pinngortitamiittut inuiaqatigiinnut
qanoq pitsaanerpaamik iluaqutaasinnaanerat
qulakkeerniassallugu. Tamautumalu saniatigut
ataatsimiisitaliaq siunnersuuteqassaaq alloriarnerit
tullii suussanersut, Kalaallit Nunaanniit imaluunniit
Danmarkimiit, imaluunniit ataatsimoorluni suut
ingerlanneqarsinnaanersut. Ataatsimiititaliap
siunnersuutaasa qulakkeerniartussaavaat suut
suliniutaassanersut, aammalu qulakkiassallugu
Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiit periarfissaat
pitsanngorsassallugit, tassunga ilaallutik
suliffissanik pilersitsineq, taamaasiornikkullu
amma ammaassinissamik Danmarkimiit
aningaasaliisoqarsinnaaneramik, danskillu
suliffeqarfiutaasa peqataanerusinnaanerannik.

Ataatsimiititaliap isumaliutissiissutini 2013-ip naanerani
naammassissavaa avammullu saqqummiullugu,
taamaasiornikkummi isumaliutissiissut oqallinnermut
tunngavileeqataasinnaammat. Ataatsimiititaliap makku
misissussagai piumasarineqarpoq:
1. Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornikkut

uuliamik/gassimik, erngup nukinganik, imermillu tunisassiornermik atuinnikkut suut periarfissaappaat qanorlu annertutigaat. Periarfissallu taakku suliniuteqarnikkut atorneqalisappata, aningaasaliissutit qanoq annertutigissappat, sulisussat atorfissaqartinneqartussat qanoq annertutigissappat suliniutip pilersinnissaanut sanaartornermi, suliniutillu pilersinneqarnerata kingorna. Suliniut aallarteerernerani ukiut qassit ingerlanneqarsinnaanera avatangiisinnullu sunniutissai. Suleqatigiissitaaq nammineq misissuutissannigilaq, kisiannili ilisimasat GEUS-imi, Nuna Oilimi, Nuna Mineralsimi, Aatsitasarsiornermik allattoqarfimmi aammalu ilisimatusarfinni (universitetini) pigineqareersut atorlugit misissuissalluni.

2. Naammattumik aningaasaliinisamut ilutsit assigiinngitsut saqqummiutissallugit, tassunga ilaallutik Kalaallit Nunaannit Danmarkimit aningaasaliinnaasut, aammalu nunani tamalaanit aningaasaliinissamut periarfissat, soorlu Nunani Avannarlerni, Europami/ EU-mi.

3. Nunani ineriartorluarsimasuni, soorlu Norge-mi, Canada-mi Australiamilu inatsisiliornikkut isumaqatiginninniarnikkut sinaakkutit misilittagaqarfiginerilu.

4. Nunat tamalaat akornanni suliniutini annertuuni aaliangersakkatigut misilittakkat, taamaasiornikkut inuiaqatigiit agguarnerisigut, sillimaniarnermi politikkikkut, avatangiisitigullu sunniutissat ajortut pinngitsoortinneqarniassammata.

5. Pinngortitami pisuussutit assigiinngitsut atorneqarnerisigut taakkulu aningaasaliiffigineqarnerisigut, aningaasarsiornikkut, inuussutissarsiornikkut, ilinniartitaanikkut, ilisimatusarnikkut, akileraarutitigut isertitassatigut, attaveqaatinillu allannngortiterinikkut annertusaanikkullu Kalaallit Nunaannut Danmarkimullu naleqalersitsinissaat.

6. Qulaani qulequttat taakkartorneqartut saniatigut ataatsimiititaliap qulequttat allat ilanngussinnaavaat, isumaqarunik taakku Kalaallit Nunaanni pinngortitami pisuussutit inuiaqatigiinnut iluaqutaasumik atorneqarsinnaappata.

B. DISSENS

Gudmundur Alfredsson has given a dissenting statement:

“Preparedness is good and that is true for the debate about the exploration and exploitation of natural resources in Greenland, and this report raises a number of issues worthy of careful consideration.

I do, however, object to the report’s repeated references to and emphasis on the involvement and participation of Denmark (and the so-called Commonwealth) in the exploitation of these resources.

This approach seems rooted in the colonial past and not as an earned or deserved privilege, especially as this is done without looking at whether this avenue of continued Danish involvement is in the best interest of Greenland and the Greenlanders, and without subjecting a possible Danish role to desirable competition from other countries if or when greater interest, more expertise or better conditions, prices and/ or support would be available.

At the same time, maybe for related reasons of supposed Danish entitlement, the report tends to talk down to and is unnecessarily negative and pessimistic about the independence option and the ability of the Greenlanders to do things by themselves and for themselves. For example, it borders on the absurd to claim that independence would result in undermining traditional culture, such as hunting and fishing; this goes against history in Greenland and in other colonial situations.

Additionally, there is no mentioning of free association in relation to the existing self-government or as a future constitutional option, with an enhanced ability to engage in international relations and international cooperation.”

C. SULINERUP ILUSILERNERA

Ataatsimiititaliap sulinera piffissami marsimiit december 2013-imut ingerlanneqarpoq. Ataatsimiititaliaq arfineq-pingasoriarluni ataatsimiippoq, ataatsimiinnernilu aatsitassanut tunngasut assigiinngitsunik aallaavilinniit isigalugit sammineqarlutik, tamatumunngalu ilanngullu ulluni sisamani Kalaallit Nunaanni suliamut tunngasunik sammisaqarfiulluni, tassanilu ataatsimiititap ilaasortaasa aatsitassarsiornermik sammisaqartut ataatsimeeqatigisarsimallugit. Ataatsimiititami ilaasortat tamarmik immikkut ataatsimik arlaqartunilluunniit pappialanik tunuliaqutassanik tunniussaqaarnikuupput, taakkualu ataatsimiititap qarasaasiatigut nittartagaani atuarneqarsinnaapput:

<http://nyheder.ku.dk/groenlandsnaturressourcer/>.

Pappialat tunuliaqutaasut ilisimatusarnerit ingerlanneqartut tunngavigalugit suliarineqarput. Sulianik ingerlatsinermi akisussaasut atortussanik paasisutissanillu inunnit suliamut attuumassuteqartuniit ataatsimiititami ilaasortaniit aammalu inunnit suliamut atuumassuteqartuniit ataatsimiititap avataani inissimasuniit katersinissat akisussaaffigisimavaat. Pappialat tunuliaqutaasut tamarmik ilisimatuussutsikkut nalilersugaapput (peer reviewigaallutik)²⁰ Pappialat tunuliaqutaasut tunuliaqutaralugit, kiisalu aatsitassarsiornermut attuumassuteqartut ilanngutaannik ilaqartinneqarput, atortussallu tapiliussat suliamut attuumassuteqartut ilaatinneqarput, tassa nalunaarusiap matuma suliarineqarneranut ilaasariaqartutut nalilernerqarnikuummata.

D. ILAASORTAT

Ataatsimiititaliap ilaasortai København Universitetip rektorianit, Ralf Hemmingsenimit, aamma Ilisimatusarfiup rektorianit, Tine Parsimit, toqqarneqarnikuupput. Rektorit taakkua marluullutik tamarmik immikkut ataatsimiititaliap ilaasortaasa affaat toqqarpaat. Ataatsimiititaliami siulittaasoq taakku ataatsimoorlutik toqqarpaat. Ataatsimiititaliami ilaasortat tamarmik Kalaallit Nunaata nunataata iluani aatsitassanik atuinissamut attuumassuteqartutut naliligaanni ilisimatusartuupput.

Professor Minik Rosing ataatsimiititaliami siulittaasuvoq. Ataatsimiititaliap sulinera aqutsisoqatigiinnit, tassaasunit ataatsimiititaliap siulittaasuaniit kiisalu rektorinit marluusunit, malittarineqarpoq. Ataatsimiititaliaq attuumassuteqartutigit tamarmiusutigit ilisimatusarnermik tunngaveqartuuvog, ilisimatusartut 13-ullutik suliffeqarfiillu ilisimatusarfiit 9-allutik.

Ataatsimiititaliami ilaasortat ataatsimoorlutik fagit assignngitsut arlalissuit, soorlu inatsisilerineq, aningaasat, uumassusillit nunallu sananeqaataat, ilisimasaqarfigaat.

Professor Minik Rosing (ataatsimiititaliap siulittaasua) Statens Naturhistoriske Museum, København Universitetimi.

Ilisimasaqarfia: Geologii, nunap sananeqaatanut tunngasut. Ilaatigut Kalaallit Nunaanni nunap sananeqaataasigut ilisimatusarneq, pingaartumik

nunarsuarmi nunap sananeqaataanut tunngatillugu sananeqaatit pisoqaanerpaat sammineqarlutik, taakkua Nuup Kangerluani Isukasiani nassaarineqarlutik.

Toqqaasut: Ilisimatusarfik aamma København Universitet

Pappiarat tunuliaqutaasut: Papiaramut "Den geologiske baggrund for Grønlands naturressourcer" akisussaasoq. Pappiaraq Karen Hanghøj, GEUS, og Flemming Christiansen, GEUS-imit misissorneqarpoq (peer review).

Forsknings- aamma rådgivningschef Anders Mosbech

Institut for Bioscience - Arktisk Miljø, Aarhus Universitetimut aamma DCE Nationalt Center for Miljø aamma Energi, aamma Arktisk Center ved Aarhus Universitemut atatinneqartoq

Ilisimasaqarfia: Biologi/uumassusillit aamma avatangiisit. Ilaatigut issittumi miluumasut imarmiut, timmissat imarmiut kiisalu imaani pinngortitap pissuseqaqatigiinneranik ilisimatusarnerit, kiisalu aatsitassanik piaanerup pinngortitaq avatangiisillu qanoq sunniuteqarfigissanerai pillugit ilisimatusarneq.

Toqqaasoq: Ilisimatusarfik

Pappiarat tunuliaqutaasut: Papiaramut tunuliaqutaasumut "Miljøeffekter af råstofaktiviteter i Grønland" akisussaavoq. Pappiaraq Lars-Henrik Larsenimit, Afdelingsleder i Akvaplan-Niva a/s Tromsø-, aamma Søren Hald Møllerimit, Miljøstyrelsen for Råstoffer, Grønlands Selvstyre misissorneqarpoq (peer review).

Lektor Anne Merrild Hansen

Institut for Planlægning, Aalborg Universitet.

Ilisimasaqarfia: Civilingeniøri, pilersaarusiorneq. Ilaatigut sumiiffinni pingaaruteqartuni avatangiisitigit ilisimatusarneq kiisalu Vurdering af Samfundsmæssig Bæredygtighed (VSB) navialiffiusinnaasut nalilersornerat sammisaralugu kiisalu Kalaallit Nunaanni sumiiffinni aalajangersimasuni najugaqartunut taamatullu aatsitassarsiornermik ingerlaqqaartunut sunniutaasinnaasut iluaqutaasinnaasut annertusarnissaat sunniutillu ajoqutaasinnaasut annikillissarnissaat.

Pappiaraq tunuliaqutaasoq "Community Impacts" misissorneqarnikuunngilaq (peer review).

Toqqaasoq: Ilisimatusarfik

Pappiarat tunuliaqutaasut: Papiaramut tunuliaqutaasumut "Community impacts" akisussaavoq. Pappiaraq tunuliaqutaasoq Peter Croalimit, P. Geol. International Environment and Development Advisor, Canada aamma Professor Frank Vanclay, Rijksuniversiteit, Groningen misissorneqarnikuuvog (peer review).

20. "Value creation and ripple effects" misissorneqanngilaq.

Professor Bent Ole Gram Mortensen

Juridisk Institut, Syddansk Universitet.

Ilisimasaqarfia: Inatsisilerineq. Ilaatigut nukissiornermi, tassungalu ilaatillugu uuliamik gas-imillu qalluinnermi kiisalu nukissiuutit ataavartut kiisalu innaallagialu pillugit inatsisitigut ajornartorsiutit ilisimatusarfiginerat.

Toqqaasoq: Ilisimatusarfik

Pappiarat tunuliaqutaasut: Pappiaramut tunuliaqutaasumut "Juridisk baggrundspapir" akisussaqaataavoq. Pappiara Thomas Trier Hansenimit, Nordic Law Groupimeersumit misissorneqarpoq (peer review).

Professor Vibe Garf Ulfbeck

Leder af Center for Virksomhedsansvar

Ilisimasaqarfia: Inatsisilerineq. Ilaatigut pigisanut nalilinnut inatsisinik kiisalu taarsiissuteqarnermut inatsisit kiisalu pisortat inuillu namminersortut akornanni isumaqatigiissutinik ilusilersuinnermi ilisimatusarneq.

Professor Gudmundur Alfredsson

Polar Law, Akureyri Universitetimi Ilisimatusarfimmilu professori.

Ilisimasaqarfia: Inatsisilerineq. Pingaartumik inuiaat pisinnaatitaaffiinnik inuillu ataasiakkaat pisinnaatitaaffinnik ilisimatusarneq.

Toqqaasoq: Ilisimatusarfik

Pappiarat tunuliaqutaasut: Pappiaramut tunuliaqutaasunut ilaliussat tassapput inatsisinut tunngasutigut paasinneriaatsit. Pappiara Thomas Trier Hansenimit, Nordic Law Groupimeersumit misissorneqarpoq (peer review).

Lektor Frank Sejersen

Lektor ved Institut for Tværkulturelle aamma Regionale Studier, Københavns Universitet.

Ilisimasaqarfia: Antropologi. Ilaatigut humanistisk og antropologisk vinkel på Grønlands bestræbelser på at styrke selvbestemmelsen og samfundsudviklingen pillugit ilisimatusarneq.

Toqqaasoq: Københavns Universitet

Pappiarat tunuliaqutaasut: Oqaluttuariasaanikkut misilittakkat pillugit pappiaramut tunuliaqutaasumut akisussaasut. Pappiarat Martin Ghislerimit, adjungeret seniorforsker ved Geocenter København aamma Karsten Secherimit, adjungeret seniorgeolog, GEUS kiisalu Jens Dahlimit, adjungeret professor ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier ved Københavns Universitet misissorneqarpoq (peer review).

Seniorforsker Geir Helgesen

Leder af Nordisk Institut for Asien Studier, Københavns Universitet.

Ilisimasaqarfia: Asien studier. Asiamiunut tunngasut

ilisimatusarfiginerat, tassani kultur, politik kiisalu inuiaqatigiit aaqqissugaanerat samminerullugit, kiisalu nunani avannarlermiut kiisalu asiamiut inuiaqatigiittut pissusaasigut assersuussinnermik misissuineq.

Toqqaasoq: Københavns Universitet

Pappiarat tunuliaqutaasut: Pappiaramut tunuliaqutaasunut Asiamut tunngasunut akisussaasigut. Pappiara cand.scient.pol Ras Tind Nielsen-imit, ReD Associates misissorneqarpoq (peer review).

Klaus Georg Hansen

Institutleder, Ilisimatusarfik.

Ilisimasaqarfia: Etnografi. Ilaatigut innuttaasut peqataalersinneqartarneri aamma politikikkut aalajangiisarnerit demokratiimut tulluuttuunnersut pillugit ilisimatusarneq kiisalu Kalaallit Nunaanni innuttaasut qanoq inissikkiartuaarnerisa illoqarfiillu qanoq iluseqariartuaarnerisa nassatarisaannik ajornartorsiutit qanoq ittuunerisa ilisimatusarfiginerat.

Toqqaasoq: Ilisimatusarfik

Pappiarat tunuliaqutaasut: Pappiaramut tunuliaqutaasunut ilanngussisoq "Community impacts". Pappiara Peter Croalimit, P. Geol. International Environment and Development Advisor, Canada aamma professor Frank Vanclayimit, Rijksuniversiteit, Groningen misissorneqarpoq (peer review).

Professor Mikkel Vedby Rasmussen

Leder af Center for Militære Studier på Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.

Ilisimasaqarfia: Isumannaallisaanikkut kiisalu illersornissakkut politikki. Ilaatigut qallunaat isumannaallisaanikkut kiisalu illersornissakkut politikianik kiisalu qallunaat Issittumi illersornissakkut unaminartutigut atugassaasigut ilisimatusarneq.

Toqqaasoq: Københavns Universitet

Pappiarat tunuliaqutaasut: Pappiaramut tunuliaqutaasunut akisussaavoq "Greenland Geopolitics: Globalisation and Geopolitics in the New North". Pappiara Ulrik Pram Gad-imit, Center for Advanced Security Theory og Jon Rahbek-Clemmensen, Center for Militær Studier misissorneqarpoq (peer review).

Professor Odd Jarl Borch

Nordland Universitet, Norge.

Ilisimasaqarfia: Aningaasaqarneq. Ilaatigut inuussutissarsiutit ineriartorneq kiisalu issittumi imaani uuliasiornermik suliniutit ilisimatusarfigalugit. Entreprenøretut ingerlatsinerit, ineriartortitsineq nunallu immikkoortuani ineriartorneq samminerullugit.

Toqqaasoq: Ilisimatusarfik

Pappiarat tunuliaqutaasut: Pappiaramut

tunuliaqutaasunut akisussaavoq "Value creation and ripple effects".

Seniorforsker Rasmus Ole Rasmussen

Seniorforsker, Nordregio

Ilisimasaqarfia: Geografi. Ilaatigut nunap immikkoortuani ineriartornerup kiisalu nunani issittuni tunisassiornermik allannguinerit inuiaqatigiinnut kingunerisartagaat pillugit ilisimatusarneq

Toqqaasoq: Ilisimatusarfik.

Pappiarat tunuliaqutaasut: Nunani tamani misilittakkanut tunngatillugu pappiaramut tunuliaqutaasunut akisussaaneq Pappiara Professor Lawrence C. Hamilton-imit, University of New Hampshire misissorneqarpoq (peer review).

Professor Søren Bo Nielsen

Professor i offentlig økonomi ved Økonomisk Institut, Copenhagen Business School (CBS).

Ilisimasaqarfia: Aningaasanik ingerlatsineq. Ilaatigut pisortat aningaasanik ingerlatsinerat, pingaartumik akileraarutitigut politikki pillugu ilisimatusarneq. Namminersorneq pillugu Isumalioqatigiissitani 2004-08-mi suliamut ilisimasalitutt avataaneersutut inissisimasoq kiisalu

Grønlands økonomiske Råd 2009-10-mi siulittaasuulluni.

Toqqaasoq: Ilisimatusarfik

Pappiarat tunuliaqutaasut: Aningaasanut tunngatillugu pappiaramut tunuliaqutaasunut akisussaasoq. Pappiara Søren Bjerregaard-imit, kontorchef i Økonomi- og Indenrigsministeriet aamma Diderik Lund, professor i økonomi ved Oslo misissorneqarpoq (peer review).

Assilisaq: Minik Rosing

Kalaallit Nunaannut iluaqutaasussaq

Kalaallit Nunaani pinngortitap

pisuussutaasa inuiaqatigiinnut

iluaqutaassussat atornerqarnissaat

pillugu Ataatsimiititaq

24. januar 2014

Saqqummersitsisoq

Ilisimatusarfik, Grønlands Universitet

Postboks 1061, Manutooq 1

3905 Nuussuaq

Grønland

www.uni.gl

aamma

Københavns Universitet

Nørregade 10, Postboks 2177

1017 København K

Danmark

www.ku.dk

Aaqqissuisut

Minik Rosing

Rebekka Knudsen

Ikkiortut

Lars Rasmussen

Jens Heinrich

Nutserisut

Miki Lyngø

Suso Heinrich

James Kreutzmann

Ane Marie B. Pedersen

Mariia Simonsen

Naqiterisut

Nofo Print

Ilusilersuisut

Kliborg Design

